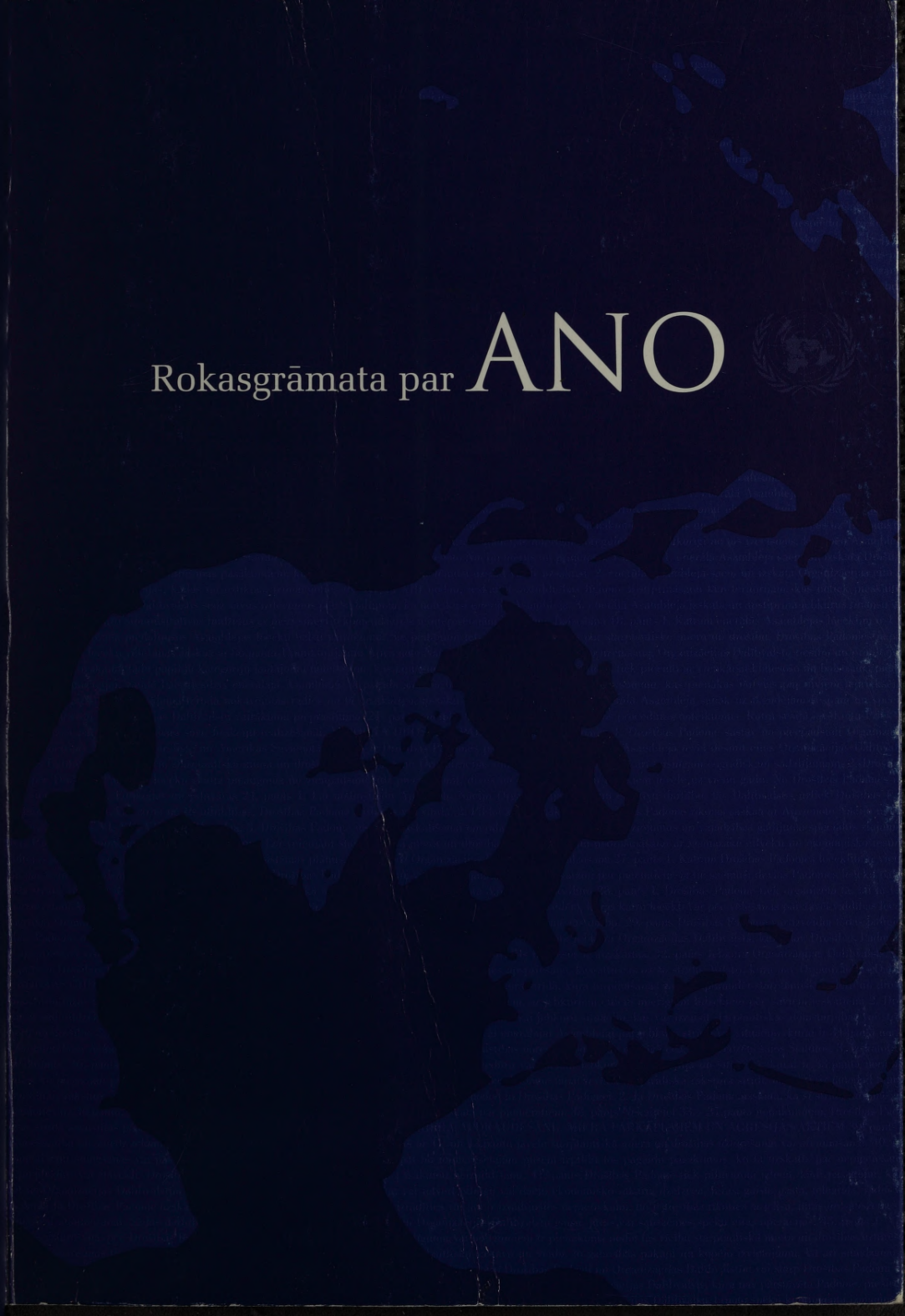

Rokasgrāmata par ANO

Gunda Ignatāne
Aija Lulle

Roksgrāmata par ANO

Rokasgrāmata tapusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmas (*UNDP*) un Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas kopīgā projekta „Latvijas valdības un ANO sistēmas sadarbības modelis” ietvaros.

Rokasgrāmata izteikti autoru viedokļi, un tie ne vienmēr atspoguļo *UNDP* un Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas viedokli.

Šo publikāciju drīkst izmantot (gan pilnībā, gan daļēji) bez īpašas *UNDP* un tās partneru atļaujas, obligāti norādot izmantoto avotu.

ISBN: 9984-684-37-7

Autores:

Gunda Ignatāne un Aija Lulle

Konsultante nodaļai „ANO un starptautiskās tiesības”:

Kristīne Krūma

Literārā redaktore:

Guna Pence

Maketa dizains:

Ieva Viriņa

Datorsalikums:

Toms Jurgenovskis

Iespiests:

SLA „Jelgavas tipogrāfija”

Autortiesības:

UNDP Latvija 2005

Tiesības uz atkārtotu izdošanu:

Latvijas Republikas Ārlietu ministrija 2005

UM
324.7(03)

Gunda Ignatāne

Aija Lulle

Rokasgrāmata par ANO

UNDP

2005. gads.

SATURS

Ievadvārdi	7
1. ANO SISTĒMA	10
Ceļš uz ANO izveidi	11
ANO statūti	12
ANO struktūra	13
(Ģenerālā asambleja, Drošības padome, Ekonomikas un sociālo lietu padome, Cilvēktiesību komisija, Aizbildniecības padome, Starptautiskā tiesa, Starptautiskā krimināltiesa, Sekretariāts, Specializētās aģentūras, programmas un fondi)	
ANO finansēšana	23
ANO oficiālās valodas	24
2. DARBĪBAS VIRZIENI	28
Starptautiskais miers un drošība	28
Ekonomiskā un sociālā attīstība	32
Cilvēktiesības	36
3. ANO UN STARPTAUTISKĀS TIESĪBAS	44
ANO Statūti	45
Starptautisko tiesību attīstīšana un kodifikācija	49
Starptautiskās vides aizsardzības tiesības	52
Starptautiskie tribunāli	55
Starptautisko tiesību instrumenti	59
4. ANO UN GLOBĀLĀ PASAULE	68
Globālisms un antiglobālisms	70
ANO globālās konferences	72
Starptautiskais terorisms un atbruņošanās	74
Nevalstiskās organizācijas un ANO	79

5. ANO REFORMAS UN PĀRORIENTĒŠANĀS	86
ANO reformu priekšlikumu konceptuālie virzieni	87
ANO 2005. gada reformas ģenēze	92
ANO Drošības padomes reforma	96
ANO Ģenerālās asamblejas reforma	102
ANO Cilvēktiesību komisijas reforma	103
ANO finanšu reforma	104
Latvijas dalība ANO 2005. gada reformā	107
6. LATVIJA UN ANO	114
ANO – platforma daudzpusējai diplomātijai	115
Latvijas iemaksas ANO budžetā	117
Latvijas nozīmīgākā darbība ANO	119
ANO sistēmas aģentūru pārstāvniecību darbība Latvijā	120
Latvijas pastāvīgās pārstāvniecības ANO	128
Latvijas institūciju sadarbība ar ANO sistēmas aģentūrām	130
ANO sistēmas aģentūras, kurās Latvija nav dalībvalsts vai kuru darbībā aktīvi nepiedalās	139
Ar ANO saistītās, bet ne ANO sistēmai pakļautās institūcijas	141
Latvija un ANO ārpolitikas prioritāšu kontekstā	142
PIELIKUMI	
ANO institūcijas	150
ANO atzīmējamās dienas, gadi un dekādes	164
Latvijas ratificētās ANO konvencijas	168
ANO dalībvalstis	197
Ziņas par autorēm	208
ANO sistēma (uz vāka atloka)	

ĪEVADVĀRDI

Apvienoto Nāciju Organizācija izveidota 1945. gadā, kad daudzviet pasaulē vēl gruzdēja Otrā pasaules kara postījumu drupas; tās galvenais mērķis bija nodrošināt mieru pasaulē. 2005. gadā organizācija svinēja 60 gadu pastāvēšanas jubileju.

Globālajā politikā un Latvijas attīstībā ir notikuši daudzi nozīmīgi pagriezieni, taču ANO joprojām ir unikāla, pasaulē lielākā starptautiskā organizācija, kuru veido neatkarīgas, brīvprātīgi apvienojušās valstis. ANO galvenie mērķi mainīgajā pasaulē ir nemainīgi: saglabāt mieru, drošību, veicināt attīstību un cilvēktiesību ievērošanu visā pasaulē.

1991. gadā Latvija atjaunoja valstisko neatkarību un tajā pašā gadā iestājās ANO, bet 2004. gadā tā kļuva par Eiropas Savienības un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsti.

Dalība šajās organizācijās Latvijai ir sniegusi vēl plašākas iespējas darboties ANO, un šīs iespējas ir jāizmanto.

Tāds arī ir šīs rokasgrāmatas mērķis – būt par ikdienas palīgu, strādājot ar jautājumiem, kas skar ANO, lai izzinātu tās darbības principus un izmantotu organizācijas sniegtās iespējas.

Ceru, ka rokasgrāmata būs vērtīgs uzziņu avots politiķiem, ierēdņiem, akadēmiķiem, nevalstisko organizāciju un mediju pārstāvjiem, kā arī ikvienam interesentam, kas vēlēties ātri atrast informāciju par ANO – par tās darbību Latvijā un Latvijas aktivitātēm organizācijā, par ANO darbības virzieniem, globālo politiku un reformām.

Inita Pauloviča,
UNDP Latvija vadītāja

ANO sistēma

Aija Lulle

ANO SISTĒMA

Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO) ir unikāla starptautiska organizācija, kuru veido neatkarīgas, brīvprātīgi apvienojušās valstis, lai saglabātu mieru, drošību un veicinātu attīstību visā pasaulē.

Formāli ANO dibināta 1945. gada 24. oktobrī, apvienojot 51 dalībvalsti. 2005. gadā tajā jau bija 191 valsts (sk. pielikumu „ANO dalībvalstis”). ANO dalībvalsts, piemēram, nav Vatikāns, taču arī šī valsts piedalās vairākās ANO aktivitātēs. ANO locekle nav arī Taivāna, jo tā vienotas Ķīnas politikas kopsakarā tiek uztverta kā Ķīnas Tautas Republikas sastāvdaļa.

Neviena valsts ANO nav pametusi, un neviena arī nekad no tās nav izslēgta. 1965. gadā īslaicīgi – robežstrīda laikā ar kaimiņvalsti Malaiziju – organizāciju atstāja tikai Indonēzija, taču jau nākamajā gadā Indonēzija tajā atgriezās.

20. gadsimtā jau pirms ANO tika mēģināts radīt starptautisku organizāciju, kuras galvenais uzdevums bija miera nodrošināšana pasaulē. Tā 1919. gadā līdz ar Versaļas miera līguma noslēgšanu izveidoja Tautu Savienību, kuras mērķis bija veicināt starptautisko sadarbību, kā arī panākt mieru un drošību pasaulē. Otrā pasaules kara priekšvakarā – 1938. gadā tajā bija 57 valstis. Tautu Savienības vājums bija tas, ka noteiktos šīs organizācijas darbības posmos (vai visā pastāvēšanas vēsturē) līdz pat Otrajam pasaules karam tajā nepiedalījās vairākas ietekmīgas valstis. Piemēram, Tautu Savienībā nebija Amerikas Savienoto Valstu (ASV), Vācija organizācijā darbojās tikai no 1926. līdz 1933. gadam, savukārt Japāna tajā nepiedalījās kopš 1933. gada, bet Padomju Sociālistisko Republiku Savienība (PSRS) – kopš 1943. gada. Līdz ar to Tautu Savienība nespēja novērst Otrā pasaules kara sākšanos un bija spiesta savu darbību pārtraukt.

Latvija par Tautu Savienības dalībvalsti kļuva 1921. gadā, divus gadus pēc savienības dibināšanas, un Latvija bija darbīga tās locekle. 1938. gadā, praktiski pēdējā Tautu Savienības aktīvas darbības posmā, Latvijas tālaika ārlietu ministrs Vilhelms Munters tika ievēlēts par Tautu Savienības 101. sesijas priekšsēdētāju.

Lai arī Tautu Savienība izjuka, tomēr tā bija radījusi ideju par universālas neatkarīgu valstu organizācijas nepieciešamību.

Ideja par ANO veidošanu dzima Otrā pasaules kara laikā. Organizācijas nosaukumu ieteica tālaika ASV prezidents Franklins Delano Rūzvelts. Pirmoreiz tas oficiāli tika lietots 1942. gadā, kad 26 valstu pārstāvji parakstīja Apvienoto Nāciju deklarāciju. Kā cieņas apliecinājumu Franklinam Delano Rūzveltam, kurš mira dažas nedēļas pirms ANO Statūtu parakstīšanas, visas 50 nācijas, kas piedalījās Sanfrancisko konferencē, piekrita pieņemt nosaukumu „Apvienotās Nācijas”.

CEĻŠ UZ ANO IZVEIDI

1941. gada 14. augustā	ASV prezidents Franklins Delano Rūzvelts un Lielbritānijas premjerministrs Vinstons Čērčils tikās uz karakuģa Atlantijas okeānā un pieņēma Atlantijas statūtus (<i>Atlantic Charter</i>), iezīmējot pamatprincipus miera nodrošināšanai pasaulē pēc kara, kā arī ANO Statūtiem.
1942. gada 1. janvārī	Vašingtonā 26 valstis, izveidojot aliansi pret Vāciju, Itāliju un Japānu, parakstīja Apvienoto Nāciju deklarāciju.
1943. gada 30. oktobrī	Ķīna, PSRS, Lielbritānija un ASV parakstīja Maskavas deklarāciju, vienojoties izveidot organizāciju, kas nodrošinātu mieru pēc Otrā pasaules kara beigām.
1944. gada vasarā un rudeni	ASV, Ķīnas, PSRS un Lielbritānijas lideri tikās Vašingtonā un vienojās par topošās ANO mērķiem un principiem.
1945. gada 11. februārī	ASV prezidents Franklins Delano Rūzvelts, Lielbritānijas premjerministrs Vinstons Čērčils un PSRS vadītājs Josifs Staļins pēc Jaltas konferences paziņoja par lēmumu izveidot ANO. Tika panākta arī vienošanās par balsošanas sistēmu ANO Drošības padomē.
1945. gada 26. jūnijā	Sanfrancisko konferencē 50 valstis vienbalsīgi pieņēma ANO Statūtus.
1945. gada 24. oktobrī	Kad lielākā daļa dalībvalstu, tai skaitā piecas Drošības padomes valstis ar veto tiesībām (ASV, Ķīna, Francija, Lielbritānija un PSRS), bija parakstījušas un oficiāli atzinušas Statūtus, ANO sāka darboties kā starptautiska organizācija.

ANO STATŪTI

ANO darbības principi ir noteikti ANO Statūtos (jeb Hartā), kurus 1945. gada 26. jūnijā Sanfrancisko konferencē parakstīja 50 valstis. Polija, kas pēckara situācijas dēļ nebija atsūtījusi savu pārstāvi, tos parakstīja vēlāk, kļūstot par 51. ANO locekli. ANO Statūtu oriģināls tiek glabāts ASV – valstī, kurā notika vēsturiskā konference, Nacionālajā arhīvā Vašingtonā.

ANO Statūti ir gan organizācijas konstitūcija, gan valstu daudzpusējs līgums un kalpo kā starptautiskās likumdošanas avots.

Statūtos definēti četri galvenie ANO mērķi:

1. Uzturēt starptautisko mieru un drošību, veicot efektīvus kolektīvus pasākumus, lai nepieļautu un novērstu miera apdraudējumu, apspiestu agresijas aktus vai citus miera pārkāpumus un, saskaņā ar taisnīguma un starptautisko tiesību principiem, mierīgiem līdzekļiem noregulētu un atrisinātu starptautiskus strīdus un situācijas, kas var kļūt bīstamas, izjaucot mieru.
2. Attīstīt draudzīgas nāciju savstarpējās attiecības, pamatojoties uz nāciju līdztiesības un pašnoteikšanās principa respektēšanu, kā arī veikt citus vispārējā miera nostiprināšanas pasākumus.
3. Īstenot starptautisko sadarbību, lai risinātu ekonomiskās, sociālās, kultūras un humanitārās problēmas, kā arī veicinātu cilvēktiesību un pamatbrīvību cieņas ievērošanu un attīstību neatkarīgi no cilvēka rases, dzimuma, valodas vai reliģijas atšķirības.
4. Šo kopējo mērķu sasniegšanas gaitā būt nāciju rīcības saskaņošanas centram.

ANO STRUKTŪRA

ANO ir sešas galvenās institūcijas (sk. shēmu „ANO sistēma”):

Ģenerālā asambleja
Drošības padome
Ekonomikas un sociālo lietu padome
Aizbildniecības padome
Starptautiskā tiesa
Sekretariāts

Piecas institūcijas atrodas ANO galvenajā mītnē Ņujorkā, bet Starptautiskās tiesas mājvieta ir Hāgā (Nīderlande). ANO biroji izvietoti Ženēvā (Šveice), Vīnē (Austrija) un Nairobi (Kenija).

Ar ANO ir saistītas arī 15 citas organizācijas – specializētās aģentūras, kas aptver ļoti plašas un atšķirīgas jomas – veselību, vidi, telekomunikācijas, lauksaimniecību u. c.

ĢENERĀLĀ ASAMBLEJA

Ģenerālajā asamblejā kā galvenajā ANO lēmējīnstitūcijā ir pārstāvētas visas ANO dalībvalstis, un katrai tai, neatkarīgi no valsts lieluma un iedzīvotāju skaita, ir viena balss. Lai pieņemtu svarīgus lēmumus, kas attiecas uz mieru un drošību, jaunu dalībvalstu uzņemšanu un budžeta jautājumiem, ir nepieciešamas divas trešdaļas vairākuma balsu. Citu jautājumu izlemšanā ir nepieciešams balsu vienkāršais vairākums.

Ģenerālās asamblejas sesijas ik gadu no septembra līdz decembrim notiek ANO galvenajā mītnē Ņujorkā. Sesijas sākumā Ģenerālā asambleja ievēlē jaunu prezidentu, 21 viceprezidentu un tās sešu komiteju priekšsēdētājus. Lai ievērotu reģionālo pārstāvniecību, Ģenerālās asamblejas prezidentūra katru gadu rotē piecās valstu grupās tās ir: Āfrika, Āzija, Austrumeiropa, Latīņamerika un Karību jūras reģions, Rietumeiropa un citas valstis (tās ietver Austrāliju, Kanādu, Izraēlu, Jaunzēlandi, Turciju un ASV). 2005. gadā rotācijas kārtā Rietumeiropas un citu valstu reģionu pārstāvēja Zviedrija. Iesākot regulāro sesiju, Ģenerālajā asamblejā notiek

debates, kurās parasti uzstājas valstu vai valdību vadītāji, paužot viedokļus par aktuāliem starptautiskiem jautājumiem.

Būtiskākie jautājumi turpmākajā darba gaitā tiek apspriesti sešās galvenajās komitejās:

- Pirmā komiteja (atbrūošanās un starptautiskā drošība)
- Otrā komiteja (ekonomika un finanses)
- Trešā komiteja (sociālie, humanitārie un kultūras jautājumi)
- Ceturtā komiteja (īpašie politiskie un dekolonizācijas jautājumi)
- Piektā komiteja (administratīvie un budžeta jautājumi)
- Sestā komiteja (tieslietas)

Ģenerālās asamblejas lēmumi nacionālajām valstīm nav likumīgi saistoši, tomēr tajos ietverts pasaules valstu vairākuma viedoklis, kā arī starptautiskās sabiedrības morālā autoritāte.

DROŠĪBAS PADOME

Saskaņā ar ANO Statūtiem Drošības padome darbojas kā patstāvīga politiska institūcija un atbild par miera un drošības garantēšanu pasaulē. Tajā ir 15 dalībvalstu pārstāvji. Piecas valstis – ASV, Lielbritānija, Francija, Krievija un Ķīna – ir pastāvīgās locekles ar veto tiesībām, un tās var bloķēt jebkuru lēmumu. Rotējošā kārtībā Drošības padomē darbojas 10 nepastāvīgās locekles; no tām divas vietas ir Āfrikai, divas – Latīņamerikai, divas – Rietumeiropai, pa vienai vietai ir Austrumeiropas, Āzijas un arābu valstīm, bet vēl viena atlikusī vieta tiek dalīta starp Āzijas un Āfrikas valstīm. Latvija pieder pie Austrumeiropas grupas. Par to, kuras valstis no sava vidus izvirzīt, reģionālās grupas savstarpēji vienojas. Latvija vēl nekad nav bijusi Drošības padomes locekle, taču varētu par tādu nākotnē kļūt, ja valstis vienotos izvirzīt Latviju reģionālajā blokā.

Valstis, kurām paredzēts nepastāvīgo locekļu statuss, Ģenerālajā asamblejā ievēlē uz diviem gadiem, ņemot vērā ģeogrāfisko pārstāvniecību. Nepastāvīgo valstu nomaņa notiek katru gadu, jo ik gadu tiek ievēlētas

piecas jaunas valstis to vietā, kurām ir apritējis noteiktais termiņš. Valstis, kas ir ieinteresētas iegūt nepastāvīgā pārstāvja vietu, Ģenerālajā asamblejā var pieteikt savas kandidatūras; par tām notiek balsošana, lēmumu pieņemot ar divām trešdaļām vairākuma balsu.

Drošības padomes pārstāvji pastāvīgi uzturas ANO galvenajā mītnē, taču reizēm padomes tikšanās ir arī citās valstīs.

Katrai valstij ir viena balss. Procedūras jautājumi tiek apstiprināti vismaz ar deviņām no 15 balsīm. Substantīvos jautājumus apstiprina ar vismaz deviņām – tostarp piecām pastāvīgo pārstāvju – balsīm, un to dēvē par „lielvaru vienprātības lēmumu”. Ja kāda no piecām valstīm lēmumam nepiekrīt, tā balsojumā lieto veto tiesības vai arī no balsošanas atturas. Veto tiesības ir izmantojušas visas valstis: laikposmā no 1946. līdz 2004. gadam Ķīna to darījusi piecas reizes, Francija – 18, Lielbritānija – 32, ASV – 80, bet bijusi PSRS un tās tagadējā mantiniece Krievija – 122 reizes. (Sk. arī nodaļā „ANO reformas un pārorientēšanās.”)

Drošības padomei ir pakļautas arī vairākas apakšstruktūras:

- Militārā personāla komiteja
(izstrādā bruņoto spēku izmantošanas plānus);
- Miera uzturēšanas operācijas un misija
(kopš 2003. gada maija Latvijas Miera uzturēšanas vienība uzturas Irākā; misijas mērķis ir nodrošināt ANO Drošības padomes 2002. gada 8. novembrī pieņemtās 144.1. rezolūcijas izpildi).

Atšķirībā no citām ANO institūcijām Drošības padomes rezolūcijas ir juridiski saistošas. Ja tās netiek pildītas, var tikt piemērotas ekonomiskās sankcijas (piemēram, tirdzniecības embargo) vai militārs spēks.

EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU PADOME (ECOSOC)

Šīs padomes darbs ir saistīts ar starptautisko ekonomisko, sociālo, humanitāro un citu jautājumu risināšanu; ar tiem nodarbojas ANO speciālās aģentūras un institūcijas. ECOSOC ir galvenā starptautiskās

attīstības sadarbības sekmētāja un prioritārās rīcības noteicēja. Padomē ir 54 valstis; tās tiek ievēlētas uz trim gadiem rotējošā kārtībā, proti, ik gadu mainās 18 valstis, kuras jau ir bijušas padomē pilnu termiņu. Katrai valstij ir viena balss, lēmumi tiek pieņemti ar vienkāršo balsu vairākumu.

ECOSOC funkcijas:

- ECOSOC ir pilnvarota veikt vai uzsākt pētījumus un sagatavot ziņojumus par starptautiskiem ekonomikas, sociāliem, kultūras, izglītības, veselības aizsardzības u. tml. jautājumiem, kā arī par jebkuru no tiem sniegt rekomendācijas Ģenerālajai asamblejai, ANO dalībvalstīm un ieinteresētajām specializētajām iestādēm;
- padome var izvirzīt ieteikumus, kuru mērķis ir veicināt cilvēktiesību un visu cilvēka pamatbrīvību cienišanu un ievērošanu;
- padome ir pilnvarota sagatavot iesniegšanai Ģenerālajā asamblejā konvenciju projektus par savas kompetences jautājumiem;
- saskaņā ar ANO noteikumiem padome par savas kompetences jautājumiem ir pilnvarota sasaukt starptautiskas konferences.

Īsas ECOSOC sesijas notiek visu gadu. Jūlijā, pārmaiņus Ņujorkā un Ženēvā, ir četru nedēļu gara pastāvīgā sesija, kurā piedalās valstu augsta līmeņa pārstāvji – ministri un citi ierēdņi.

Padomei ir pakļautas deviņas funkcionālās komisijas (kas atbilstoši tām piekritīgajai atbildībai un veiktajām ekspertīzēm sagatavo rekomendācijas), piecas reģionālās komisijas, piecas pastāvīgās komitejas un vairākas citas institūcijas, kuru darbības lauks saistīts ar attīstības plānošanu, dabas resursiem, ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām.

ECOSOC piedalās, līdz noteiktai pakāpei arī koordinējot, ANO programmās (piemēram, UNDP, UNEP, UNICEF, UNFPA) un specializēto aģentūru (piemēram, FAO, WHO, ILO un UNESCO) darbā.

Kā noteikts ANO Statūtos, ECOSOC ir jāievēro arī nevalstisko organizāciju viedoklis. (Sk. arī nodaļā „ANO un globālā pasaule”.)

CILVĒKTIESĪBU KOMISIJA

Cilvēktiesību komisija ir viena no ECOSOC pakļautajām institūcijām, kas bieži minēta ANO reformu plānos, norādot uz nepieciešamību izveidot patstāvīgu institūciju.

Līdz šim Cilvēktiesību komisijā darbojušās 53 valstis, kuru pārstāvji ik pavasari – martā un aprīlī ierodas Ženēvā uz sešu nedēļu ilgām regulārajām sesijām. Sesijas dalībnieku skaits sasniedz vairāk nekā 3000, jo tajās piedalās arī valstis, kas komisijā ir novērotāju statusā, kā arī nevalstiskās organizācijas. Ikgadējo sesiju laikā tiek pieņemts ap 100 rezolūciju, komisijas lēmumu un komisijas priekšsēdētāja paziņojumu par cilvēktiesību jautājumiem visā pasaulē. Nepieciešamības gadījumā, lemjot par steidzamiem jautājumiem, kas saistīti ar cilvēktiesību situāciju, tiek organizētas ārkārtas sesijas.

Komisijas pienākums ir pārbaudīt, novērot un ziņot par cilvēktiesību jautājumiem noteiktās valstīs un teritorijās, kā arī – konkrētās tematiskās jomās – par cilvēktiesību pārkāpumiem visā pasaulē.

Cilvēktiesību komisijā tiek aplūkotas šādas galvenās tēmas: tiesības uz pašnoteikšanos; rasisms; cilvēktiesību pārkāpumi okupētajās arābu teritorijās, tostarp Palestīnā; cilvēktiesību un pamatbrīvību pārkāpumi ikvienā pasaules vietā; ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības; civilās un politiskās tiesības, iekļaujot jautājumus par spīdzināšanu un aizturēšanu; izteikšanās brīvība; tiesu neatkarība; minoritāšu, pārvietoto personu, migrantu tiesības un citi jautājumi. Viens no svarīgākajiem komisijas uzdevumiem ir cilvēktiesību normu uzlabošana. 1948. gadā pieņemtajā Vispārējo cilvēktiesību deklarācijā ietvertie standarti laika gaitā ir papildināti, pievienojot: tiesības uz attīstību; civilās un politiskās tiesības; ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības; rasisma un diskriminācijas novēršanu; spīdzināšanas novēršanu; bērnu tiesības; kā arī pašu cilvēktiesību aizstāvju tiesības.

Komisijas vieta ANO pašreizējā juridiskajā un institucionālajā struktūrā neļauj tai pilnvērtīgi pildīt savas funkcijas. Komisijas darbs

nevar kļūt veiksmīgāks un cilvēktiesības – vairāk izplatītas, jo, no vienas puses, tā rūpējas par vispārēju tiesību ievērošanu, tomēr, no otras puses, ir pakļauta ECOSOC, kuras pārstāvniecība ir ierobežota. Cilvēktiesību komisijas locekļu darbības vēsture rāda, ka cilvēktiesību situācija atsevišķā valstī maz ietekmē tās pārstāvju ievēlēšanu šajā komisijā. (Sk. arī nodaļā “ANO reformas un pārorientēšanās”).

1999. gadā Latvija tika ievēlēta Cilvēktiesību komisijas biroja vadībā, to pārstāvēja ANO Ženēvā vēstnieks Romāns Baumanis. Latvija Cilvēktiesību komisijā ir bijusi arī novērotājas statusā. 2005. gadā Latvija pretendēja arī uz vietu Cilvēktiesību komisijā, taču to ieguva Azerbaidžāna.

AIZBILDNIECĪBAS PADOME

Atbilstoši ANO Statūtiem Aizbildniecības padome 1945. gadā tika izveidota, lai tiktu nodrošināta starptautiska pārraudzība dekolonizācijas procesam 11 teritorijās, kuras pārvaldīja septiņas ANO dalībvalstis. 20. gadsimta 60. gados koloniālā sistēma sabruka. Līdz 1994. gadam bijušās koloniālās teritorijas ieguva pašnoteikšanos kā patstāvīgas valstis vai arī pievienojās neatkarīgajām kaimiņvalstīm un kļuva par ANO locekļiem. Pēdējā no šīm koloniālajām teritorijām, kas kļuva par ANO 185. valsti, bija Palau.

Pašlaik aktuāls ir jautājums par šās institūcijas reorganizāciju, jo tās darbs ir pilnībā paveikts un padome ir zaudējusi savu nozīmi. Kā 2005. gada ziņojumā „Lielākas brīvības apstākļos: ceļā uz attīstību, drošību un cilvēktiesībām visiem” uzsvēris Kofi Annans, no ANO Statūtiem ir jāsvīturo XIII nodaļa „Aizbildniecības padome”.

STARPTAUTISKĀ TIESA

Dibinot ANO, 1945. gadā tās Statūtos tika paredzēta Starptautiskās tiesas izveidošana. 1946. gada 18. aprīlī Hāgā šī tiesa, kas izskata starpvalstu strīdus, uzsāka savu darbu kā galvenā ANO juridiskā institūcija. Tā arī sniedz konsultatīva rakstura atzinumus ANO un tās specializētajām aģentūrām. Starptautiskās tiesas lēmumi ir saistoši konkrētajos tiesas procesos iesaistītajām valstīm; tās statūti ir pakļauti ANO Statūtiem.

15 Starptautiskās tiesas tiesnešus ievēl Ģenerālā asambleja pēc Drošības padomes balsojuma. Tiesa izšķir strīdus tikai starp valstīm, nevis personām, uzņēmumiem vai starptautiskām organizācijām. Tiesneši tiek izraudzīti pēc kvalifikācijas, ievēlēti uz deviņiem gadiem un var tikt pārvēlēti, taču no vienas valsts nevar būt divi pārstāvji. Tāpat Starptautiskās tiesas tiesneši savas darbības laikā nedrīkst ieņemt nevienu citu amatu.

1993. gadā Hāgā darbu sāka Starptautiskais bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunāls, bet 1995. gadā Arušā (Tanzānija) – Starptautiskais Ruandas kara noziegumu tribunāls, kurā 1998. gadā pirmo reizi cilvēces vēsturē tika panākts apsūdzošs spriedums par genocīda noziegumiem.

Starptautiskajā bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunālā uz 11 gadiem tika notiesāta bijusī Bosnijas serbu prezidente Biljana Plavšića; tajā tiek tiesāts arī bijušais serbu līderis Slobodans Miloševićš. (Sk. arī nodaļā „ANO un starptautiskās tiesības”)

STARPTAUTISKĀ KRIMINĀLTIESA

2003. gada 11. martā Hāgā notika Starptautiskās krimināltiesas atklāšanas svinīga ceremonija. Tās 18 tiesneši tika ievēlēti (ANO Ņujorkā) 2003. gada februārī.

Ceļš uz Starptautiskās krimināltiesas izveidošanu sākās neilgi pēc Otrā pasaules kara. Drīz vien ANO dalībvalstis nonāca pie atziņas, ka līdztekus Starptautiskajai tiesai jādibina Starptautiskā krimināltiesā, kas

vērstos pret genocīdu un cita veida noziegumiem. 1948. gada 9. decembrī ANO Ģenerālā asambleja pieņēma 260. rezolūciju, kurā bija secināts, ka visos laikmetos genocīds ir radījis lielu postu un milzīgus zaudējumus cilvēcei. Tika izstrādāta arī konvencija par genocīda noziegumu novēršanu un sodīšanu. Lai gan vajadzība pēc šādas starptautiskas tiesas bija acīmredzama, tomēr aukstā kara apstākļos tās dibināšana nebija iespējama.

Drīz pēc Starptautiskā bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribūnā izveidošanas atsākās Starptautiskās krimināltiesas veidošanas process. 1998. gada 17. jūlijā Romā tika sagatavoti Romas statūti – Starptautiskās krimināltiesas izveidošanas tiesiskais pamats. Romas statūti paredz: ja kāda valsts, kuras teritorijā ir pastrādāti genocīda noziegumi, noziegumi pret cilvēci vai kara noziegumi, nevēlas vai nespēj vainīgos tiesāt pati, to dara Starptautiskā krimināltiesā. Pagāja vēl četri gadi, līdz Romas statūtus ratificēja 60 valstis; tas bija nepieciešamais ratifikāciju daudzums, lai šis dokuments stātos spēkā. Pret Starptautiskās krimināltiesas izveidi skeptiski izturējās un Romas statūtus neratificēja ASV.

SEKRETARIĀTS

ANO Sekretariāta birojos visur pasaulē strādā daudznacionāls personāls. Sekretariātā ietilpst Ģenerālsēkretāra biroja kanceleja, departamenti un biroji. Tas piedalās citu svarīgāko ANO institūciju darbā, palīdzot administrēt programmas un īstenoto politiku.

Sekretariāta darbinieki ir ierēdņi, kuru darbību nedrīkst noteikt kādas konkrētas valsts vai autoritātes intereses. Uzsākot darbu ANO Sekretariātā, šī neatkarība ierēdņiem ir jāapstiprina ar zvērestu. No ANO budžeta tiek finansēti apmēram 7500 ierēdņi un citi ANO darbinieki – kopumā no vairāk nekā 170 valstīm. ANO Sekretariāts regulāri izsludina starptautiskus konkursus, lai pieņemtu darbā ierēdņus no dažādām valstīm, īpaši no tām, no kurām ir maz darbinieku. (Sk. arī nodaļā „ANO reformas un pārorientēšanās”.)

ANO ir arī sava universitāte, kas atrodas Tokijā. Universitātes statūti tika pieņemti 1973. gadā, un pēc diviem gadiem tā sāka darboties. ANO Universitātei ir 14 pētniecības un mācību centri, tās programmas tiek īstenotas dažādās pasaules vietās. 2002. gadā tika nodibināta arī ANO darbinieku koledža. Savukārt vispārīzglītojošajās skolās, īpaši vidējās izglītības līmenī, skolēni (arī Latvijā) zināšanas par ANO apgūst programmā „ANO modelis”. Tās pamatā ir ANO Ģenerālās asamblejas un citu daudzpusēju ANO organizāciju un institūciju darbības simulācija. 50 gadu laikā, kopš „ANO modelis” pastāv, vairāk nekā miljons skolēni ir piedalījušies šai programmai veltītajās konferencēs.

Sekretariātu vada ANO augstākais ierēdnis – ANO ģenerālsekretārs, kuru, atbilstoši Statūtiem, uz pieciem gadiem ievēlē Ģenerālā asambleja, ņemot vērā Drošībaspadomes rekomendācijas. Ģenerālsekretāru var ievēlēt uz diviem termiņiem (sk. tabulu „Līdzšinējie ANO ģenerālsekretāri”). Kopš 1997. gada 1. janvāra ANO ģenerālsekretārs ir Kofi Annans, kura darba termiņš beigsies 2006. gadā. Atšķirībā no priekšgājējiem – pazīstamiem diplomātiem un politiķiem, kuriem nebija iepriekšējas ilgstošas pieredzes ANO darbā, – Kofi Annana karjera, uzsākot šajā organizācijā darbu kā ierēdnim, ar ANO bija saistīta ilgu laiku.

LĪDZŠINĒJIE ANO ĢENERĀLSEKRETĀRI

ANO ģenerālsekretārs	Darbības laiks
Kofi Annans (Gana)	1997–2006
Butross Butross-Gali (Ēģipte)	1992–1996
Havjers Peress de Kueljars (Peru)	1982–1991
Kurts Valdheims (Austrija)	1972–1981
U Tans (Mjanma, bijusi Birma)	1961 (izpildīja ģenerālsekretāra vietu), 1962–1971
Dāgs Hammaršelds (Zviedrija)	1953–1961 (gāja bojā helikoptera avārijā Āfrikā)
Trigve Li (Norvēģija)	1946–1952

SPECIALIZĒTĀS AĢENTŪRAS, PROGRAMMAS UN FONDI

ANO sistēmā darbojas aptuveni 20 specializēto aģentūru:

- Starptautiskā Darba organizācija (SDO)
- ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (FAO)
- ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (UNESCO)
- Pasaules Veselības organizācija (PVO)
- Pasaules Banka un tās grupas aģentūras
- Starptautiskais Valūtas fonds (SVF)
- Starptautiskā Civilās aviācijas organizācija (ICAO)
- Starptautiskā Jūrniecības organizācija (IMO)
- Starptautiskā Telekomunikāciju savienība (ITU)
- Pasaules Pasta savienība (UPU)
- Pasaules Meteoroloģijas organizācija (WMO)
- Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (WIPO)
- Starptautiskais Lauksaimniecības attīstības fonds (IFAD)
- ANO Industriālās attīstības organizācija (UNIDO)
- Pasaules Tūrisma organizācija (PTO)

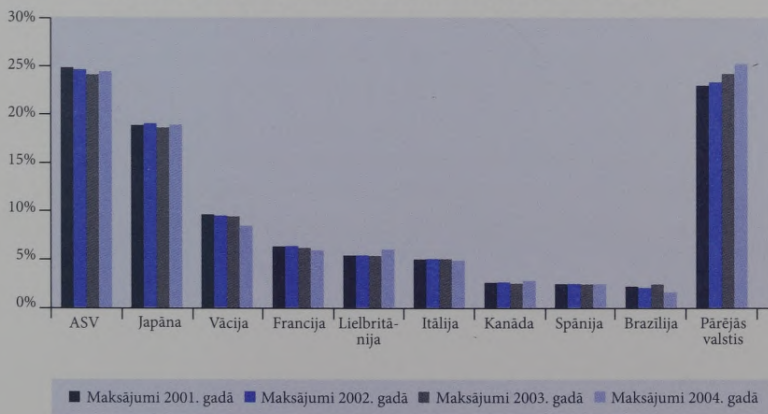
Pašlaik ANO ir šādas programmas un fondi:

- ANO Tirdzniecības un attīstības konference (UNCTAD)
 - Starptautiskais Tirdzniecības centrs (ITC)
 - ANO Narkotiku kontroles programma (UNDCP)
 - ANO Vides programma (UNEP)
 - ANO Bērnu fonds (UNICEF)
 - ANO Attīstības programma (UNDP)
 - ANO Sieviešu attīstības fonds (UNIFEM)
 - ANO Brīvprātīgie (UNV)
 - ANO Kapitāla attīstības fonds (UNCDF)
 - ANO Iedzīvotāju fonds (UNFPA)
 - ANO Augstā bēgļu lietu komisāra birojs (UNHCR)
 - Pasaules Pārtikas programma (WFP)
 - ANO Palestīnas bēgļu atbrīvošanas un darba aģentūra Tuvajos Austrumos (UNRWA)
 - ANO Iedzīvotāju apmešanās programma (UN-HABITAT)
- (Sk. shēmu „ANO sistēma”).

ANO FINANSĒŠANA

ANO, tās aģentūras un fondi ik gadu iegulda apmēram 10 miljardus ASV dolāru jeb aptuveni 1,70 ASV dolāru uz vienu pasaules iedzīvotāju. ANO budžets Ģenerālajā asamblejā tiek apstiprināts ik pēc diviem gadiem. Sākotnēji budžetu apstiprina ģenerālsekretārs, pēc tam tas tiek izskatīts Administratīvajā un budžeta jautājumu komitejā (tajā ir 16 locekļi, kurus izvirza valdības un ievēlē Ģenerālā asambleja). Savukārt budžeta programmatiskās nostādnes izvērtē Programmu un koordinācijas komiteja (tajā ietilpst 34 eksperti, kas arī tiek ievēlēti Ģenerālajā asamblejā). Galvenais ANO budžeta avots ir dalībvalstu iemaksas, kas tiek aprēķinātas Iemaksu komitejā. Maksājuma lieluma noteikšanas galvenais princips ir valstu ienākumi, ņemot vērā to nacionālo kopproduktu, kā arī ienākumus uz vienu iedzīvotāju. Ik pēc trijiem gadiem, nosakot valstu iemaksas, tiek pārskatīti statistikas rādītāji. (Sk. pielikumu „ANO dalībvalstis”).

DALĪBVALSTĪM NOTEIKTIE MAKSĀJUMI ANO PASTĀVĪGAJĀ BUDŽETĀ (%) – LIELĀKIE MAKSĀTĀJI (2001–2004)

Avots: Global Policy Forum, www.globalpolicy.org

ANO locekļu – 191 valsts pulkā salīdzinoši saliedētu reģionālo grupu veido Eiropas Savienības (ES) 25 dalībvalstis. Visskaidrāk ES pozīciju atspoguļo tās finansējuma daļa ANO budžetā – 37% pastāvīgajā budžetā un 40% miera uzturēšanas operācijām. ES brīvprātīgā finansējuma daļa dažādos ANO fondos un attīstības programmās sasniedz pat 50%.

ANO budžetā lielākā maksātāja ir ASV, taču šai valstij ir arī vislielākie parādi: 2005. gada jūlijā ASV kopējais ANO iemaksu parāds bija aptuveni 1 miljards 509 miljoni ASV dolāru jeb 43% no ANO kopbudžeta (607 miljoni dolāru pamatbudžetā un 851 miljons dolāru miera uzturēšanas misijām).

(Par Latvijas iemaksām sk. arī nodaļā „Latvija un ANO”.)

ANO OFICIĀLĀS VALODAS

ANO ir sešas oficiālās valodas: arābu, ķīniešu, angļu, franču, krievu un spāņu. ANO Sekretariāta darba valodas ir angļu un franču valoda; Ģenerālajā asamblejā un Ekonomikas un sociālo lietu padomē tiek lietotas visas sešas valodas. Drošības padomes darba valodas ir angļu, franču, ķīniešu, krievu un spāņu valoda.

Delegāti var uzstāties jebkurā oficiālā valodā, un teiktais tiek vienlaicīgi tulkots pārējās oficiālajās valodās. Lielu daļu dokumentu izdod visās sešās valodās. Delegāti drīkst uzstāties arī valodā, kas nav noteikta kā oficiālā; šādā gadījumā ir jānodrošina tulkojums vai arī rakstītajam tekstam jābūt iztulkotam kādā oficiālajā valodā.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

ANO dalībvalstu saraksts un kontakinformācija dalībvalstu misijām: ANO, www.un.org/members/index.html

ANO simboli un to vēsture, www.un.org/depts/dhl/maplib/flag.html

ANO sistēma, www.un.org/aboutun/chart.html

ANO Statūti, www.un.org/aboutun/charter/history/

Indāns, I., Gregors, R. V. *Latvijas ārpolitika ANO ietvaros*. Rīga: Latvijas Ārpolitikas institūts, 1999.

Everything You Always Wanted to Know about the United Nations. UN DPI, 2001.

Latvija ANO sistēmā. Rīga: UNDP Latvija, 1997.

UN Basic Facts 2000–2004. New York: UN.

NODERĪGI

Atlantijas harta:

Burns, J. M. *Roosevelt: The Soldier of Freedom*. New York, 1970.

Divine, R. A. *Roosevelt and World War II*. New York: Quadrangle, 1969.

Roosevelt, F. D. Inaugurācijas runa 1933. gada 4. martā. In: *The Public Papers and Addresses of Franklin D. Roosevelt, vol. 2.: The Year of Crisis*. S. I. Rosenman (ed.) New York: Random House, 1938.

Smith, G. *American Diplomacy During the Second World War*. Wiley, USA, 1964.

Par ANO Cilvēktiesību komisiju: www.unhchr.ch

Par ANO darbinieku koledžu: www.unssc.org

Par ANO finansēšanu: Global Policy Forum, www.globalpolicy.org

Par ANO Universitāti: www.unu.edu

Par programmu „ANO modelis”: www.un.org/cyberschoolbus/modelun/faq.html

Par Taivānas statusu ANO: www.taiwandc.org/un-2001.htm

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, www.unhchr.ch/udhr/lang/eng.htm

ANO darbības virzieni

Aija Lulle

ANO DARBĪBAS VIRZIENI

„Mums ir jāpildinveido attīstības, brīvības un miera trīsstūris,” 2005. gada ziņojumā „Lielākas brīvības apstākļos: ceļā uz attīstību, drošību un cilvēktiesībām visiem” uzsvēra ANO ģenerālsēkretārs Kofi Annans. Starptautiskais miers un drošība, cilvēktiesības, attīstība – tie ir trīs galvenie virzieni ANO darbā.

Kopš organizācijas aizsākumiem tās darbība ir vērsta uz miera nodrošināšanu pasaulē, pasaules valstu ekonomisko un sociālo attīstību un cilvēktiesību ievērošanu. Cilvēktiesības, attīstība un drošība ir nemainīgs kodols, lai mūsdienu pasaulē pastāvētu miers. Kā ziņojumā norādīja ģenerālsēkretārs, „izaugsme, drošība un cilvēktiesības ir ne tikai obligātas, tās arī pastiprina viena otru. Lai arī nevarētu teikt, ka cilvēktiesību pārkāpumi, šo tiesību liegšana un nabadzība izraisa karus, terorismu vai organizēto noziedzību, šie faktori ievērojami palielina nestabilitātes un vardarbības risku”.

STARPTAUTISKAIS MIERS UN DROŠĪBA

ANO Drošības padome ir institūcija, kam ir galvenā atbildība par miera nodrošināšanu pasaulē. Tā kā padomes rezolūcijām ir saistošs spēks, dalībvalstīm tās ir jāpilda. Parasti, ja konfliktu izskata Drošības padomē, iesaištītās puses tiek aicinātās to atrisināt mierīgā ceļā. Ja konflikts jau ir sācies, Drošības padome lemj par miera misiju nosūtīšanu, kā arī par ekonomiskajām sankcijām un embargo, lai atjaunotu mieru. (Par ANO cīņu pret starptautisko terorismu sk. arī nodaļā „ANO reformas un pārorientēšanās”.)

Lai arī ANO tiek pamatoti kritizēta par nespēju laicīgi novērst konfliktus (un tādēļ arī ir nepieciešamas ANO reformas), tomēr daudzkārt organizācija nesaskaņas ir spējusi apturēt, lai tās nepāraugtu karos. Neilgi pēc dibināšanas ANO izdevās novērst krīzi Berlīnē (1948–1949); tāpat no kara glāba krīzes novēršana Kubā 1996. gadā un Tuvo Austrumu krīzes atrisināšana 1973. gadā. ANO bija galvenā loma, lai 1964. gadā tiktu

izbeigts karš Kongo, 1988. gadā – Irānas un Irākas karš, bet laikposmā no 1994. līdz 1996. gadam – kari Salvadorā, Mozambikā un Gvatemalā.

Kad uz Otrā pasaules kara drupām tika nodibināta ANO, tās galvenais mērķis bija nodrošināt mieru pasaulē. ANO ir spējusi savas pastāvēšanas laikā novērst pasaules mēroga karus, lai arī bruņoti konflikti izceļas ik gadu. Kā liecina Stokholmas Starptautiskā miera pētījumu institūta dati, 20. gadsimta otrajā pusē, pēc ANO dibināšanas, ir notikuši aptuveni 150 kari.

ANO nav savas armijas vai starptautiska mēroga policijas. Dalībvalstis labprātīgi piedalās miera uzturēšanā un nosūta savus karavīrus ANO spēku rindās. Miera uzturēšana tradicionāli tiek definēta kā militāra spēka lietošana ar ANO mandātu, lai palīdzētu kontrolēt un novērst naidīgo pušu konfliktus. Šādas misijas veic neiesaistītā trešā puse. Līdz ar to tiek radīta vide turpmākai konfliktu risināšanai diplomātiskā ceļā.

Savulaik zviedru diplomāts, ANO otrais ģenerālsēkretārs Dāgs Hammaršelds pirmais noformulēja jēdzienu „preventīvā diplomātija”. Lielā mērā šī diplomātija nozīmē spēju paredzēt, kur pastāv politiska konflikta izcelšanās risks, un diskrēti, taču vienlaikus efektīvi kalpot par vidutāju iespējamā konflikta novēršanai. Viņš pats pēc savas iniciatīvas devās vairākos informācijas ievākšanas braucienos, veidojot neatkarīgu viedokli par apstākļiem vietās, kur draudēja konflikti.

Preventīvajai diplomātijai ANO darbībā ir ārkārtīgi nozīmīga loma: ANO var būt vidutāja starp briesošā konfliktā iesaistītām pusēm, panākot, ka tās izligst vai uzsāk sarunas. Šajā darbā tiek iesaistīti speciāli sūtņi un pārstāvji visā pasaulē, un tas bieži notiek ciešā sasaistē ar reģionālajām organizācijām.

ANO ģenerālsēkretārs preventīvās diplomātijas īstenošanai izmanto arī t. s. *good offices*; tas praktiski nozīmē, ka ģenerālsēkretārs ar savu labo gribu, kā arī izmantojot ieņemamā amata prestižu, sniedz personīgu ieguldījumu konflikta novēršanai. Šim nolūkam viņš tiekas ar pasaules līderiem gan publiski, gan privāti. Piemēram, 1998. gadā Kofi Annans personīgi piedalījās Irākas un ASV sarunās par ieroču inspekcijām Irākā. Ģenerālsēkretārs izmantoja sava biroja prestižu un ANO Drošības padomes rīcībā esošos līdzekļus, lai tad, ja netiktu panākta vienošanās,

piespiestu Sadāmu Huseinu atļaut turpināt ANO veiktās ieroču pārbaudes misijas. Vēl kāds piemērs: 20. gadsimta 80. gadu beigās tālaika ANO ģenerālsekretārs Havjers Peress de Kueljars bija vidutājs jautājumā, lai PSRS karaspēks atstātu Afganistānu.

Ir divu veidu miera misijas: novērošanas misijas (kas nav bruņotas) un miera uzturēšanas spēki. ANO miera uzturēšanas (*peace keeping*) karavīriem ir viegli ieroči, ko var lietot paš aizsardzībai. ANO miera uzturētāji ir viegli atpazīstami pēc starptautiski lietotās emblēmas un zilajām beretēm. Operāciju laikā, ja pastāv briesmas, tiek lietotas arī zilās ķiveres. Miera uzturētāji valkā savas nacionālās karavīru uniformas.

Pirmā ANO miera uzturēšanas operācija notika 1948. gadā, kad pēc Izraēlas kara ar arābu kaimiņiem tika izveidota ANO Pamiera uzraudzības organizācija (*UN Truce Supervision Organization*). Arī pēc tam ANO miera uzturētāji turpināja atrasties šajā Tuvo Austrumu reģionā, lai novērotu konfliktus un pārraudzītu, kā savstarpējās vienošanās tiek ievērotas.

Pirms konflikta vai konflikta laikā preventīvajā diplomātijā tiek veidoti tikli miera nodibināšanai (*peace making*). Miera uzturētāji parasti ierodas konfliktu skartajās teritorijās pēc tam, kad konflikts jau ir noticis.

Aizvien biežāk konflikti izceļas nevis starp valstīm, bet valstu iekšienē atsevišķo reģionu starpā. Šādos apstākļos ANO bieži tiek lūgta palīdzēt, lai konfliktā cietušajiem civiliedzīvotājiem nodrošinātu patvērumu un sniegtu neatliekamo humāno palīdzību. Piemēram, kad bijušajā Dienvidslāvijā izcēlās konflikti starp dažādām etniskām grupām, ANO 1992. gadā izveidoja Aizsardzības spēkus (*UNPROFOR*); tādējādi miera uzturēšanas misija gan rūpējās par miera nodrošināšanu, gan sniedza humāno atbalstu Bosnijas un Hercegovinas iedzīvotājiem. Līdzīgi notika arī Somālijā, kad tās pilsoņkara laikā tika nodibināta speciāla ANO Operācija Somālijā (*UNOSOM*), lai nodrošinātu mieru un arī sniegtu neatliekamo humāno palīdzību.

Ar miera uzturēšanas misiju ANO loma konfliktu teritorijās nebeidzas, jo ir jārūpējas par bēgļiem, pārvietotajām personām, nepieciešams attīrīt

zemi no mīnām, labot ceļus, tiltus, sniegt ekonomisko un tehnisko palīdzību, atjaunot kopumā vai veidot no jauna ekonomisko un politisko sistēmu. ANO šajās valstīs piedalās, lai novērotu, kā noris vēlēšanas un vai nav cilvēktiesību pārkāpumu. Šo procesu sauc par miera veidošanu (*peace building*).

Nedrīkst aizmirst, ka ANO ir starptautiska organizācija, kurā ietilpst 191 valsts, un tās spēja reaģēt uz konfliktiem ir tieši atkarīga no šo dalībvalstu politiskās gribas. Tāpat būtisks ir arī finansiālais aspekts – līdzekļu trūkums dārgajām miera uzturēšanas misijām ir nopietns šķērslis aktīvākai ANO rīcībai.

TERMINU SKAIDROJUMS

Miera nodibināšana (*peace making*)

Smagu konfliktu novēršana un miera nodibināšana ir ANO svarīgākais uzdevums. ANO piedāvā palīdzību, iespējas veikt pārrunas, stratēģisko koordinēšanu, kā arī resursus miera līgumu īstenošanai. Pirms konflikta vai konflikta laikā preventīvajā diplomātijā tiek veidoti tikli miera nodibināšanai.

Miera uzturēšana (*peace keeping*)

Miera uzturēšana tradicionāli tiek definēta kā militāra spēka lietojums ar ANO mandātu, lai palīdzētu kontrolēt un novērst naidīgo pušu konfliktus. Lai ierobežotu karojošās puses, ANO rīcībā ir nozīmīgi miera nodibināšanas līdzekļi: finanšu, diplomātiskās, bruņojuma, ceļošanas un preču piegādes sankcijas.

Lai palīdzētu valstīm izkļūt no konflikta, ANO tajās izvieto savus miera uzturēšanas spēkus.

Miera veidošana (*peace building*)

Lai novērstu konfliktu sekas un jauna konflikta atkārtosanos, ANO ir jānodrošina ilgspējīgs miers. Līdz šim neviena ANO sistēmas daļa nav spējusi kopumā efektīvi risināt problēmas, ar kurām saskaras valstis, kas ir pārejas posmā no kara uz ilgstošu mieru. Tādēļ ANO reformu plānā ir ieteikts veidot starpvaldību Miera veidošanas komisiju, kā arī Miera veidošanas atbalsta komisiju.

ĒKONOMISKĀ UN SOCIĀLĀ ATTĪSTĪBA

Aptuveni 1,3 miljardi pasaules iedzīvotāju joprojām dzīvo ar iztikas līdzekļiem, kas ir mazāki par vienu ASV dolāru dienā. Izskaut galējo nabadzību un veicināt attīstību visā pasaulē ir viens no vislielākajiem ANO pārbaudījumiem, un tam ir nepieciešamas kopīgas visu valstu pūles. Kopumā pēdējo 25 gadu laikā ir izdevies samazināt ārkārtējo nabadzību, galvenokārt pateicoties Ķīnas un Indijas progresam, tomēr pasaulē notiek arī pretēja tendence: postošu ekonomisku krīžu un nevienlīdzīgas attīstības dēļ vairāki desmiti valstu ir kļuvušas nabadzīgākas. Pasaulē ik gadu ap 11 miljoniem bērnu mirst, nesasnieduši piecu gadu vecumu, ap 3 miljoniem cilvēku mirst no *AIDS*.

Šie jautājumi nodarbināja valstu un valdību vadītājus, kas 2000. gada septembrī pasaules līderu sanāksmē apstiprināja ANO Tūkstošgades deklarāciju. Laikmetā, kad cilvēku darbība neatgriezeniski degradē vidi, kad, neraugoties uz cilvēces progresu, miljoniem cilvēku trūkst dzeramā ūdens, pārtikas un droša mājokļa, 191 nācija apņēmas līdz 2015. gadam šo situāciju mainīt.

Pamatojoties uz deklarāciju, ANO, Pasaules Banka un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija vienojās par astoņiem savstarpēji saistītiem Tūkstošgades attīstības mērķiem: izskaut galēju nabadzību un badu; nodrošināt visiem pamatizglītību, kā arī iespējas iegūt vidējo izglītību; veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu līdzdalību; mazināt bērnu mirstību; uzlabot mātes veselību; apkarot *HIV/AIDS*, malāriju un citas slimības, kā arī mirstību no ārējiem nāves cēloņiem; nodrošināt vides ilgtspēju; veidot attīstību veicinošas, globālas starpvalstu partnerattiecības. Tūkstošgades attīstības mērķi pievērš pasaules iedzīvotāju uzmanību uzdevumiem, kas jāīsteno līdz 2015. gadam, lai sasniegtu noteiktus rezultātus cilvēku ikdienā. Pirmie septiņi mērķi ir saistīti ar nabadzības mazināšanu un Zemes degradācijas novēršanu. Astotais mērķis nozīmē attīstības sadarbību starp turīgākām un trūcīgām valstīm, veicinot mazāk attīstīto valstu pastāvīgu sociālo un ekonomisko augšupeju.

Apkopotā informācija par panākumiem mērķu sasniegšanā palīdz gan ANO, gan pasaules attīstītajām valstīm plānot, nosakot prioritāro sadarbību un palīdzību, kā arī piemērojot savu rīcību mainīgajiem apstākļiem pasaulē. Jau tagad redzams, kuros reģionos nabadzības novēršanas mērķis tiek īstenots un kuros vēl daudz jādara, lai uzlabotos iedzīvotāju dzīves apstākļi. Piemēram, Ķīnas ekonomiskā izaugsme kopš 1990. gada palīdzējusi 150 miljoniem Ķīnas iedzīvotāju izkļūt no nabadzības. Nabadzība ir mazinājusies arī Brazīlijā, Indijā, Vjetnamā un citviet. Toties Austrumeiropā un Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (NVS) valstīs nabadzīgo skaits trīskāršojies – no 31 miljona līdz aptuveni 100 miljoniem iedzīvotāju. Turklāt, ja netiks veikti steidzami pasākumi, Krievija, Indija un Ķīna 2015. gadā var sagaidīt *HIV/AIDS* epidēmiju.

Visi mērķi ir savstarpēji cieši saistīti: centieni apkarot nabadzību un īstenot ilgtspējīgu attīstību nebūs auglīgi, ja aizvien deģenerēsies, pārtuksnešosies apkārtējā vide, turpināsies dabas resursu un bioloģiskās daudzveidības noplicināšana un nelabvēlīgas klimata pārmaiņas. Tāpat ir jāapzinās, ka nopietnus draudus visai pasaulei rada daudzas infekcijas slimības, galvenokārt *HIV/AIDS* un tuberkuloze, – īpaši tādēļ, ka arvien palielinās organisma spējas pretoties medikamentiem.

Kā reformu ziņojumā 2005. gadā uzsvēra Kofi Annans, katra attīstības valsts ir pati atbildīga par savu attīstīšanos, gan stiprinot labu pārvaldību, gan apkarojot korupciju, gan arī vairojot iekšzemes resursus un veicinot privātā sektora izaugsmi. Savukārt attīstītajām valstīm ir jāapņemas palīdzēt tām attīstības valstīm, kas balstās uz caurredzamu, uzticamu un finansiāli pamatotu attīstības stratēģiju; tām jānodrošina lielāka attīstības palīdzība, parādu norakstīšana, jāveido uz attīstību orientēta tirdzniecības sistēma.

ATTĪSTĪBAS SADARBĪBA UN AR TO SAISTĪTIE JĒDZIENI

Attīstības sadarbība (*development cooperation*) – sadarbība attīstības jomā; nozīmē palīdzību trūcīgām un mazāk attīstītām valstīm, lai veicinātu šo valstu un to sabiedrības ilgtermiņa sociālo un ekonomisko attīstību un tādējādi sniegtu ieguldījumu nabadzības mazināšanai pasaulē.

Attīstības palīdzība (*development assistance, DAC*) – nekomerciāli un nemilitāri palīdzības pasākumi ar civilu mērķi. Piemēram, uzskaitot karavīru patērēto laiku, valsts un pašvaldību līdzekļus, kas izlietoti nemilitāriem mērķiem – atjaunojot karā sagrautās skolas u. tml.

Oficiālā attīstības palīdzība (*official development assistance, ODA*) – valsts, pašvaldību un to izpildinstitūciju palīdzība attīstības valstīm, lai veicinātu šo valstu ekonomisko attīstību un labklājību.

Oficiālā palīdzība (*official assistance, OA*) – valsts, pašvaldību un to izpildinstitūciju palīdzība pārejas ekonomikas valstīm, lai veicinātu šo valstu ekonomisko attīstību un labklājību.

Attīstības sadarbības politika (*development cooperation policy*) – politikas dokumentos noteikto principu kopums (vadlīnijas, mērķu valstis, sadarbības jomas) attīstības sadarbības īstenošanai.

Attīstības valsts (*developing country*) – visas valstis, kas iekļautas DAC saraksta pirmajā daļā (Afganistāna, Armēnija, Gruzija, Bangladeša, Haiti, Turcija, Moldova, Uzbekistāna, Venecuēla u. c.).

Pārejas ekonomikas valsts (*countries in transition*) – valstis, kas atrodas ceļā uz attīstītu ekonomiku (Austrumeiropas reģionā tās ir Ukraina, Baltkrievija, Moldova u. c.).

Vidēju ienākumu valstis (*middle income country, MIC*) – valstu grupa, kuras iekšzemes kopprodukta (IKP) lielums uz vienu iedzīvotāju 2001. gadā bija no 746 līdz 2975 ASV dolāriem.

Vismazāk attīstītās valstis (*least developing country, LDC*) – 49 valstu grupa, kurā, pēc ANO skaidrojuma, ietilpst viszemāk attīstītās valstis, ņemot vērā to zemo IKP (2001. gadā tas uz vienu iedzīvotāju bija zemāks nekā 745 ASV dolāri), kā arī vājos cilvēkresursus un nestabilo ekonomiku.

HIPC valstis (*heavily indebted poor countries*) – 40 attīstības valstis, kas tiek uzskatītas par nabadzīgākajām valstīm ar lieliem parādiem. Pēc Starptautiskā Valūtas fonda un Pasaules Bankas definīcijas, tās ir valstis, kuru IKP uz vienu iedzīvotāju ir 695 ASV dolāri vai mazāk un kopējais parāds ir par 80% lielāks nekā IKP.

Tehniskā palīdzība (*technical assistance*) – sadarbība, piedāvājot zināšanas un pieredzi personāla, apmācību, izpēti un finanšu jomā.

Saistītā palīdzība (*tied assistance*) – divpusējās palīdzības veids, kas paredz saņēmējvalstij, izmantojot donorvalsts resursus, patērēt/iegādāties donorvalsts pakalpojumus un/vai produktus.

Atsaistītā palīdzība (*untied aid*) – palīdzība, atsakoties no donorvalsts prasībām (izmantojot donorvalsts resursus, patērēt/iegādāties donorvalsts pakalpojumus un/vai produktus). Palīdzības sniegšanā var pretendēt arī palīdzības īstenotāji ārpus valsts robežām.

Humānā palīdzība (*humanitarian assistance/humanitarian aid*) – nepieciešamās palīdzības nodrošināšana cilvēkiem, kas nokļuvuši nelaimes vai kritiskā stāvoklī. Plānota palīdzība, lai atvieglotu vai samazinātu dabas vai cilvēku radītas katastrofas sekas vai nelabvēlīgus apstākļus, kas izraisa sāpes, slimības, badu vai dzīvības draudus.

CILVĒKTIESĪBAS

Kā ziņojumā „Lielākas brīvības apstākļos: ceļā uz attīstību, drošību un cilvēktiesībām visiem” (2005) norādījis Kofi Annans, cilvēktiesības ir būtiskas ne tikai nabadzīgajiem, bet arī bagātajiem un to aizsardzība ir vienlīdz svarīga gan attīstītās, gan attīstības valstīs. Ir kļūdaini uzskatīt, ka cilvēktiesību jautājumā ir iespējams kompromiss starp to mērķiem, drošību un attīstību. „Mēs tikai vājinām savus spēkus, cenšoties apkarot galīgas nabadzības šausmas vai terorismu, ja mūsu centienos to paveikt noliedzam pašas cilvēktiesības, kuras šis posts atņem cilvēkiem,” uzsvēra Kofi Annans. Tādēļ cilvēktiesībām jābūt iekļautām lēmumu pieņemšanā un diskusijās visā ANO darbā. Pēc ANO ģenerālsekretāra domām, šī cilvēktiesību koncepcija joprojām nav pienācīgi atspoguļota galvenajos politikas un resursu lēmumos, tādēļ ir nepieciešamas plašas strukturālas pārmaiņas un līdzšinējā cilvēktiesību aparāta uzlabošana. (Sk. arī nodaļā „ANO reformas un pārorientēšanās”).

Cilvēktiesības ir viens no ANO darbības komponentiem; bez tām nav iespējama pilnvērtīga attīstība. 1948. gadā pieņemot Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, ANO noteica vienotas cilvēktiesību normas visām valstīm.

VISPĀRĒJO CILVĒKTIESĪBU DEKLARĀCIJAS PAMATNOSTĀDNES

Tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību
Tiesības uz humānu apiešanos un pašcieņas respektēšanu
Vienlīdzība likuma un valsts priekšā – tiesības netikt diskriminētam
Tiesības uz taisnīgu, atklātu un savlaicīgu tiesu
Ticības brīvība
Izteiksmes un vārda brīvība
Pilsonība un personas tiesību atzīšana
Tiesības vēlēties un tikt ievēlētam
Pārvietošanās brīvība
Tiesības uz iesnieguma izskatīšanu un atbildes saņemšanu valsts iestādēs

Pieņemot šo deklarāciju, valdības apņēmas ievērot visu cilvēku – bagātu vai trūcīgu, ietekmīgu vai vāju, sieviešu, vīriešu, bērnu, visu rasu un reliģiju cilvēku tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi. Lai arī šai deklarācijai nav likumīga spēka, ņemot vērā plašo atbalstu visā pasaulē, tai ir morāla nozīme.

ANO ir izstrādājusi vairāk nekā 70 līgumu un deklarāciju par cilvēktiesībām – bērnu, sieviešu, invalīdu, minoritāšu un citu neaizsargātu grupu tiesībām, visā pasaulē veidojot cilvēktiesību kultūru.

GALVENIE ANO DOKUMENTI CILVĒKTIESĪBU JOMĀ

Dokuments	Apstiprināšanas datums
ANO Statūti	1945. gada 26. jūnijs
Konvencija par genocīda nepieļaujamību un sodīšanu par to	1948. gada 9. decembris
Vispārējo cilvēktiesību deklarācija	1948. gada 10. decembris
Konvencija par bēgļa statusu	1951. gada 28. jūlijs
Konvencijas par bēgļa statusu Protokols	1967. gada 31. janvāris
Konvencija par sieviešu politiskajām tiesībām	1952. gada 20. decembris
Starptautiskā konvencija civilprocesa jautājumos	1954. gada 1. marts
Konvencija par precētas sievietes pilsonību	1957. gada 20. februāris
Bērnu tiesību deklarācija	1959. gada 20. novembris
Konvencija par apatridisma samazināšanu	1961. gada 30. augusts
Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu	1965. gada 2. decembris
Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām Fakultatīvais protokols	1966. gada 16. decembris

Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām	1966. gada 16. decembris
Konvencija par noilguma neatzišanu kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci	1968. gada 26. novembris
Starptautiskā konvencija par apartheīda noziegumu izskaušanu un sodu par to	1973. gada 30. novembris
Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu	1979. gada 18. decembris
Konvencija pret spīdzināšanu un citādu cietsirdīgu, necilvēcisku vai cilvēka cieņu pazemojošu apiešanos un sodīšanu	1984. gada 10. decembris
Konvencija par bērnu tiesībām	1989. gada 20. novembris
Deklarācija par to personu tiesībām, kas pieder pie nacionālajām vai etniskajām, reliģiskajām un lingvistiskajām mazākumgrupām	1992. gada 18. decembris

Jau 1990. gada 4. maijā, kad Latvija *de iure* vēl nebija neatkarīga un nebija arī ANO dalībvalsts, tūlīt pēc Neatkarības deklarācijas pieņemšanas toreizējā Latvijas Republikas Augstākā Padome pieņēma arī Deklarāciju par Latvijas Republikas pievienošanos starptautiskajiem instrumentiem cilvēktiesību jautājumos, tādējādi pievienojoties 51 starptautiskam dokumentam cilvēktiesību jautājumos. 1995. gadā Latvijas valdība pieņēma Nacionālo cilvēktiesību aizsardzības programmu, kuru īstenojot tika izveidots Valsts cilvēktiesību birojs. Tāpat kā citām valstīm, kas ir pievienojušās deklarācijām un konvencijām cilvēktiesību jomā, arī Latvijai ir pienākums regulāri iesniegt nacionālos ziņojumus par cilvēktiesību ievērošanu.

Latvija, īpaši pagājušā gadsimta 90. gados, ir saņēmusi politiskus pārmetumus par cilvēktiesību neievērošanu; jo aktīvi pārmetumi izskanējuši no Krievijas puses, kas izcēlusi cilvēktiesību jautājuma politisko raksturu.

1992. gadā ANO ģenerālsēdētājs nosūtīja uz Latviju ekspertu grupu cilvēktiesību jautājumos, to vadīja Ibrahims Fala. Eksperti pārliecinājās, ka Latvijas likumdošana un tās īstenošana atbilst starptautiskajām cilvēktiesību normām.

ANO Ģenerālās asamblejas 47. plenārsēdē tālaika Krievijas prezidents Boriss Jeļcins personīgi vērsās pie ANO ģenerālsēdētāja, lai sesijas darba kārtībā papildus tiktu iekļauts jautājums „par masveida cilvēktiesību pārkāpumiem Latvijā un Igaunijā”. Taču Baltijas valstu diplomātiem pieteiktā darbākārtības punkta nosaukumu izdevās mainīt uz – „situācija cilvēktiesību jomā Latvijā un Igaunijā”. Turklāt tas sesijā kā atsevišķs jautājums netika iekļauts; par to pieņēma rezolūciju.

1993. gadā ANO Cilvēktiesību komisijas sesijā izdevās panākt Krievijas delegācijas piekrišanu priekšsēdētāja ziņojumam, ka pieņemtā rezolūcija komisijas pārskatā kā oficiāls dokuments netiek iekļauta.

1994. gadā Krievijas spiediena dēļ ANO ģenerālsēdētājs pieņēma lēmumu sūtīt uz Baltiju inspekciju augstā cilvēktiesību komisāra Hose Aijalas Laso vadībā, taču to Baltijas diplomātiem izdevās novērst.

1996. gadā ANO Ģenerālās asamblejas 51. sesija pieņēma lēmumu izbeigt izskatīt cilvēktiesību situāciju Latvijā un Igaunijā.

ANO AUGSTAIS CILVĒKTIESĪBU KOMISĀRS

ANO augstais cilvēktiesību komisārs ir augstākā amatpersona cilvēktiesību aizstāvības mehānismā ANO sistēmā. Augsto komisāru ievēlē uz četriem gadiem, un viņa mandātā ietilpst cilvēktiesību vispārēja veicināšana un aizstāvība, starptautiskās sadarbības sekmēšana, kopīgu pasākumu koordinēšana ANO ietvaros, jaunu cilvēktiesību standartu attīstības, kā arī ar cilvēktiesībām saistīto līgumu ratificēšanas veicināšana.

Augstais cilvēktiesību komisārs pauž savu attieksmi pret nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem, kā arī veic preventīvus pasākumus, lai laicīgi novērstu iespējamus pārkāpumus.

2004. gada 25. februārī par augsto cilvēktiesību komisāri tika ievēlēta Kanādas pārstāve Luīze Arbūra. Viņas priekšgājējs šajā postenī – Serdžo Vieira de Mello (no Brazīlijas) 2003. gada 19. augustā tika nogalināts uzbrukumā ANO mītnei Bagdādē; līdz laikam, kamēr ievēlēja Luīzi Arbūru, viņa pienākumus turpināja pildīt Gajānas pārstāvis Bertrāns Ramčarans.

Par cilvēktiesību jautājumiem augstais komisārs ziņo Cilvēktiesību komisijai un – ar Ekonomikas un sociālo lietu padomes starpniecību – Ģenerālajai asamblejai.

Par cilvēktiesību pārkāpumiem ANO Augstā cilvēktiesību komisāra birojā Ženēvā (Šveice) var vērsties ne tikai valstis, bet arī atsevišķas personas, ja sistemātiski tiek pārkāptas šo personu, viņu tuvinieku vai citu cilvēku cilvēktiesības.

Augstā cilvēktiesību komisāra birojs (*OHCHR*) ir galvenā ANO institūcija cilvēktiesību jomā. Tas darbojas kā Augstā komisāra sekretariāts ekspertu komitejām, kas seko līdzi tam, kā tiek ievērota cilvēktiesību likumdošana un kā darbojas citas ANO cilvēktiesību institūcijas – ANO Bērnu fonds (*UNICEF*), ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (*UNESCO*), ANO Attīstības programma (*UNDP*), ANO Augstā bēgļu lietu komisāra birojs (*UNHCR*) un ANO Brīvprātīgo (*UNV*) programma. Tāpat miera un drošības garantēšanas jautājumos birojs strādā ciešā saiknē ar ANO Sekretariātu. Augstā cilvēktiesību komisāra birojs ietilpst arī Starpparlamentu pastāvīgajā komitejā, kas atbild par starptautisko ārkārtas humānās palīdzības sniegšanu.

ĪZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Annan, K. *In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All*. New York: UN, 2005.

Annans, K. Lielākas brīvības apstākļos: ceļā uz attīstību, drošību un cilvēktiesībām visiem, www.un.lv/?object_id=1118

ANO dokumenti cilvēktiesību jomā: www.ohchr.org/english/law/index.htm;

to tulkojumi latviešu valodā: www.humanrights.lv/doc/vispaar/mindekl.htm

Everything You Always Wanted to Know about the United Nations. UN DPI, 2001.

Kā dzīvosim 2015. gadā? Ziņojums par Tūkstošgades attīstības mērķiem Latvijā. Rīga: UNDP Latvija, 2005.

UN Basic Facts 2000–2004. New York: UN.

NODERĪGI

Krasno, J. (ed.) *The United Nations. Confronting the Challenges of Global Society*. New York: Lynne Rienner Publishers, 2004.

Meisner, S. *United Nations: The First Fifty years*. New York: Atlantic, Inc., 1995.

Par ANO cilvēktiesību instrumentiem un starptautisko likumdošanu cilvēktiesību jautājumos: www.ohchr.org/english/law/index.htm

Weiss, T. G., Forsythe, P. D. & Coate R. A. *The United Nations and Changing World Politics*. Colorado: Westview press, 2004.

ANO un starptautiskās tiesības

Gunda Ignatāne

ANO UN STARPTAUTISKĀS TIESĪBAS

ANO nozīmes vērtējumā svarīgu vietu ieņem organizācijas devums tādu vērtību un principu radišanā, kas pasaulē kļuvuši par vispāratzītiem. ANO ir veidojusi kopējās kultūras elementus un starptautiskos principus, kas ir sastopami visur pasaulē. Piemēram, organizācija būtiski ietekmēja ideju par to, ka koloniālisms nav leģitīms, piedalījās dekolonizācijā. ANO ir padarījusi pasauli atbildīgāku, ieviešot konkrētus pamatnoteikumus un principus.

ANO Statūtu 1. pants

Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķi ir:

1. Uzturēt starptautisko mieru un drošību un šā mērķa labad veikt efektīvus kolektīvus pasākumus miera apdraudējuma nepieļaušanai un novēršanai, agresijas aktu vai citu miera pārkāpšanas gadījumu apspiešanai un mierīgiem līdzekļiem, saskaņā ar taisnīguma un starptautisko tiesību principiem, noregulēt un atrisināt tādus starptautiskus strīdus un situācijas, kuras var novest pie miera izjaukšanas. [...]

Galvenais ANO uzdevums ir starptautiskā miera un drošības nodrošināšana. Šo mērķi iespējams sasniegt, strīdus risinot mierīgiem līdzekļiem atbilstoši tiesiskuma un starptautisko tiesību principiem, kā to paredz ANO Statūtu 1. pants. Statūtu 33. pantā minētās metodes ir arbitrāža un tiesisks noregulējums. Primārā ANO institūcija strīdu izšķiršanai ir Starptautiskā tiesa. Tiesai ir divējādas funkcijas: atbilstoši starptautiskajām tiesībām risināt strīdus, par kuriem tajā vērsušās valstis, un sniegt starptautiskām organizācijām un aģentūrām konsultatīvus lēmumus. Iesnigtās lietas attiecas uz ļoti dažādiem tematiem; daži no tiem: strīdi par teritoriālajām tiesībām, strīdi par jūras tiesībām, arī diplomātiskās aizsardzības, dabas aizsardzības, politisko apvērsumu, reģionālo konfliktu u. c. lietas. Galvenais ANO uzdevums starptautisko tiesību jomā ir to kodifikācija un tālākveidošana.

ANO Statūtu 33. pants

1. Pusēm, kas ir iesaistītas jebkurā strīdā, kura turpināšanās varētu apdraudēt starptautisko mieru un drošību, pirmkārt ir jācenšas atrisināt strīdu sarunu, apsekošanas, starpniecības, samierināšanas, arbitražas vai iztiesāšanas ceļā, kā arī, vēršoties pie reģionālajām institūcijām vai nolīgumiem, ar jebkuriem citiem mierīgiem līdzekļiem pēc saviem ieskatiem. [..]

Kā nosaka ANO Statūtu 13. pants, viena no ANO Ģenerālās asamblejas funkcijām ir starptautisko tiesību progresīvas attīstības un kodifikācijas veicināšana. Šo funkciju Ģenerālā asambleja un citas ANO struktūras pilda, sagatavojot starptautiskās konvencijas. Pēdējo 60 gadu laikā ANO ir sekmējusi tādu daudzpusēju līgumu pieņemšanu, kas attiecas uz ļoti daudzām starptautisku attiecību jomām. Savukārt jomās, kas radušās no jauna un ir globāla rakstura (vide, migrācija, narkotiku tirdzniecība, terorisms), ANO bieži pirmā ir izrādījusi iniciatīvu šo problēmu risināšanā.

Šajā nodaļā tiek aplūkoti ANO Statūti, ANO darbība starptautisko tiesību attīstīšanas un kodifikācijas jomā, īpaši izceļot starptautiskās vides aizsardzības tiesības. Atsevišķas apakšnodaļas veltītas ANO izveidotajiem starptautiskajiem tribunāliem un pārskatam par starptautisko tiesību instrumentiem.

ANO STATŪTI

Daudzi mūsdienu starptautisko tiesību principi pirmo reizi ir fiksēti ANO Statūtos; tajos lielā mērā pārņemts arī savulaik Tautu Savienības statūtos noteiktais. Vairāki ANO darbības principi ir pārņemti pasaules praksē un darbojas kā pamatvērtības starptautiskā miera un drošības uzturēšanā. Lai arī ANO mērķi nereti tiek uzskatīti par ambicioziem un pārspīlētiem un organizācijas pārstāvētās vērtības un principi pat par neīstenojamiem, ANO ir sasniegusi to, kā trūka Tautu Savienībai, –

mūsdienās valstis uzskata par pienākumu pamatot savu rīcību (pat ja tā ir pretēja ANO Statūtiem) vēl pirms tam, kad savu vērtējumu paudušas ANO galvenās institūcijas. Kā piemēru var minēt ASV rīcību Kubas krīzes laikā – ar ANO palīdzību valsts varēja leģitimizēt savu rīcību un politikas pozīciju; praksē sastopami arī citi piemēri – ASV pozīcija Irākas kara laikā vai NATO pozīcija Dienvidslāvijas sakarā.

ANO Statūti ir vienīgā vienošanās par organizācijas darbības principiem, taču to formulējumi nereti ir izrādījušies pārāk neskaidri, plaši vai dažādi interpretējami. Savā ziņā tas ir neizbēgami – teksts ir radīts pirms 60 gadiem ļoti īpašā starptautiskajā situācijā, un to savulaik apstiprināja 51 valsts. ANO dalībvalstu vidū pastāv atšķirīga nostāja par diviem ilgus gadus jutīgiem starptautiskās politikas elementiem, kas vienlaicīgi ir arī būtiski starptautiskās politikas principi, – valstu tiesības lietot spēku un to tiesības iesaistīties cilvēktiesību vai citu līdzīgu jautājumu risināšanā citu valstu jurisdikcijā.

ANO Statūtus var grozīt ar divu trešdaļu ANO Ģenerālās asamblejas locekļu balsu vairākumu un divu trešdaļu ANO dalībvalstu ratifikāciju, ieskaitot piecus pastāvīgos ANO Drošības padomes locekļus. Savukārt, lai Statūtus pārvērtētu, var tikt sasaukta ANO Ģenerālā konference. Laiku un vietu Ģenerālās konferences sasaukšanai nosaka Ģenerālā asambleja ar divu trešdaļu balsu vairākumu un Drošības padome ar jebkuru deviņu locekļu balsīm. Konferencē katram ANO loceklim ir viena balss. Izmaiņas, kas ANO Statūtos ieteiktas ar Ģenerālās konferences dalībnieku divu trešdaļu balsu vairākumu, stājas spēkā pēc vairākuma dalībvalstu ratifikācijas, ieskaitot visu Drošības padomes pastāvīgo locekļu balsis. Šo sarežģīto procedūru dēļ ir bijušas grūtības grozīt vai pārskatīt ANO Statūtus. Līdz šim grozīti četri ANO Statūtu panti, viens no tiem – divreiz.

GROZĪJUMI ANO STATŪTOS

1965. gads, 23. pants

Palielināts ANO Drošības padomes locekļu skaits: iepriekšējo 11 locekļu vietā – 15.

Komentārs: Pēc reformas procedūras jautājumu izlemšanai bija nepieciešamas deviņas balsis un nepastāvīgo locekļu skaits bija pieaudzis līdz desmit. Tādējādi procedūras rezolūcijas nepastāvīgās locekles var pieņemt arī bez pastāvīgo locekļu līdzdalības.

1965. gads, 27. pants

Palielināts nepieciešamo piekrītošo balsu skaits substantīva lēmuma pieņemšanai: iepriekšējo septiņu balsu vietā – deviņas, ieskaitot piecas Drošības padomes pastāvīgo locekļu balsis.

Komentārs: Kā pirms, tā pēc reformas pastāvīgās locekles var substantīvu jautājumu bloķēt, izmantojot veto tiesības.

1965. gads, 61. pants

Palielināts Ekonomikas un sociālo lietu padomes locekļu skaits: iepriekšējo 18 locekļu vietā – 27.

Komentārs: Padomes locekļu skaita palielināšanas nepieciešamības iemesls bija krasais ANO dalībvalstu skaita pieaugums saistībā ar dekolonizācijas procesu.

1968. gads, 109. pants

Palielināts Ģenerālās konferences (kas pārskata Statūtus) sasaukšanai nepieciešamo Drošības padomes balstu skaits: iepriekšējo septiņu balsu vietā – deviņas.

Komentārs: Šie grozījumi ANO Statūtos veikti, ņemot vērā ANO Drošības padomes paplašināšanu 1965. gadā.

1973. gads, 61. pants

Palielināts Ekonomikas un sociālo lietu padomes locekļu skaits: iepriekšējo 27 locekļu vietā – 54.

Komentārs: Padomes locekļu skaita palielināšanas nepieciešamības iemesls ir krasais ANO dalībvalstu skaita pieaugums saistībā ar dekolonizācijas procesu.

Viens no svarīgākajiem jaunajiem mūsdienu starptautisko tiesību principiem ir spēka, kā arī spēka draudu nelietošana starptautiskajās attiecībās. Tā ir gan paražu tiesību norma (Starptautiskās tiesas spriedums Nikaragvas lietā), gan ANO Statūtu norma. Līdz ar to likvidētas citas tiesības – klasiskajās starptautiskajās tiesībās pastāvošās tā dēvētās valstu svētās tiesības uz karu (*jus ad bellum*).

1928. gada Keloga–Briāna pakts aizliedza spēka lietošanu kā valsts politikas līdzekli starpvalstu attiecībās. Šis aizliegums ir kļuvis par vienu no fundamentālajiem principiem ANO Statūtos (2. panta ceturtais punkts) un starptautiskajās tiesībās ieguvis *ius cogens* (imperatīvas normas) statusu. Tomēr pastāv divi izņēmumi – Drošības padomes tiesības pilnvarot spēka lietošanu un neatņemamās (dabiskās) valstu tiesības uz paš aizsardzību. ANO Statūtu VII nodaļa paredz Drošības padomes kompetenci noteikt jebkuru miera apdraudējuma, miera pārkāpuma vai agresijas akta esamību un sniegt rekomendācijas vai lemt par nepieciešamajiem līdzekļiem, lai uzturētu vai atjaunotu starptautisko mieru un drošību. Šo līdzekļu vidū var būt arī militāri pasākumi.

ANO Statūtu 2. panta ceturtais punkts

Visas dalībvalstis savās starptautiskajās attiecībās atturas no spēka draudiem vai tā lietošanas kā pret jebkuras valsts teritoriālo neaizskaramību vai politisko neatkarību, tā arī jebkurā citā veidā, kas nav savienojams ar Apvienoto Nāciju mērķiem.

Otrs būtiskais spēka nelietošanas principa izņēmums ir iekļauts ANO Statūtu 51. pantā, kurā noteikts valstu paš aizsardzības princips. Paš aizsardzības tiesības pastāv līdz brīdim, kad Drošības padome uzsāk konflikta risināšanu, turklāt valstij ir pienākums nekavējoties informēt Drošības padomi par to, kā valsts šīs tiesības izmanto.

Šī norma parasti ir tikusi interpretēta tādējādi, ka valstīm ir tiesības lietot spēku tikai gadījumā, ja notiek uzbrukums dalībvalsts teritorijai. Šī interpretācija izriet no Statūtu 51. panta formulējuma. Tomēr realitāte ir sarežģītāka – ANO vēsturē ir atrodami piemēri, kas nav tik viegli

samērojami ar iepriekš minēto paš aizsardzības principu: spēka lietošana teritoriālu pretenziju gadījumā, nojaušot potenciālu uzbrukumu, arī politisku norišu attīstības apstādināšanai tā dēvētajā ietekmes zonā u. c. Valstis ANO vēsturē nereti mēģinājušas pamatot savu rīcību ar Statūtu 51. pantu, radot preventīvās paš aizsardzības, humanitārās intervences un citus fenomenus, kas Statūtos nav minēti. Piemēram, 1986. gadā, kad ASV gaisa spēki bombardēja Lībiju, atbildot uz Lokerbijas terora aktu – teroristu uzbrukumu ASV pilsoņiem –, šī rīcība saskaņā ar ANO Statūtiem tika klasificēta kā ASV paš aizsardzība. Daudzas valstis šo interpretāciju neatbalstīja, tomēr piemērs labi ilustrē valstu tendenci paplašināt paš aizsardzības ideju loku ārpus Statūtu 51. panta burtiskajām robežām.

ANO Statūtu 51. pants

Šie statūti nekādā mērā neaizskar neatņemamās tiesības uz individuālo un kolektīvo paš aizsardzību, ja notiek bruņots uzbrukums organizācijas dalībvalstij, līdz tam laikam, kamēr Drošības padome neveiks pasākumus, kas nepieciešami starptautiskā miera un drošības uzturēšanai. [..]

(Par ANO Statūtiem sk. arī nodaļā „ANO sistēma”.)

STARPTAUTISKO TIESĪBU ATTĪSTĪŠANA UN KODIFIKĀCIJA

ANO, tāpat kā Tautu Savienībai, ir būtiska nozīme starptautisko tiesību jomas definēšanā, kodificēšanā (sistemizēšanā) un tālākattīstīšanā. Par šo jomu primāri atbildīga ir ANO Ģenerālās asamblejas 1947. gadā izveidotā Starptautisko tiesību komisija. Komisija tiekas reizi gadā, un to veido Ģenerālās asamblejas ievēlēti 34 locekļi. Komisijas pārstāvji ir augsti kvalificēti starptautisko tiesību eksperti, kas tiek ievēlēti uz pieciem gadiem un darbojas kā individuālas personas, nevis kā savu valdību pārstāvji.

Komisijas uzdevums ir sagatavot starptautisko tiesību kodifikāciju projektus atsevišķās nozarēs. Jautājumus izvēlas gan komisija pati, gan tos komisijā iesniedz Ģenerālā asambleja vai Ekonomikas un sociālo lietu

padome. Viens no pēdējiem jaunākajiem Starptautisko tiesību komisijas sagatavotajiem starptautisko tiesību kodifikācijas projektiem attiecas uz valstu atbildību par starptautiski nelikumīgām darbībām, un šo projektu komisija pieņēma 2001. gadā.

Kad komisija sagatavojusi konkrētās kodifikācijas projektu – līguma projektu, Ģenerālā asambleja parasti sasauca ANO pilnvaroto starptautisko konferenci, lai līguma projektu iekļautu konvencijā. Tālāk konvencija tiek piedāvāta dalībvalstīm, lai tās kļūtu par konvencijas dalībniecēm. Daudzas no šīm konvencijām veido pastāvošo starpvalstu attiecību pamatus; dažas no tām ir kļuvušas par nozīmīgu starpvalstu attiecību juridisko ietvaru.

**ANO PILNVAROTO STARPTAUTISKĀS KONFERENCES
UN TAJĀS PIEŅEMTĀS KONVENCIJAS (PIEMĒRI)**

Gads	Konferencē pieņemtā konvencija
1958	Četras jūras tiesību konvencijas: <ul style="list-style-type: none"> • Konvencija par atklāto jūru • Konvencija par teritoriālo jūru un tai piegulošo zonu • Konvencija par zvejniecību un dzīvo resursu saglabāšanu atklātajā jūrā • Konvencija par kontinentālo šelfu
1961	Vīnes konvencija par diplomātiskajiem sakariem
1963	Konvencija par konsulārajiem sakariem
1968, 1969	Konvencija par starptautisko līgumu tiesībām
1969	Konvencija par īpašajām misijām
1973	Konvencija par noziegumu novēršanu pret personām, kas bauda starptautisko aizsardzību, arī pret diplomātiskajiem aģentiem, un sodīšanu par šādiem noziegumiem
1975	Vīnes konvencija par valstu pārstāvniecību sakarā ar to saistību ar starptautiskām vispārēja rakstura organizācijām
1977, 1978	Vīnes konvencija par valstu pēctecības respektēšanu līgumos
1983	Konvencija par valstu pēctecību, neatkarīgi no valsts īpašuma, arhīviem un parādiem
1986	Vīnes konvencija par līgumu tiesībām starp valstīm un starptautiskām organizācijām vai starp starptautiskām organizācijām
1997	Konvencija par Likumu par starptautisko ūdensteču izmantošanu ārpus navigācijas

STARPTAUTISKĀS VIDES AIZSARDZĪBAS TIESĪBAS

ANO ir bijusi galvenā starptautisko vides aizsardzības tiesību attīstītāja. ANO Vides programma (*UNEP*) administrē daudzus līgumus, kas attiecas uz vides aizsardzību visā pasaulē.

SVARĪGĀKĀS STARPTAUTISKO VIDES AIZSARDZĪBAS TIESĪBU KONVENCIJAS

1969. gads

Starptautiskā konvencija par iejaukšanās tiesībām atklātā jūrā naftas piesārņojuma gadījumā

Komentārs: Likumu, ar kuru Latvija pievienojās šai konvencijai, tās Pielikumam un 1973. gada Protokolam par iejaukšanās tiesībām atklātā jūrā citu vielu, kas nav nafta, izraisīta piesārņojuma gadījumā, pieņēma Saeima 17.05.2001. (spēkā no 30.05.2001.).

1979. gads

Ženēvas konvencija par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos

Komentārs: Šī ir viena no nozīmīgākajām starptautiskajām vides aizsardzības konvencijām Eiropā. Tā tika sagatavota pēc tam, kad tika pierādīta saistība starp sēra izmešiem kontinentālajā Eiropā un Skandināvijas ezeru paskābināšanos; turpmākie pētījumi apstiprināja, ka gaisa piesārņojums, pirms tas nogulsņējas un nodara kaitējumu videi, var pārvietoties vairākus tūkstošus kilometru. Pēc Ženēvas konvencijas stāšanās spēkā saistībā ar to tika pieņemti astoņi protokoli.

Latvija ir pievienojusies konvencijas 1984. gada protokolam „Par Kopējās programmas gaisa piesārņojuma izplatības lielos attālumos novēršanai un novērtēšanai Eiropā (*EMEP*) ilgtermiņa finansēšanu”, 1998. gada protokolam „Par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem”, 1998. gada protokolam „Par smagajiem metāliem” un 1999. gada protokolam „Par paskābināšanas, eitrofikācijas un piezemes ozona līmeņa samazināšanu”. Pārējiem Ženēvas konvencijas protokolam Latvija nav pievienojusies, jo šo protokolu saistības ir ietvertas protokolā „Par paskābināšanas, eitrofikācijas un piezemes ozona līmeņa samazināšanu”. Ženēvas konvencijas un tās protokolu prasību nodrošināšanai Latvijā veic gaisa piesārņojuma monitoringu un piesārņojuma novēršanas pasākumus, samazinot galveno gaisu piesārņojošo vielu izmešus.

1985. gads

Vīnes konvencija par ozona slāņa aizsardzību un 1987. gada Monreālas protokols par ozona slāni noārdošām vielām

Komentārs: Konvencijas mērķis ir aizsargāt cilvēka veselību un vidi pret nelabvēlīgu ietekmi, kas ir vai varētu rasties, ja cilvēka darbības dēļ notiek vai varētu notikt pārmaiņas ozona slānī. Konvencija regulē: sistemātiskus novērojumus un pētījumus; zinātniskās, tehniskās, sociāli ekonomiskās, komerciālās un juridiskās informācijas apmaiņu; likumdošanas un administratīvos pasākumus; sadarbību programmatisko pasākumu saskaņošanā; sadarbību saskaņotu pasākumu, procedūru un standartu izstrādāšanā; sadarbību ar kompetentām starptautiskām institūcijām, lai īstenotu Konvenciju.

1989. gads

Bāzeles konvencija par bīstamo atkritumu, ieskaitot ķīmikālijas, pārrobežu kustību un to iznīcināšanu starptautiskajās tirdzniecības procedūrās, ieskaitot Londonas vadlīnijas par informācijas apmaiņu attiecībā uz ķīmikālijām starptautiskajā tirdzniecībā

Komentārs: Konvencija regulē valstu tiesības aizliegt bīstamo atkritumu importu un eksportu, kā arī pasākumus bīstamo atkritumu rašanās iespējas samazināšanai līdz minimumam, lai nenotiktu piesārņojums ar bīstamiem atkritumiem. Valstīm jāgarantē, lai bīstamo un citu atkritumu robežšķērsojošā transportēšana būtu samazināta līdz minimumam. Šīs konvencijas pieņemšanas brīdī ik gadu pasaulē nāca klāt aptuveni 400 miljoni tonnu bīstamo atkritumu; 75% šo atkritumu tika radīti rūpnieciski attīstītajās valstīs. „Bāzeles aizliegums”, kas pastiprināja Bāzeles konvencijas prasības, tika pieņemts dažus gadus vēlāk.

1990. gads

Starptautiskā konvencija par gatavību, reaģēšanu un sadarbību naftas piesārņojuma gadījumā (OPRC)

Komentārs: Šī ir Starptautiskās jūrniecības organizācijas konvencija. Tā pieņemta, rūpējoties par piesardzības un novēršanas pasākumiem, lai jau pirmsākumā izvairītos no naftas piesārņojuma, kā arī nepieciešamību stingri piemērot spēkā esošos starptautiskos instrumentus, kas saistīti ar jūras kuģošanas drošību un jūras piesārņojuma novēršanu. Latvija konvencijai pievienojās 1991. gada 10. septembrī.

1992. gads

Konvencija par bioloģisko daudzveidību

Komentārs: Konvencija regulē jautājumus par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, tās komponentu izmantošanu, kā arī par to labumu taisnīgu sadali, kas gūti, izmantojot ģenētiskos resursus, ietverot piemērotu pieeju ģenētiskiem resursiem, gan atbilstošu tehnoloģiju nodošanu, ņemot vērā visas tiesības uz šiem resursiem un tehnoloģijām, gan pienācīgu finansēšanu. Konvencijas 2000. gadā pieņemtais Kartahenas protokols par bioloģisko drošību pieprasa skaidri marķēt eksportējamās lauksaimniecības preces, kurās varētu būt ģenētiski modificēti organismi, un atļauj valdībām izvēlēties, vai šādu importu akceptēt.

1992. gads

Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām un 1997. gada Kioto protokols

Komentārs: Konvencijas mērķis ir veicināt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu pasākumu ieviešanu nacionālā un starptautiskā līmenī. Protokolā ir iekļauti konkrēti mērķi un termiņi, lai rūpnieciski attīstītās valstis ierobežotu un samazinātu antropogēno (cilvēku radīto) siltumnīcefekta gāzu emisiju. Kioto protokols stājās spēkā 2005. gada 16. februārī. Latvijas Republikas Saeima to ratificēja 2002. gada maijā. Atbilstoši Kioto protokola nosacījumiem Latvijai laikposmā no 2008. līdz 2012. gadam jāsamazina antropogēno siltumnīcefekta gāzu emisija par 8% (salīdzinājumā ar 1990. gadu). Kioto protokola sakarā saduras dažādas vides un ekonomiskās problēmas; tādas, piemēram, ir diskusijas saistībā ar Pasaules Tirdzniecības organizācijas un Kioto protokola standartiem.

1994. gads

Starptautiskā konvencija cīņai pret augsnes degradāciju

Komentārs: Konvencija paredz veidot starptautisku sadarbību, lai novērstu pārtuksnešošanas un mazinātu sausuma radītās sekas. Konvencijā skaidrots pārtuksnešošanās jēdziens – augsne dažādu faktoru, klimatisku apstākļu un cilvēku darbības rezultātā kļūst neauglīga un neizmantojama. Konvencijas mērķis ir cīnīties pret šādu stāvokli ar starptautiskās sadarbības palīdzību, kā arī palielināt augsnes produktivitāti un veicināt zemes un ūdens resursu saglabāšanu.

1998. gads

ANO Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25. jūnija Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (Orhūsas konvencija)

Komentārs: Konvencija sastāv no trim galvenajiem komponentiem:

1. komponents – vides informācijas pieejamība; nosaka prasības valsts institūcijām, lai tās informētu sabiedrību par vidi un citiem būtiskiem, ar vidi saistītiem jautājumiem;
2. komponents – sabiedrības līdzdalība; nosaka sabiedrības un interešu grupu (tostarp nevalstisko organizāciju (NVO)) iespējas piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā;
3. komponents – pieeja tiesu varai; nosaka sabiedrības un interešu grupu tiesības meklēt atbalstu tiesā, ja valsts vai biznesa struktūras nenodrošina pirmo divu komponentu izpildi vai to pieņemtie lēmumi rada būtiski negatīvu ietekmi uz vidi.

STARPTAUTISKIE TRIBUNĀLI

Pagājušā gadsimta 90. gadu sākums starptautiskajās attiecībās iezīmējās ne tikai ar Padomju Savienības sabrukumu, aukstā kara beigām un pārmaiņām lielvaru spēku samērā, bet arī ar cilvēku masveida slepkavošanu bijušās Dienvidslāvijas teritorijā un Ruandā. Šie noziegumi pret cilvēci un masveida starptautisko cilvēktiesību pārkāpumi mudināja ANO Drošības padomi radīt īpašus tribunālus, lai sauktu pie atbildības genocidā un noziegumos pret cilvēci iesaistītās amatpersonas un to tiešos veicējus. Tribunāli tika izveidoti, pamatojoties uz ANO Statūtu VII nodaļu, kurā runāts par piespiedu pasākumiem. No starptautisko krimināltiesību tālākveidošanas viedokļa tribunāli ir vērtējami kā efektīvi, tomēr to sakarā izskanējusi arī asa kritika. Tā pirmām kārtām ir tikusi vērsta pret Drošības padomi, kurai saskaņā ar VII nodaļu nav pilnvaru tribunālus veidot un kura ar savu praksi apdraud Starptautiskās krimināltiesas efektivitāti. Kritika – īpaši no Starptautiskās tiesas puses – vērsta arī pret pašiem tribunāliem, jo tiek uzskatīts, ka tie savā interpretācijā ir pārāk „brīvi”.

STARPTAUTISKAIS BIJUŠĀS DIENVIDSLĀVIJAS KARA NOZIEGUMU TRIBUNĀLS

Starptautiskais bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunāls ir ANO institūcija, kuras izveidošanas mērķis ir veikt kriminālvajāšanu saistībā ar kara noziegumiem bijušajā Dienvidslāvijā. 1991. un 1992. gadā Kosovā, Bosnijā un Hercegovinā, kā arī citās bijušās Dienvidslāvijas daļās notika bruņota kampaņa, lai aptuveni no trešdaļas Horvātijas teritorijas padzītu iedzīvotājus, kas nav serbi. Tiek lēsts, ka masu slaktiņos bojā gājuši ap 800 000 cilvēku.

Tribunāls funkcionē kā *ad-hoc* tiesa un atrodas Hāgā. Tas tika izveidots 1993. gada 25. maijā saskaņā ar ANO Drošības padomes 827. rezolūciju. Tribunāla jurisdikcijā ir dažāda veida noziegumi, kas veikti bijušās Dienvidslāvijas teritorijā kopš 1991. gada: nopietni 1949. gada Ženēvas konvencijas pārkāpumi, likuma pārkāpumi, genocīds un noziegumi pret cilvēci. Tribunāls var tiesāt tikai personas, nevis organizācijas vai valdības. Augstākais soda mērs, ko tribunāls var piespriest, ir mūža ieslodzījums. Pateicoties šā tribunāla darbībai, par kara noziegumiem uz 11 gadiem tika notiesāta bijusī Bosnijas serbu prezidente Biljana Plavšiča. Turpinās bijušā Dienvidslāvijas prezidenta Slobodana Miloševića prāva.

Kritizējot Starptautiskā bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunāla izveidi un darbību, viens no būtiskākajiem argumentiem bija tas, ka tribunālu ir izveidojusi ANO Drošības padome, nevis ANO Ģenerālā asambleja, lai gan ANO Statūti ekskluzīvās tiesības veidot šādas institūcijas piešķir tieši Ģenerālajai asamblejai. Šis fakts bija formāls pamats bijušā Dienvidslāvijas Republikas prezidenta Slobodana Miloševića prasībai atzīt, ka tiesa darbojas bez tiesiska pamatojuma. ANO Drošības padome izveidoja tribunālu, balstoties uz Statūtu VII nodaļu, kurā paredzēts, ka Drošības padome var veikt pasākumus starptautiskā miera un drošības uzturēšanai vai atjaunošanai. Ir notikušas diskusijas par to, vai tribunālu patiešām varētu uzskatīt par „pasākumu”, kas uztur vai atjauno starptautisko mieru un drošību.

Cita pret tribunālu vērstā kritika attiecas uz valodas lietojumu. Tribunāls nenoskīr bosniešu, horvātu un serbu valodu, izdodot dokumentus ar atzīmi „B/C/S” („Bosnian/Croatian/Serbian”). Šis nostādnes aizstāvji argumentē, ka valodas trīs formas ir vienādi labi saprotamas, turklāt bijušajā Dienvidslāvijā tās tika oficiāli uzskatītas par vienu valodu, tāpēc atsevišķi tulkojumi nav nepieciešami. Tribunāls izmanto tulkus, kas runā bosniešu un serbu valodā, un daži apsūdzētie ir iesnieguši sūdzības, ka nespēj pilnībā tulkojumu saprast.

STARPTAUTISKAIS RUANDAS KARA NOZIEGUMU TRIBUNĀLS

Ruandas genocīds tiek uzskatīts par vienu no 20. gadsimta nežēlīgākajiem notikumiem. Starptautiskā sabiedrība genocīdu nenovērsa un arī neapstādināja, pirms tas izbeidzās pats. Ruandieši nogalināja ruandiešus, masveidā iznīcinot ne tikai tutsi cilts piederīgos, bet arī skarot mērenos hutus. No 1994. gada 6. aprīļa līdz jūlija vidum 100 dienas Ruandā katru dienu notika masu slepkavošana, turklāt nežēlība izpaudās ne tikai no bruņotu spēku puses, bet arī civiliedzīvotāju starpā. Dažādi avoti ziņo par nogalināto skaitu no 500 000 līdz miljonam. Ruandas genocīds radīja gandrīz 5 miljonus bēgļu.

Ruandas tribunāls, ko 1994. gada 8. novembrī izveidoja ANO Drošības padome, ir tiesa ANO paspārnē. Tribunāla radišanas mērķis bija tiesāt personas, kas ir atbildīgas par genocīdu un citiem nopietniem starptautisko tiesību pārkāpumiem, kuri tika veikti Ruandas teritorijā vai kurus Ruandas pilsoņi veica blakus esošajās valstīs laikposmā no 1994. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim. Tribunālā ir 16 tiesneši četrās palātās, kā arī darbojas deviņi *ad litem* tiesneši. Šis ANO tribunāls ir apsūdzējis 35 personas genocīdā, kā arī tādos noziegumos pret cilvēci, kas cēlušies no genocīda.

Starptautiskais Ruandas kara noziegumu tribunāls tika izveidots, pamatojoties uz rezolūcijām:

- 1994. gada 8. novembrī, Nr. 995;
- 1995. gada 27. februārī, Nr. 978;
- 1998. gada 30. aprīlī, Nr. 1165.

Ruandas tribunāls 1998. gadā pirmo reizi cilvēces vēsturē panāca apsūdzošu spriedumu par genocīda noziegumiem. Šajā apsūdzībā tribunāls noteica, ka mērķtiecīga izvarošana ir noziegums pret cilvēci un ka seksuālā vardarbība ir viens no genocīda veidiem. 1998. gada decembrī Arušā pirmo reizi tika notiesāts bijušais valsts galva Žans Kambanda. Pateicoties šā ANO tribunāla darbībai, aptuveni 20 pasaules valstīs arestēja bijušos hutu cilts līderus, no tiem 11 bija bijušie Ruandas valdības ministri.

Kā būtisks tribunāla darbībā jāatzīmē process pret „naida medijiem”; tas sākās 2000. gada 23. oktobrī. Tiek veikta kriminālvajāšana pret medijiem, kas 1994. gadā kūdīja uz genocīdu. 2003. gada 19. augustā Arušas tribunāls pieprasīja mūža ieslodzījumu Ferdinandam Nahimanam un Žanam Bosko Baraiagvizam – personām, kas bija atbildīgas par *Radio Télévision Libre de Mille Collines*, kā arī Hasanam Ngezem – Kanguras laikraksta direktoram un redaktoram. Viņi tika apsūdzēti par genocīdu, musināšanu uz genocīdu un noziegumiem pret cilvēci 1994. gada genocīda laikā, kā arī pirms tam. 2003. gada 3. decembrī tiesa visus atzina par vainīgiem un piesprieda Nahimanam un Baraiagvizam mūža ieslodzījumu, savukārt Ngezem – 35 gadu ieslodzījumu. Šajā lietā patlaban ir iesniegta apelācija.

(Par Starptautisko krimināltiesu un tās izveidošanu sk. nodaļā „ANO sistēma”.)

STARPTAUTISKO TIESĪBU INSTRUMENTI

Valstu starptautisko attiecību regulēšanai paredzēts plašs starptautisko tiesību instrumentu klāsts. Pamatā tos var iedalīt divās kategorijās – saistošie un nesaistošie instrumenti. Juridiski saistošie starptautisko tiesību avoti ir līgumi, paražas (valstu prakse un *opinio iuris*) un starptautisko tiesību principi. Starptautiskie līgumi ir vienošanās starp valstīm. Valstis atzīst līgumu par saistošu, to ratificējot, parakstot vai akceptējot. Valstis, kas jau spēkā esošu līgumu nav parakstījušas, arī var kļūt par tā dalībniecēm, lietojot vienkāršotu procedūru – pievienošanos. Atzīstot līgumu par saistošu, valsts var pievienot atrunas vai interpretējošas deklarācijas, kam ir atšķirīgas juridiskās sekas. Līgumtiesību autoritatīvākais avots ir Vīnes Līgumtiesību konvencija, kas ir paražu kodifikācija. Būtiski ir atzīmēt, ka juridiski saistošo starptautisko tiesību avotu starpā nepastāv hierarhija.

Nesaistošie instrumenti pamatā ietver deklarācijas un rezolūcijas, tomēr, starptautiskajā sabiedrībā iegūstot plašu atbalstu, to tiesiskais statuss var būt arī citāds. Deklarācijām, principiem, vadlīnijām, noteikumiem un rekomendācijām nepiemīt tiesiski saistošs raksturs, bet šiem instrumentiem ir vairāk morāls spēks, un tie sniedz valstīm praktiskus ieteikumus. Juridiski nesaistošiem tiesību avotiem, to skaitā atzītu tiesību ekspertu atzinumiem, ir papildavotu spēks. Tas nozīmē, ka jebkuram paziņojumam, arī augstu valsts amatpersonu paziņojumiem, var būt normatīvas sekas.

STARPTAUTISKO TIESĪBU INSTRUMENTI

Starptautiskie līgumi

Tiesiski saistoši līgumi valstīm, kas tos ir parakstījušas un tiem pievienojušās.

Komentārs: ANO konvencijas sākotnēji tiek pieņemtas ar Ģenerālās asamblejas rezolūciju un tad nodotas parakstīšanai un ratificēšanai. Valstis, kas konvenciju nav parakstījušas un ratificējušas, var tai pievienoties arī vēlākā periodā. Konvencijas stājas spēkā, kad iepriekš noteikts valstu skaits to ir ratificējušas vai tai pievienojušās.

Rezolūcijas

Dokumenti, kuriem pamatā nav tiesiski saistoša spēka (izņemot ANO Drošības padomes rezolūcijas, kas ir valstīm saistošas). Tomēr rezolūcijas dažkārt var būt saistošas, piemēram, ja tās attiecas uz iekšējās darbības jautājumiem (Ģenerālās asamblejas rezolūcijas par paliginstitūciju izveidošanu u. c.).

Komentārs: Rezolūcijas izdod dažādas ANO institūcijas (Drošības padome, Ģenerālā asambleja, Cilvēktiesību komisija, Sieviešu statusa komisija u. c.). Attiecībā uz Drošības padomi jānošķir dažādie tiesiskie līdzekļi savu funkciju īstenošanai saskaņā ar Statūtu VI un VII nodaļu.

Deklarācijas un rekomendācijas

Nodomu dokumenti, kuriem pārsvarā nav tiesiski saistoša rakstura un kurus nevar ratificēt.

Komentārs: Atsevišķās instancēs deklarācijas un rekomendācijas var iegūt juridiski saistošu spēku, ja to saturs starptautiskajā sabiedrībā ir plaši akceptēts. Tādā gadījumā tās iegūst starptautisko paražu tiesību statusu. Valstis parasti tiek aicinātas rekomendācijas ieviest, lai arī tās formāli nav saistošas.

Dienaskārtības un platformas / rīcības programmas

Parasti ir pievienotas deklarācijām.

Komentārs: Dienaskārtību, platformu un rīcības programmu statuss ir tāds pats kā deklarācijām, pamatā nosakot saistības un nolūkus, kam ir vairāk politisks, mazāk – tiesiski saistošs raksturs.

ANO rezolūcija ir ANO institūciju lēmums. Rezolūciju var pieņemt katra ANO institūcija, bet praksē pārsvarā tās pieņem ANO Ģenerālā asambleja, Drošības padome, Cilvēktiesību komisija un Ekonomikas un sociālo lietu padome (ECOSOC). ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijas tiek pieņemtas, balsojot visām ANO dalībvalstīm Ģenerālajā asamblejā; šim nolūkam nepieciešams ir vienkāršais vairākums (50% visu balsu plus viena). Izņēmums ir „nozīmīgi jautājumi” (Statūtu 18. panta 2. daļa), kuru pieņemšanai nepieciešams divu trešdaļu vairākums.

Atkarībā no izdevēj institūcijas ANO rezolūcijas var ieteikt konkrētu rīcības virzienu vai uz to aicināt, kā arī nosodīt rīcību un pieprasīt rīcību vai sankcijas no dalībvalstu puses. ANO Ģenerālā asambleja un ECOSOC var tikai aicināt vai ieteikt rīkoties. Rīcību vai sankcijas no dalībvalstīm var pieprasīt tikai ANO Drošības padome, un dalībvalstīm Drošības padomes lēmums ir jāpilda, kā to paredz ANO Statūtu 24. un 25. pants. Izņēmums ANO vēsturē ir 1956. gada rezolūcija „Vienoti mieram”, jo Ģenerālā asambleja pieņēma saistošu lēmumu Drošības padomes kompetences sfērā. Kad Drošības padomes izmantoto veto tiesību dēļ ANO nespēja izšķirīgi rīkoties Suecas krīzes laikā, Ģenerālā asambleja, pieņemot rezolūciju, izveidoja Nāciju krīzes spēkus.

Rezolūciju projekti nav apspriežami, līdz nav saņemts vismaz piecu komitejas delegāciju atbalsts. Papildu atbalsts rezolūcijai var tikt pievienots jebkurā laikā.

ANO Drošības padomes rezolūcijas tiek pieņemtas, balsojot tās 15 locekļiem. Drošības padomes rezolūcijas ir saistošas ne tikai dalībvalstīm, bet visām valstīm – arī tām, kas nav ANO dalībnieces. Tas izriet no ANO Statūtu 2.6. panta, kas paredz, ka organizācija nodrošina, lai valstis, kuras nav tās dalībnieces, rīkotos saskaņā ar šiem principiem tik lielā mērā, cik tas var izrādīties nepieciešamas starptautiskā miera un drošības uzturēšanai. Ja Drošības padomes pastāvīgais loceklis brīvprātīgi atturas no balsojuma, tas netiek uzskatīts par šķērslī Drošības padomes rezolūcijas pieņemšanai. Šis princips iedibināts saskaņā ar vairākiem precedentiem, tostarp – ar Starptautiskās tiesas 1971. gada konsultatīvo

lēmumu Namībijas lietā. Balsojumā par Drošības padomes rezolūciju – kas paredzēja, ka Dienvidāfrikas spēku turpmākā atrašanās Namībijā tiek pasludināta par prettiesisku, – divas lielvaras atturējās no balsojuma. Drošības padome vērsās ar lūgumu Starptautiskajā tiesā pēc konsultatīva viedokļa. Tiesa noraidīja Dienvidāfrikas argumentu, ka Drošības padomes lēmums ir prettiesisks, jo divas no piecām pastāvīgajām padomes locekļēm balsojumā ir atturējušās. Tiesa lēma, ka „piekritošās balsis” ietver arī atturēšanos no balsojuma, un atstāja balsojumu spēkā. Šāda pati prakse tika izmantota jautājumā par Drošības padomes pastāvīgā locekļa klāt neesamību; tādējādi nepiedalīšanās nedod veto efektu. Raksturīgākais 27. panta interpretācijas piemērs ir Korejas krīze 1950. gadā, lai gan precedenti bijuši arī agrāki. PSRS pārstāvji nepiedalījās Drošības padomes darbā kopš 1950. gada augusta, protestējot pret to, ka Ķīnas vietu ieņēma Ķīnas Republikas (nacionālistu valdības) pārstāvis. Tas, ka PSRS pārstāvis nepiedalījās Ziemeļkorejas agresijas pret Dienvidkoreju apspriešanā, radīja iespēju Drošības padomei izdot nozīmīgu rezolūciju un arī, pirmo reizi ANO vēsturē, rekomendācijas par piespiedu pasākumiem.

Drošības padomei saskaņā ar Statūtu VI un VII nodaļu ir piešķirti dažādi tiesiskie līdzekļi savu funkciju īstenošanai. Tiesiskais lēmums, ko pieņem Drošības padome, pamatojoties uz VI nodaļas 36. un 37. pantu, ir rekomendācijas, kurām attiecībā pret dalībvalstīm nav piešķirts juridiski saistošs spēks. Savukārt atbilstoši ANO Statūtu VII nodaļai un 41. pantam Drošības padome pieņem rezolūcijas, kas ir juridiski saistošas dalībvalstij. Pamatojoties uz Statūtu 42. pantu, Drošības padome pieņem operatīvas dabas rezolūcijas, kuras nereglamentē valsts pienākumus, bet paredz konkrētas darbības, kas jāveic Drošības padomei. Statūtu VI nodaļas ietvaros valstis pašas ierosina jautājuma izskatīšanu, un Drošības padome iesaka strīda risināšanas veidu (pasīvā loma) vai iesaistās mierīgā risināšanā (aktīvā loma). Atbilstoši VII nodaļai darbojas tikai Drošības padome, un valstis tās lēmumus ietekmēt nevar.

Praksē ir radušās diskusijas par pieņemto Drošības padomes rezolūciju tiesisko pamatu un saistošo dabu. Tādēļ būtiski ir atzīmēt, ka

ANO nepastāv konstitucionālā pārraudzība – nav institūcijas, kas varētu Drošības padomes lēmumus atcelt.

Kad Drošības padome rīkojas saskaņā ar ANO Statūtu VII nodaļu, tās pieeja ir vispārēji elastīga, nevis formāla. Parasti tā uz kādu konkrētu Statūtu pantu neatsaucas, bet šādos gadījumos atsaucas vispārīgi uz ANO Statūtu VII nodaļu. Tāda pati pieeja tiek izmantota, arī pieņemot rezolūcijas, kas nosaka ekonomiskās sankcijas vai leģitimē bruņoto spēku lietošanu. Viens no izņēmumiem ir Drošības padomes 598. rezolūcija (1987) par Irākas–Irānas konfliktu; tajā norādīts, ka Drošības padome rīkojas saskaņā ar ANO Statūtu 39. un 40. pantu. Saistībā ar Drošības padomes iedibināto praksi – pieņemot rezolūcijas, nenorādīt konkrētus Statūtu pantus, atbilstoši kuriem padome izmanto sev piešķirtās funkcijas – ir radies iemesls apšaubīt Drošības padomes rīcības tiesisko pamatu. Turklāt nav vienotības par to, vai Drošības padomes saistošās rezolūcijas ir visas tās, kas pieņemtas, atsaucoties uz ANO Statūtu VII nodaļu. ANO Statūtu 25. pants paredz, ka ANO dalībvalstīm ir pienākums „saskaņā ar šiem Statūtiem pakļauties Drošības padomes lēmumiem un tos pildīt”, tomēr nav skaidrs, kāda veida rezolūcijas tiek apzīmētas ar jēdzienu „lēmumi”. Tādēļ ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijas tiek uzskatītas par nesaistošām, jo ANO Statūtu 10. un 14. pants atsaucas nevis uz „rezolūcijām”, bet gan uz Ģenerālās asamblejas „rekomendācijām”.

ĪZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

ANO Statūti, www.un.org/aboutun/charter/index.html (ANO mājaslapa).

Conforti, B. *The Law and Practice of the United Nations*. Kluwer Law International, 1996.

Danesh, S. *The United Nations and the Development of Collective Security: The Delegation by UN Security Council of its Chapter VI*. Oxford, 1999, p. 285.

Everything You Always Wanted to Know about the United Nations. UN DPI, 2001.

Gray, C. *International Law and the Use of Force*. Oxford, 2000, p.146.

Hiller, T. *Principles of Public International Law*. London; Sydney: Cavendish Published Ltd. 1999.

Krūma, K. ANO – organizācija valstīm vai indivīdiem? (Public. 29.03.2005.) www.politika.lv (portāla *politika.lv* mājaslapa).

Mūsdienu starptautiskās un tirdzniecības tiesības: Starptautiskais civilprocess: Dokumentu krājums. 2. papild. izd. Rīga: AGB, 2000.

Roberts, A., Kingsbury, B. (ed.) *United Nations, Divided World: The UN's Roles in International Relations*. Oxford: Clarendon Press, 1988.

UN Basic Facts 2000–2004. New York: UN.

Ziemele, I. Irākas krīze. Vai izaicinājums starptautiski tiesiskajai kārtībai? *Latvijas Vēstnesis*. Nr.13 (280), 2003, 1. apr.

NODERĪGI

ANO līgumi, untreaty.un.org

ANO Statūti, www.un.org/aboutun/charter/index.html

Starptautiskā tiesa, www.icj-cij.org

Starptautiskais bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunāls, www.un.org/icty/

Starptautiskais Ruandas kara noziegumu tribunāls, www.ict.r.org

Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisija, www.uncitral.org

Starptautisko tiesību komisija, www.un.org/law/ilc/index.htm

ANO un globālā pasaule

Gunda Ignatāne

ANO UN GLOBĀLĀ PASAULE

ANO ir universāla, globāla organizācija visaptverošu mērķu sasniegšanai un uzdevumu risināšanai. Tai jānodarbojas ar globāliem jautājumiem, kas attiecas uz visdažādākajām jomām un nozarēm un skar visas pasaules valstis neatkarīgi no to ģeogrāfiskā novietojuma, attīstības līmeņa vai sasniegtās demokrātijas pakāpes. Līdzās ANO darbības jomām, kas bija aktuālas pēc Otrā pasaules kara, ir radušās citas, un ANO dienaskārtībā ir jaunas globālas problēmas – slimību izplatība, HIV/AIDS, epidēmijas, globālās pārmaiņas vidē, masu migrācija, darbaspēka migrācija, nabadzība, jaundzimušo mirstība, starptautiskā noziedzība u.c.

Globālie draudi ir pārsnieguši tradicionālās draudu izpratnes robežas – katastrofas, slimības, pārmaiņas vidē, terorisms un citas parādības nav kontrolējamas, tomēr ir cilvēku izraisītas. No ANO aizvien vairāk tiek gaidīts, ka tā aizpildīs to regulējošo vakuumu, kas pastāv tā dēvētajā globalizētajā pārejas sabiedrībā.

Ir viedoklis, ka ANO jāķļūst par pasaules valdību un globālo demokrātiju. Citi savukārt vēlas, lai ANO pastāvētu, taču netraucētu nacionālo politiku un nacionālo interešu īstenošanu. Tādējādi, kaut arī ANO joprojām ir uzskatāma par unikālu, pārāko daudzpusējo jeb multilaterālo institūciju un multilaterālisma princips ir nostiprināts ANO Statūtos, šajā diskusijā sastopama viena no galvenajām ANO darbības pretrunām, t. i., vienpusēja pieeja (unilaterālisms) pret daudzpusējību (multilaterālisms).

Daudzpusējs jeb valstu kopējs lēmums garantē, ka ir notikušas nopietnas konsultācijas un diskusijas par būtiskākajiem dienaskārtības jautājumiem, arī par spēka lietošanu. Tomēr tanī pašā laikā nav noliedzams, ka daudzpusēju lēmumu pieņemšana salīdzinājumā ar valstu vienpusēji pieņemtiem lēmumiem noris ievērojami sarežģītāk un lēnāk, jo tajā ir iesaistīti daudzi dalībnieki. Šis apsvērums var kalpot par skaidrojumu, kādēļ krīžu gadījumos valstis nereti pievēršas unilaterālam

ricības modelim, bet ANO lēmumu par konkrētu situācijas risinājumu nepieņem vai arī pieņem ļoti gausi.

Valstu vēlme balstīties uz vienpusēju rīcību, veidot to pēc nacionālo interešu principa starptautiskajā politikā īpaši ir vērojama drošības un aizsardzības jautājumos. ANO ģenerālsēdētārs Butross Butross-Gali 1992. gadā *Agenda for Peace* deklarēja atziņu, ka nāciju suverenitāte ir novecojis koncepts: „Absolūtas un ekskluzīvas suverenitātes laiks [..] ir pagājis. Tās teorija nekad nav saskanējusi ar praksi. Valstu lideru uzdevums ir to saprast.”¹ Šādu – multilaterālu un pārnacionālu skatījumu kā nepieņemamu vēl vairākus gadus pēc tam (1996. gadā) kritizēja un vienpusējas pieejas principu aizstāvēja ASV senators Džese Helms: „Citiem vārdiem, ANO nācijām, ieskaitot ASV, būtu labprātīgi jāatsakās no prasības pēc „absolūtas un ekskluzīvas suverenitātes” un jāpilnvaro ANO, atdodot tai savas suverenitātes mērauklu. Tām būtu jānodod ģenerālsēdētāram patstāvīga armija un vara iekasēt nodokļus – funkcijas, kas leģitīmi ir tikai suverēnām valstīm.”² Helms, vērsoties pret iespēju ierobežot nāciju suverenitāti, norāda: „Šāda domāšana iet roku rokā ar globālo kustību pretī lielākai politiskās varas centralizācijai elites rokās uz atsevišķo dalībvalstu un to vietējo pārstāvju rēķina.”³

ANO efektivitāte ir atkarīga no valstu vēlmes un spējas sadarboties, spējas agrīnā stadijā novērst draudus un palielināt uzticību organizācijai. Šim nolūkam svarīga ir sadarbība, solidaritāte un multilaterālu principu ievērošana.

Šajā nodaļā tiek aplūkoti četri ar ANO globālo darbību saistīti aspekti – globālisma un antiglobālisma diskusija, starptautiskā terorisma un atbruņošanās vieta ANO dienaskārtībā, ANO rīkotās globālās konferences,

¹ An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. A/47/277 – S/24111, 17 June, 1992.

² Helms, J. Saving the U.N.: A Challenge to the Next Secretary-General. *Foreign Affairs*. September–October, 1996.

³ Turpat.

kā arī tiek sniegts ieskats nevalstisko organizāciju sadarbībā ar ANO tās daudzfunkcionālajā darbā.

(Par ANO funkcijām, uzdevumiem un darbības jomām sk. nodaļā „ANO darbības virzieni”).

GLOBĀLISMS UN ANTIGLOBĀLISMS

Globalizācija ir moderns jēdziens, ko izmanto, lai aprakstītu pasaules sabiedrībā un ekonomikā notiekošās pārmaiņas, kuras izraisījusi strauji augošā starptautiskā tirdzniecība un kultūru apmaiņa. Trīs globalizācijas aspekti – ekonomiskais, politiskais un kultūras – ir ļoti cieši savstarpēji saistīti. Cita joma, kurā spilgti izpaužas globalizācija, ir tehnoloģiju attīstība, īpaši transporta un komunikāciju jomā, un šī attīstība veido tā dēvēto globālo ciemu.

Globālisms un antiglobālisms ir divi pretēji orientēti sabiedrisku kustību tīkli, kuru darbība lielā mērā skar ANO sistēmu. Globālisti uztver ANO kā savu ideju un pārliecības potenciālu īstenotāju, savukārt tā dēvētajiem antiglobālistiem ANO ir institūcija, kuras virzienā vēršama liela daļa pārmetumu par ekosistēmas bojāeju, nabadzību un citām, viņuprāt, globalizācijas graujošajām sekām.

ANO jau patlaban darbojas kā pasaules forums, kurā pasaules suverēnās valstis diskutē par aktuāliem jautājumiem un nosaka kolektīvās rīcības kursu. Tomēr pastāv arī viedoklis, ka ANO nozīme globālajā pasaulē varētu būt vēl lielāka – tā varētu kļūt par demokrātiskās globalizācijas jeb pasaules demokrātijas pamatinstitūciju. Demokrātiskā globalizācija pēc šī principa aizstāvju priekšstatiem būtu sasniedzama, radot demokrātiskas globālas institūcijas un pārveidojot starptautiskās organizācijas (kas patlaban ir starpvaldību organizācijas, ko kontrolē valstis) par globālām organizācijām, ko kontrolētu pasaules pilsoņi. Demokrātiskās globalizācijas kustība iesaka šo procesu virzīt, veidojot ierobežotu skaitu demokrātisko globālo institūciju, kas nodarbotos ar dažādiem kopīgo interešu būtiskajiem jautājumiem. Ilgtermiņa mērķis

šīs idejas aizstāvju vidū ir panākt, lai globālās organizācijas saplūstu pilnvērtīgā demokrātiskā pasaules valdībā. Demokrātiskās globalizācijas aizstāvji ir ieguvuši apzīmējumu – „proglobālisti”.

Sastopami arī vairāki citi globālistu kustības atzari. Vieni no pamanāmākajiem ir brīvās tirdzniecības aizstāvji, kas uzsver: brīvā tirdzniecība ved pie efektīvas resursu pārdales un ieguvuma visām tirdzniecībā iesaistītajām valstīm. Kā globalizācijas priekšrocība tiek minēts arguments, ka tā pazemina cenas, rada augstāku nodarbinātības līmeni un darba ražīguma. *Laissez-faire* kapitālisma piekritēji savukārt atbalsta augstākas politiskās un ekonomiskās brīvības pakāpes. Šī kustība kā globalizācijas ieguvumu redz demokrātijas un kapitālisma izplatīšanos.

Tomēr ir arī ievērojamas sabiedrības daļas, kas globalizācijas procesos saskata negatīvo un ir asas to kritizētājas. Medijos visplašāk tirazētais šo kustību apzīmējums ir „antiglobālisti”, lai gan tas var novest pie pārpratumiem, jo antiglobālisti pārsvarā protestē pret kādu konkrētu globalizācijas izpausmi vai formu, tomēr nav pret globalizāciju kopumā. Lai arī dažādu organizāciju piekritējiem bieži ir kopīga rīcība, antiglobālisms uzskatāms par heterogēnu kustību. Tomēr ir jomas, kurās šo sabiedrisko aktīvistu tīkls ir vienisprātis. Antiglobālisti ir vienoti opozīcijā pastāvošajai globālajai ekonomiskajai un tirdzniecības sistēmai, kas nepievēršot nepieciešamo uzmanību vides aizsardzībai, darba tiesībām, nacionālajai suverenitātei, nabadzīgajām valstīm, arī daudziem citiem procesiem, apstākļiem un tiesībām. Antiglobalizācijas kustība radās 20. gadsimta vidū, un tās dalībnieki pārsvarā aizstāv sociālistiskās vai sociāldemokrātiskās alternatīvas kapitālistiskajai ekonomikai, kā arī pasaules iedzīvotāju un ekosistēmas aizsargāšanu pret globalizācijas graujošajām sekām.

Viena no sabiedriski pamanāmākajām ir opozīcija neierobežotai globalizācijai, ko aizstāv neoliberāļi un *laissez-faire* kapitālisti. Spēcīga kritika tiek vērsta pret to, ka šīs globalizācijas paveidu vada kvazivaldības – piemēram, tādas ANO sistēmas organizācijas kā Starptautiskais

Valūtas fonds vai Pasaules Banka. Tiek pārņemts, ka šīs kvazivaldības nav atbildīgas to nāciju priekšā, pār kurām tās valda, bet tieši pretēji – pārsvarā ievēro korporāciju intereses. Daudzas ANO globālās konferences pavada plaši, nereti vardarbīgi protesti, ko organizē „korporatīvā globālisma” oponenti.

Globālisms un antiglobālisms ir sabiedriskas kustības un ideju virzieni, ko ANO pati nerada. Tomēr tie neapšaubāmi organizācijas darbu ietekmē un ir neatņemama ANO dzīves sastāvdaļa.

ANO GLOBĀLĀS KONFERENCES

Ne attīstība, ne drošība mūsdienu globālajā pasaulē nav iedomājama bez cilvēktiesībām. Šo mērķu īstenošanā svarīga ir solidaritāte – atbildīgi ir visi, arī katra dalībvalsts. Visām valstīm kopīgi ir jācinās pret dažādiem draudiem, kas ir gan *HIV/AIDS*, nabadzība, gan kaitējums dabai u. c. Pasaules mēroga konferenču rīkošana ir viens no veidiem, kā ANO mēģina šo uzdevumu veikt.

Globālajām konferencēm multilaterālajā diplomātijā ir ilgstoša vēsture, un pirmās šāda veida sanāksmes notika jau pēc Pirmā pasaules kara, kad Tautu Savienība organizēja plašas konferences par atbruņošanos un ekonomiskajām attiecībām. To skaits un biežums būtiski palielinājās pēc Otrā pasaules kara līdz ar ANO dibināšanu.

Pēcaukstākara beigām (kopš 1990. gada) notikušas vairākas ANO globālas konferences, kurās pasaules valstu vadītāji sprieduši par dažādiem tautas attīstības jautājumiem. Līdz ar to dalībvalstis ir spējušas īstenot pasaules un nacionāla mēroga pasākumus, lai mazinātos nabadzība, būtu nodrošināta izglītības iegūšana, cilvēktiesību aizsardzība un dabas aizsardzība. ANO sistēma ir pilnvarota rīkoties un palīdzēt valstīm, kas ar šādām problēmām saskaras. Latvija līdz šim ir piedalījusies Pasaules cilvēktiesību konferencē, Pasaules konferencē pret rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un citām neiecietības izpausmēm, Ceturtajā pasaules konferencē par sievietēm un Pasaules informācijas sabiedrības sammitā.

ANO GLOBĀLĀS KONFERENCES (1990–2005)

1990. gads, Ņujorka (ASV) Pasaules bērnu sammits
1992. gads, Riodežaneiro (Brazīlija) ANO Vides un attīstības konference (Pasaules sammits)
1993. gads, Vīne (Austrija) Pasaules cilvēktiesību konference
1994. gads, Kaira (Ēģipte) Starptautiskā konference par apdzīvotību un attīstību
1995. gads, Kopenhāgena (Dānija) Pasaules sociālās attīstības sammits
1995. gads, Pekina (Ķīna) Ceturtnā pasaules konference par sievietēm
1996. gads, Stambula (Turcija) ANO konference par cilvēku apmešanās vietām – <i>Habitat II</i>
1996. gads, Roma (Itālija) Pasaules pārtikas sammits
1997. gads, Ņujorka (ASV) Pasaules sammits II – <i>RIO+5</i>
2000. gads, Ženēva (Šveice) Pasaules sammits par sociālo attīstību un ārpus tās: Sociālās attīstības sasniegšana visiem globalizētajā pasaulē
2001. gads, Dienvidāfrika Pasaules konference pret rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un citām neiecietības izpausmēm
2003. gads, Ženēva (Šveice) Pasaules informācijas sabiedrības sammits, 1. fāze
2005. gads, Tunisa (Tunisija) Pasaules informācijas sabiedrības sammits, 2. fāze

Latvijas delegāciju Pasaules informācijas sabiedrības augstākā līmeņa sanāksmē (*WSIS*), kas norisinājās Tunisā no 2005. gada 16. novembra līdz 18. novembrim, vadīja Latvijas Valsts prezidente Vaira Viķe-Freiberga. Jau iepriekš, uzsverot informācijas un zināšanu nozīmi mūsdienu sabiedrībā, savā runā ANO Ģenerālās asamblejas 59. sesijā 2004. gada 22. septembrī prezidente sacīja: „Industriālo sabiedrību, kurā mēs esam piedzimuši, līdz šim raksturoja smagas rūpnieciskas iekārtas un instrumenti, kas ir iezīmējuši cilvēces progresu divu pēdējo gadsimtu laikā. Tagad šī sabiedrība pārtop par informācijas un zināšanu sabiedrību, kurā svarīgs dzinēj spēks ir novatorisms. Latvija aktīvi iesaistās ANO Pasaules galotņu sanāksmē par informācijas sabiedrību un jūtas pagodināta vadīt Sagatavošanas komiteju galotņu sanāksmes otrajai kārtai, kas notiks Tunisijā 2005. gada novembrī. Šīs galotņu sanāksmes procesam būtu jāklūst par vienu no elementiem starptautiskās sabiedrības centienos iznīdēt nabadzību; tie ir iezīmēti Tūkstošgades attīstības mērķos (*Millenium Development Goals*), kas laikposmā līdz 2015. gadam tiks regulāri pārskatīti.”

Apzinoties iespējas, kas informācijas un komunikācijas procesā tiek piedāvātas, izmantojot modernās tehnoloģijas, Latvija aktīvi iesaistījās Pasaules informācijas sabiedrības sammita Tunisas fāzes organizēšanā. Latvijas vēstnieks ANO Ženēvā Jānis Kārklīšs bija Pasaules informācijas sabiedrības sammita Tunisas fāzes sagatavošanas komitejas priekšsēdētājs. Runājot par sammita uzdevumiem, Latvijas Republikas ārlietu ministrs Artis Pabriks ir uzsvēris: „Mēs ceram, ka šis sammits dos unikālas iespējas, lai uzlabotu sadarbību starp valdību, pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, un veicinās informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu, veidojot uz zināšanām balstītu sabiedrību.”⁴

STARPTAUTISKAIS TERORISMS UN ATBRUŅOŠANĀS

Viens no smagākajiem ANO darbības jautājumiem mūsdienās ir starptautiskais terorisms; šī problēma spilgti raksturo jaunu draudu

⁴ LR ārlietu ministra runa ANO Ģenerālajā asamblejā, paužot Latvijas pozīciju ANO reformas sakarā. Ņujorka, 18.09.2005.

veidu pasaules sabiedrībai – tai ir tālejošas un graužošas sekas, tā ir grūti prognozējama un kontrolējama, un joprojām pasaulē nav rasts efektīvs risinājums tās novēršanai.

Starptautiskā terorisma jautājums un cīņa pret to ANO dienaskārtībā atrodas jau diezgan sen – kopš 20. gadsimta 70. gadiem. Jau 1972. gadā, atbildot uz pieaugošo teroraktu skaitu pasaulē, ANO Ģenerālā asambleja izveidoja Starptautiskā terorisma *ad hoc* komiteju, kas sastāvēja no 35 locekļiem. 1979. gadā Ģenerālā asambleja uzsvēra starptautiskās sadarbības nozīmību cīņā pret starptautisko terorismu. Pieņemot komitejas ziņojumu, Ģenerālā asambleja nosodīja visas starptautiskā terorisma izpausmes, kas apdraud cilvēku dzīvības vai nes viņiem nāvi, pakļauj briesmām cilvēka pamatbrīvības, kā arī visus represīvos un terorisma aktus, kas saistīti ar koloniāliem un rasistiskiem režīmiem, kuri noliedz cilvēku leģitīmās tiesības uz pašnoteikšanos un neatkarību.

1994. gadā ANO Ģenerālā asambleja pieņēma Deklarāciju par pasākumiem starptautiskā terorisma izskaušanai; tā nosodīja jebkuras terorisma izpausmes un aktus kā kriminālus un neattaisnojamus, neatkarīgi no tā, kas ir to veicējs un kur tie notiek.

Gadsimtu mijā ANO Ģenerālās asamblejas Juridiskā komisija strādāja, lai sagatavotu jaunu pretterorisma līguma tekstu. Tomēr tā nespēja panākt vienošanos, jo nevarēja formulēt noteikumus, kas galvenokārt attiektos uz Tuvajiem Austrumiem un Kašmiru. Līgumam vajadzētu būt dokumentam, kas apvienotu daudzas pašreizējās starptautiskās vienošanās par dažādiem terorisma aspektiem – nelegāli iegūtās naudas legalizēšanu, bioloģiskajiem un ķīmiskajiem ieročiem u. c. Līguma sarunās vadošā valsts bija Indija, taču tās beidzās ar strupceļu konkrētos jautājumos, tostarp par terorisma definīciju. Vislielākās domstarpības izraisīja arābu valstu priekšlikums, ka par teroristiem netiek uzskatītas personas, kas cīnās pret „ārvalstu okupāciju”, t. i., par tādiem netiktu uzskatīti palestīniešu pašnāvnieki spridzinātāji. Citi savukārt vēlējās, lai par terorismu netiktu uzskatītas nacionālo atbrīvošanās kustību vai nacionālo bruņoto spēku veiktās darbības; tās savukārt attaisnotu Izraēlas

armijas operācijas palestīniešu teritorijās vai arī musulmaņu kaujiniekus, kas vēlas strīdīgās Kašmiras provinces atdalīšanos no Indijas.

Jautājums par terorisma definēšanu bija aktuāls arī ANO 2005. gada reformu paketē, un tas atspoguļojās ANO ģenerālsekretāra Kofi Annana 2005. gada marta ziņojumā. Tika piedāvāts definēt terorismu, uzsverot vardarbību pret civiliedzīvotājiem. Definīcijas trūkums patiešām ir bijis šķērslis, lai skaidri formulētu efektīvu un principiālu pretterorisma stratēģiju un attīstītu spēju reaģēt uz jaunajiem draudiem. Izsvērtā terorisma definīcija norobežotu šo daudz izmantoto jēdzienu gan no brīvības cīnītāju statusa tīkotājiem, gan no tiem, kas ar šo pagaidām neskaidro, emocijām pārpilno un daudznozīmīgo jēdzienu mēģina pamatot savu interešu īstenošanu. Ņemot vērā to, ka pagaidām neviens starptautiskās politikas dalībnieks nav spējis sniegt adekvātu piedāvājumu terorisma draudu novēršanai un ka tas ir viens no centrālajiem starptautisko attiecību problēmjautājumiem, ANO izstrādāta veiksmīga, terorisma jēdzienu raksturojoša definīcija, kā arī pretterorisma stratēģija ne tikai spēcīnātu šīs starptautiskās organizācijas spēju reaģēt uz jaunajiem draudiem, bet arī būtu nozīmīgs ieguldījums starptautiskās drošības stiprināšanā kopumā. Tomēr 2005. gada septembra ANO galotņu tikšanās noslēdzās, valstu vadītājiem nevienojoties par terorisma definīciju, tādējādi šo jautājumu joprojām atstājot nerisinātu.

ANO STARPTAUTISKĀS PRETTERORISMA KONVENCIJAS

1963. gads, Tokija

Konvencija par noziegumiem un dažām citām nelikumīgām darbībām, kas izdarītas gaisakuģos

1970. gads, Hāga

Konvencija par cīņu pret nelikumīgu gaisakuģu sagrābšanu

1971. gads, Monreāla

Konvencija par cīņu pret nelikumīgām darbībām, kas apdraud civilās aviācijas drošību

1973. gads, Ņujorka

Konvencija par noziegumu novēršanu pret personām, kas bauda starptautisko aizsardzību, arī pret diplomātiskajiem aģentiem, un sodīšanu par šādiem noziegumiem

1979. gads, Ņujorka

Starptautiskā konvencija pret ķīlnieku sagrābšanu

1980. gads, Vīne

Kodolmateriālu fiziskās aizsardzības konvencija

1988. gads, Monreāla

Protokols par cīņu pret nelikumīgu vardarbību lidostās, kas apkalpo starptautisko civilo aviāciju (papildina Konvenciju par cīņu pret nelikumīgām darbībām, kas apdraud civilās aviācijas drošību)

1988. gads, Roma

Līdzprotokols par cīņu pret nelikumīgām darbībām, kas apdraud jūras navigācijas drošību

1988. gads, Roma

Protokols par prettiesisku darbību pret nostiprinātu platformu drošību kontinentālajā šelfā apkarošanu

1991. gads, Monreāla

Konvencija par plastikas sprāgstvielu marķēšanu, lai veicinātu to atklāšanu

1994. gads, Ņujorka

Konvencija par Apvienoto Nāciju personāla drošību

1997. gads, Ņujorka

Starptautiskā konvencija par cīņu pret teroristu rīkotajiem sprādzieniem

1999. gads, Ņujorka

Starptautiskā konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu

Lai arī starptautiskais terorisms ir viens no lielākajiem mūsdienu pasaules draudiem, tikai ceturtdaļa ANO dalībvalstu ir ratificējušas visas pretterorisma konvencijas.

(Konvencijas, kurām ir pievienojusies Latvija, sk. pielikumā „Latvijas ratificētās ANO konvencijas”.)

Cits globāls drauds starptautiskajam mieram un drošībai ir kodolieroču izplatība, aktuāls ir atbrūošanās jautājums. Tam pievērsās ANO ģenerālsēkretārs Kofi Annans savā 2005. gada ziņojumā, kurā tika piedāvāti reformu pasākumi. Tomēr arī šajā jutīgajā jautājumā pasaules valstīm nav vienotības; reformu ziņojumā tas skarts visai piesardzīgi. Lai arī pasauli 2005. gada sākumā satricināja fakts, ka Ziemeļkoreja atsākusi savu kodolprogrammu un izstājusies no Kodolieroču neizplatīšanas līguma, un pastāvēja bažas par kodolieroču izstrādi Irānā, ziņojumā uzsvars tika likts uz ieroču izplatīšanas pārtraukšanu, nepietiekami pievērsoties atbrūošanās jautājumam.

Līdz šim ANO varēja pārmest apelāšanu pie augstākiem standartiem, nekā tie visumā pastāv starptautiskajās attiecībās, un ideālistiskus solījumus par labāk iekārtotu pasauli. Proti, gadu gaitā ANO rūpīgi strādāja vispārējas un pilnīgas atbrūošanās mērķa labā, Ģenerālajā asamblejā pat ir notikušas divas īpaši atbrūošanās jautājumiem veltītas sesijas, tomēr arguments, ka šajā idejā jau pamatā ir bijušas kļūdas, nebija ticis uzklauts. 2005. gadā, aizstāvot kodolreaktorus kā globālās sasīlšanas risinājumu un ierobežojot kodolieroču „izplatīšanas un iespējamās lietošanas draudus”, ANO ģenerālsēkretāra ziņojums nepievērsās draudiem, ko rada šo ieroču izgatavošana un pastāvēšana kā tāda. Būtu jāatzīst, ka pati kodolieroču esamība ir iemesls, kāpēc tiek apdraudēta cilvēce un ir jāturpina diskusijas par atbrūošanos un kodolieroču neizplatīšanu. Ziņojumā arī netika analizēti tie draudi, ko rada vieglo kodolieroču plašā izplatība pasaulē.

Lai arī Kofi Annana ziņojumā kodolieroču draudu mazināšanas sadaļa izpelnījās kritiku, tajā vismaz šis jautājums bija skarts un norādīts uz ANO vēlmi šo globālo problēmu risināt. Turpretī ANO 60. gadu jubilejas sammits noslēdzās ar rezultātu, kas ANO lomai šajā jomā nestiprina – par

ieroču neizplatīšanu un atbruņošanas dalībvalstis vienošanos panākt nespēja un atteicās no visiem ierosinājumiem.

Jāuzsver, ka kodolieroču draudu mazināšanā un novēršanā nozīmīgs ir progress gan atbruņošanās, gan kodolieroču neizplatīšanas jomā, un neviena no tām nebūtu īpaši jāizceļ. Situāciju uzlabot spētu līdzsvarots un vienmērīgs valstu ieguldījums visos trīs Kodolieroču neizplatīšanas līguma komponentos, kas ir – kodolieroču neizplatīšana, atbruņošanās un kodoltehnoloģiju izmantošana miermīlīgiem mērķiem.

(Par ANO darbību starptautiskā un drošības uzturēšanas jomā sk. arī nodaļā „ANO darbības virzieni”).

NEVALSTISKĀS ORGANIZĀCIJAS UN ANO

Globalizācijas straujajos apstākļos nevalstiskās organizācijas (NVO) aizvien vairāk darbojas ne tikai konkrētas nacionālas valsts robežās, bet arī globālajā politiskajā vidē. *Amnesty International*, *Doctors Without Borders*, *Oxfam*, *Greenpeace* un daudzas citas NVO meklē iespējas, kā ietekmēt mūsdienu starptautiskās politikas lēmumus. Arī ANO kā viena no galvenajām globālās politikas organizācijām ir atvērta sadarbībai ar NVO.

Lēmumus starptautiskajā politikā parasti pieņem nacionālās valstis, savukārt NVO meklē pieeju informācijai, kontaktējas ar personām, kas lēmumus pieņem. Šis darbs norisinās dažādos veidos. NVO pārstāvji piedalās konferencēs, kur notiek oficiālās tikšanās, sadarbojas ar delegātiem un novēro notiekošo. NVO izplata savus dokumentus, cenšas iegūt iespējas piedalīties neformālajos tikšanās pasākumos, kā arī tiesības konsultēties par politikas veidošanas un ieviešanas jautājumiem ANO Sekretariāta administratīvajos birojos un citās aģentūrās. Dažos (gan ļoti retos) gadījumos lēmumu pieņemšanas procesā NVO tiek piešķirts oficiāls balsošanas statuss, piemēram, Starptautiskajā Darba organizācijā.

Nevalstiskajām organizācijām oficiālais statuss ANO ir Sabiedriskās informācijas departamentā un Ekonomikas un sociālo lietu padomē

(ECOSOC). ANO Statūtu 71. pantā paredzētas NVO konsultācijas ar ECOSOC, un šīs attiecības noteiktas daudzos dokumentos. 1946. gadā 41 NVO tika piešķirts konsultatīvais statuss ECOSOC, 1992. gadā tas jau bija 700 NVO, bet patlaban šādu NVO skaits ir sasniedzis 2719.

ANO Statūtu 71. pants

Ekonomiskā un sociālā padome ir pilnvarota veikt nepieciešamos pasākumus, lai konsultētos ar nevalstiskajām organizācijām, kuras būtu ieinteresētas viņu kompetencē ietilpstošajos jautājumos. Tādus pasākumus ar starptautiskajām organizācijām un, nepieciešamības gadījumā, ar nacionālajām organizācijām var noteikt pēc konsultēšanās ar ieinteresētajiem Apvienoto Nāciju organizācijas dalībniekiem.

Konsultatīvās attiecības mūsdienās tiek regulētas saskaņā ar ECOSOC 1996. gada 31. rezolūciju, kurā noteiktas prasības šā statusa iegūšanai, tiesības un pienākumi, procedūras statusa izbeigšanai vai apturēšanai, kā arī ECOSOC Nevalstisko organizāciju komitejas (CONGO) nozīme un funkcijas, ANO Sekretariāta pienākumi konsultatīvo attiecību atbalstīšanā. Konsultatīvo statusu nevalstiskajām organizācijām piešķir ECOSOC, pamatojoties uz CONGO rekomendāciju. CONGO ir oficiālā NVO balss ANO, un šajā komitejā darbojas tās NVO, kam ir ECOSOC konsultatīvais statuss.

Ir trīs NVO konsultatīvie statusi ECOSOC – vispārējais, īpašais un specializētais.

NVO KONSULTATĪVĀ STATUSA VEIDI ECOSOC

	Vispārējais	Īpašais	Specializētais
Konsultatīvais statuss	Jā	Jā	Jā
Nozīme ECOSOC darbā	Visās jomās	Vairākās jomās	Ierobežota
Piedalās ANO sanāksmēs	Jā	Jā	Jā
Ieceļ savus ANO pārstāvjus	Jā	Jā	Jā
Tiek aicināti uz ANO starptautiskajām konferencēm	Jā	Jā	Jā
Iesaka ECOSOC dienaskārtības jautājumus	Jā	Nē	Nē
Izplata paziņojumus ECOSOC sanāksmēs	2000 vārdu	500 vārdu	Nē
Var runāt ECOSOC	Jā	Nē	Nē
Izplata paziņojumus ECOSOC subsidiāro institūciju sanāksmēs	2000 vārdu	1500 vārdu	Nē
Var runāt ECOSOC subsidiāro institūciju sanāksmēs	Jā	Jā	Nē
Jāiesniedz četru gadu pārskats	Jā	Jā	Nē

ECOSOC ietvaros NVO ir paredzētas ļoti daudzveidīgas sadarbības un lobēšanas iespējas, tomēr neviens oficiālais dokuments neskar NVO attiecības ar Drošības padomi. ANO dibinātāji uzskatīja, ka nepieciešamas ECOSOC konsultēšanās ar NVO par darba, veselības un sociālās politikas jautājumiem, savukārt miera un drošības joma tika atstāta vienīgi nacionālo valstu kompetencē.

Pēc aukstā kara beigām globalizācijas procesu ietekmē NVO darbības nozīmīga daļa tiek veltīta arī mieram un drošībai. NVO darba grupa Drošības padomē vidēji reizi nedēļā tiek ar padomes vēstniekiem, savukārt Drošības padomes delegāti tiek ar NVO pārstāvjiem, lai diskutētu par dažādiem politikas jautājumiem. 10 gadu laikā NVO un Drošības padomes locekļi ir izveidojuši plašas sadarbības formas – no privātām divpusējām sarunām līdz pat masveidīgām kampaņām. Lai stiprinātu efektivitāti un koordinētu savu darbu ar Drošības padomi, NVO radījusi *ad hoc* veida politikas grupas. Piemēram, ir notikušas humanitāro aģentūru sarunas pie viena galda, lai organizētu regulāras tikšanās; citās grupās apvienotas organizācijas, kuru interešu lokā ir jautājumi: „Irāka”, „Izraēla/Palestīna”, „Sievietes, miers un drošība”, „Bērni un bruņots konflikts” u. c. Drošības padomes veiktās misijas krīžu skartajos reģionos pēc 2000. gada radīja īpašu NVO lobēšanas vilni. Pirms īpašo misiju došanās uz krīzes vietu to pārstāvjiem NVO piedāvāja aktuālu informāciju par rajoniem, kas būtu jāapmeklē, kā arī aicināja programmās iekļaut tikšanās ar vietējām NVO.

NVO kopš pirmajiem ANO darbības gadiem ir strādājušas arī kopā ar Ģenerālo asambleju – piedalījušas Ģenerālās asamblejas, kā arī tās komiteju un citu subsidiāro institūciju sanāksmēs. 1996. gadā pēc sarunām par plašākām NVO tiesībām ECOSOC ietvaros bija prognozes, ka NVO varētu tikt piešķirts konsultatīvais statuss Ģenerālajā asamblejā. Tomēr, neraugoties uz plašajām diskusijām un sarunām, ievērojamu panākumu šajā jomā nav.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping. Report of the Secretary-General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. A/47/277 – S/24111, 17 June 1992.

ANO Statūti, www.un.org/aboutun/charter/index.html

Diehl, P. F. *The Politics of International Organizations*. Pacific Grove, Cal.: Brooks/Cole Publishing Company, 1989.

Everything You Always Wanted to Know about the United Nations. UN DPI, 2001.

Helms, J. Saving the U.N.: A Challenge to the Next Secretary-General. *Foreign Affairs*. September–October, 1996.

Krasno, J. (ed.) *The United Nations. Confronting the Challenges of Global Society*. New York: Lynne Rienner Publishers, 2004.

LR ārlietu ministra runa ANO Ģenerālajā asamblejā, paužot Latvijas pozīciju ANO reformas sakarā. Ņujorka, 18.09.2005.

Parsons, A. The United Nations and the National Interests of States. In: *United Nations, Divided World: The UN's Roles in International Relations*. A. Roberts, B. Kingsbury (ed.). Oxford: Clarendon Press, 1988.

Roberts, A., Kingsbury, B. (ed.) *United Nations, Divided World: The UN's Roles in International Relations*. Oxford: Clarendon Press, 1988.

UN Basic Facts 2000–2004. New York: UN.

Weiss, T. G., Forsythe, P. D., Coathe R. A. *The United Nations and Changing World Politics*. Colorado: Westview press, 2004.

Werner, J., Feld, J., Robert, S., Hurwitz, L. *International Organizations: A Comparative Approach*. 2nd ed. New York; Westport, Conn.; London: Praeger, 1988.

NODERĪGI

ANO konference par cilvēku apmešanās vietām – *Habitat II*, www.un.org/Conferences/habitat

ANO Statūti, www.un.org/aboutun/charter/index.html

ANO Vides un attīstības konference (Pasaules sammits), www.un.org/dpcsd/dsd

Cetur্তā pasaules konference par sievietēm, www.un.org/dpcsd/daw/daw1.htm

NVO akreditāciju saraksts ANO, www.un.org/esa/coordination/ngo/pdf/INF_List.pdf

Pasaules bērnu sammits, www.unicef.org

Pasaules cilvēktiesību konference, www.unhcr.ch

Pasaules informācijas sabiedrības sammits, 1.fāze: www.itu.int/wsis/

Pasaules informācijas sabiedrības sammits, 2.fāze: www.itu.int/wsis/

Pasaules konference pret rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un citām neiecietības izpausmēm, www.unhcr.ch/html/racism/index.htm

Pasaules pārtikas sammits, www.fao.org

Pasaules sammits II jeb *RIO+5*, www.ngos.net/un/rio5.html

Pasaules sammits par sociālo attīstību un ārpus tās: Sociālās attīstības sasniegšana visiem globalizētajā pasaulē, www.un.org/esa/socdev/geneva2000/

Pasaules sociālās attīstības sammits, www.undp.org/wssd.html

Starptautiskā konference par apdzīvotību un attīstību, www.unfpa.org

ANO reformas un pārorientēšanās

Gunda Ignatāne

ANO REFORMAS UN PĀRORIENTĒŠANĀS

ANO kā globāla starptautiska organizācija, kuras mērķis ir mainīt starptautisko attiecību situāciju, neizbēgami ir radījusi lielas cerības, bet vēlāk – arī tām sekojošu vilšanos. ANO bieži tiek idealizēta – lai arī organizācijā ir apvienojušās suverēnas valstis, tā tiek uzlūkota kā morāli pārāka nekā nācijas, kas to veido (jo īpaši tādu principu aizstāvēšanas dēļ kā cilvēktiesības, spēka nelietošana un atbrūošanās). Universalitāte ANO dalībā ļauj pasaulei organizācijā saskatīt kaut ko vairāk nekā to veidojošo daļu summu, uztvert to kā vienību, kas pārspēj jebkuras dalībvalsts intereses. ANO kritiķi savukārt uzskata, ka organizācijai raksturīgas tikai runas, nevis rīcība; tā esot arēna, kur valdības liekulīgi deklarē vienas vērtības, tai pašā laikā praksē īstenojot citas, kā arī instruments maskētai spēka politikas īstenošanai. Šis viedoklis kļuva īpaši izplatīts 20. gadsimta 70. gados un 80. gadu sākumā.

Diskusija par organizācijas efektivitāti ir aktuāla jau kopš 20. gadsimta 50. gadiem. Arābu–Izraēlas konflikts, apspiešana un agresija Dienvidāfrikā, Kipra, Dienvidaustrumāzija un Kašmīras strīds – šie jautājumi ir bijuši ANO dienaskārtībā gandrīz kopš tās dibināšanas sākuma. Pret ANO tika vērstas apsūdzības dubultstandartu lietošanā jau kopš Suecas krīzes laika. Finanšu krīzes sākās pagājušā gadsimta 60. gados un joprojām īsti nav beigušās. Pret ANO tiek vērsti pārmetumi, ka tā neko neesot darījusi, lai novērstu draudošo karu starp Irānu un Irāku 1980. gada septembrī vai Izraēlas iebrukumu Libānā 1982. gada jūnijā. Pat ANO ģenerālsekretārs Havjers Peress de Kueljars 1982. gadā savā ziņojumā atzina, ka ANO „reizēm nespēj izšķirīgi rīkoties, lai atrisinātu konfliktus, un organizācijas rezolūcijām aizvien vairāk nepakļaujas vai tās ignorē tie, kas jūtas pietiekami stipri, lai tā rīkotos”¹. ANO Drošības padomei tiek pārmestas nedemokrātiskas lēmumu pieņemšanas metodes un Otrā pasaules kara beigām atbilstošs sastāvs, Ģenerālā asambleja zaudē nozīmi un Cilvēktiesību komisijā atrodas (vai pat to vada) valstis,

¹ ANO ģenerālsekretāra gada ziņojums. Citēts pēc: *New York Times*, 07.09.1982.

kurām pašām jāatbild par cilvēktiesību pārkāpumiem. Pamatojoties uz šādiem piemēriem, starptautiskajā diskusijā tiek uzdots jautājums: vai ANO saglabā un attaisno sevi kā starptautiskā miera un drošības sargs? Ja organizācija tiktu radīta mūsdienās, tad, ANO ģenerālsēdētāra Kofi Annana vārdiem, tā pilnīgi noteikti izskatītos citādāka nekā patlaban.

No vienas puses, šāda aina norāda uz kritisku situāciju, jo iezīmē ANO darbību bez skaidras vīzijas, ar ieilgušām problēmām un nespēju veikt savus galvenos uzdevumus. No otras puses, nemitīgā diskusija norāda arī uz ANO spēju izdzīvot. Turklāt ANO 2005. gada reforma apliecinājusi nozīmīgu attīstību starptautiskās politikas izpratnē. Otrā pasaules kara beigās ANO Statūtu izstrādes gaitā pasaules politiku noteica uzvarētājvalstis, kas pamatā vadījās pēc ietekmes sfēru un spēka līdzsvara politikas principiem. Mūsdienās diskusija par ANO efektivitāti, uzdevumiem un nākotni notiek, iesaistot visas pasaules valstis, ekspertus, nevalstiskās organizācijas, formālos un neformālos sabiedriskos līderus. Izvērtējot jaunus apstākļus, ANO meklē atbildes, kāds varētu būt devums, ko tikai šī globālā organizācija ir spējīga sniegt pasaulei. Kaut arī izskanējušas dzelīgas piezīmes par Drošības padomes novecojušo sastāvu, kas atspoguļojot drīzāk pēckara, nevis 21. gadsimta politisko realitāti, neviena cita organizācija nav ieguvusi tādu leģitimitāti, kāda starptautiskajās attiecībās ir ANO.

Šajā nodaļā tiek aplūkoti ANO reformu priekšlikumu konceptuālie virzieni, kā arī 2005. gada reformas ģenēze, īpaši pievēršoties ANO Drošības padomes, Ģenerālās asamblejas, Cilvēktiesību komisijas un finanšu reformai. Nodaļas noslēgumā sniegts ieskats jautājumā par Latvijas dalību ANO 2005. gada reformā.

ANO REFORMU PRIEKŠLIKUMU KONCEPTUĀLIE VIRZIENI

Jautājums par to, vai un kā ANO būtu reformējama, pirmām kārtām ir attiecināms uz dalībvalstīm. ANO ir uzskatāma par klasisku starpvaldību organizāciju, tas nozīmē – tā rikojas tikai tiktāl, cik šāda rīcība atbilst

dalībvalstu interesēm. Nav šaubu, ka ANO darbosies tieši tik efektīvi, cik dalībvalstis to vēlēšies, turklāt, kā intervijā „Latvijas Vēstnesim” norādījis Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas Plānošanas grupas vadītājs un bijušais Latvijas vēstnieks ANO Ņujorkā Gints Jegermanis, „nevar gaidīt, lai viena organizācija atrisina visas pasaules nebūšanas, kuras rada pašas dalībvalstis”².

ANO vēsture savā ziņā ir vērtējama kā pastāvīgs pārmaiņu un reformu process. Tā aptver gan aukstā kara sākumu un beigas, gan dekolonizāciju, kas radīja ANO dalībvalstu skaita ievērojamu pieaugumu 20. gadsimta 70. gados un noteica nepieciešamību sākt ziemeļu–dienviņu jautājuma risināšanu. Laika gaitā līdzās jau 1945. gadā noteiktajām ANO darbības jomām ir radušās citas, kuru centrā ir globāli jautājumi – dabas resursu izsīkšana, apkārtējās vides iznīcināšana, globālās klimata pārmaiņas, planētas pārapsūtošanās atsevišķos tās reģionos, masu iznīcināšanas ieroču radītie draudi, slimību izplatība un valstu iekšējie konflikti. Visās šajās jomās ANO ir mēģinājusi pierādīt, ka ir spējīga kā universāla starptautiska organizācija piemēroties un pakāpeniski, atbilstoši starptautiskajai situācijai pārvērtējot savu pieredzi un rīcībspēju, mainīties. Tomēr jāatzīmē, ka šeit pastāv pretrunas starp lielajām cerībām, piemēram, klimata vai atbrūošanās jomā, un ANO kā starpvaldību organizācijas reālajām iespējām.

Vēsturiski ANO reformu priekšlikumi plašuma un nozīmības ziņā svārstās no iekšēji institucionāliem līdz pat tādiem, kas pieprasa izmaiņas ANO Statūtos.

² Drošāka pasaule – kā? Intervija ar LR Ārlietu ministrijas Plānošanas grupas vadītāju un bijušo Latvijas vēstnieku ANO Ņujorkā Gintu Jegermani. *Latvijas Vēstnesis*.2005, 15. marts.

ANO REFORMU PRIEKŠLIKUMU VEIDI

Iekšējās efektivitātes paaugstināšana

Reformas orientētas uz ANO iekšējās organizācijas un darbības formu pārmaiņām.

Piemērs: Reformu priekšlikumi ANO Sekretariāta, specializēto aģentūru iekšējās darbības efektivitātes un koordinācijas uzlabošanai.

Ārējās efektivitātes paaugstināšana

Reformas orientētas uz lielāku efektivitāti un labākām iespējām ANO darbības līdzšinējās pamatjomās.

Piemērs: Priekšlikumi administratīvajā un finanšu jomā.

Institucionālās reformas

Reformas orientētas uz institucionālām pārmaiņām, piemērošanos jaunai situācijai, jauniem izaicinājumiem.

Piemērs: Drošības padomes reforma, ANO Cilvēktiesību komisijas reforma, jaunu institūciju radīšana (piemēram, Pasaules Dabas organizācija, Cilvēktiesību padome).

Pārmaiņas pamatprincipos

Reformas orientētas uz ievērojamām ANO līdzšinējo principu pārmaiņām.

Piemērs: ANO pārnacionalizēšana, atteikšanās no aizlieguma iejaukties valstu iekšējās lietās. Jaunā drošības koncepta atspoguļošana ANO Statūtos, struktūrā un darbības principos.

Pēc aukstā kara beigām ANO uzsāka darbību dažādās jomās, kas mainīja organizācijas lomu, no valstu kopības foruma kļūstot par starptautiskās politikas dalībnieku. Ņemot vērā pēc aukstā kara iegūto jauno Drošības padomes rīcībspēju, no vienas puses, un struktūras trūkumus, no otras puses, dzima diskusijas, kuras var iedalīt divos pamatvirzienos:

1. Pēc Drošības padomes nozīmes pastiprināšanās īpaši savas ierobežotās ietekmes iespējas izjuta nepievienojušos valstu kustības pārstāvji – grupa no vairāk nekā 100 (pamatā attīstības) valstīm. Tādēļ kopš 20. gadsimta 90. gadu sākuma tās tiekušās pēc labākām līdzdalības iespējām organizācijas nozīmīgākajos lēmumu pieņemšanas procesos.
2. Savukārt industriālās valstis atzīmē sistēmas efektivitātes trūkumu un pieprasa smalkākas, caurredzamākas un izmaksu ziņā taupīgākas ANO struktūras. Efektivitāte (vai tās trūkums) ātri tika padarīta par industriālo valstu argumentu, izmantojot ANO kā instrumentu, lai īstenotu savas intereses.

Šajās diskusijās jēdzieni „līdzdalība” un „efektivitāte” kļuva par būtībā viens otru izslēdzošiem jēdzieniem. Galvenā efektivitātes principa aizstāve ir ASV, kas arī mūsdienās ANO kritizē par institucionālo nekārtību, smagnējo aparātu ar lielo nekompetento personālu un stagnāciju tā struktūrvienībās, par anahronisku darba stilu un bezrūpīgu apiešanos ar kopīgajiem līdzekļiem. Kā risinājums ir piedāvāta koncentrēšanās uz starptautiskā miera uzturēšanas pamatuzdevumiem, kā arī aparāta samazināšana. Šādas reformas ASV ir mēģinājusi panākt, gan neveicot iemaksas ANO pastāvīgajā un miera uzturēšanas budžetā, gan demonstrējot vēlmi atteikties no multilaterālisma kā starptautisko attiecību risināšanas ietvara.

PAMATARGUMENTI ANO REFORMAS NEPIECIEŠAMĪBAI

ANO Statūtu formulējumi

ANO Statūti vietām ir neskaidri formulēti, iespējama pārāk dažāda vai plaša to interpretācija. Ir pierādījies, ka vairāki Statūtos ietvertie noteikumi, piemēram, VII nodaļas punkti, ir neīstenojami.

ANO Statūtu anahronismi

Nozīmi ir zaudējusi un kļuvusi par anahronismu atsauce uz naidīgajiem spēkiem. To var teikt arī, piemēram, par Aizbildniecības padomi, kas savu darbu dekolonizācijas procesā ir paveikusi; arī politiskā realitāte tās turpmāku pastāvēšanu nepieprasa.*

Jauni uzdevumi

Daudzas jaunas ANO uzdevumu jomas, piemēram, krīžu iepriekšēja novēršana, dabas aizsardzība, apdzīvotības jautājumi u. c., ANO Statūtos nav ietverti vai pietiekami atspoguļoti.

ANO Drošības padomes sastāvs

ANO Drošības padomes pastāvīgie locekļi atspoguļo stāvokli pēc Otrā pasaules kara, nevis 21. gadsimta sākumā, bet padomes mainīgie locekļi – situāciju 20. gadsimta 60. gadu sākumā.

Veto tiesības

Veto tiesības ir kritizētas jau kopš Sanfrancisko konferences, jo starptautiskajās tiesībās pārsvarā pastāv balsu vairākuma princips. Veto tiesības tiek raksturotas kā diskriminējošas un neatbilstošas ANO Statūtos reglamentētajam valstu līdztiesības principam.

Ģenerālās asamblejas darba veids

Ģenerālās asamblejas darbība tiek raksturota kā pārāk laikietilpīga un komplicēta.

Ekonomikas un sociālo lietu padome

Ekonomikas un sociālo lietu padomei tiek pārņemtas būtiskas koordinācijas problēmas un neefektīvs, laiku patērējošs darba stils.

Finansēšanas mehānisms

Pastāvošais ANO finansēšanas mehānisms nenovērš ANO budžeta pārlietu lielo atkarību no ASV. Dalībvalstu parādi rada nopietnas un tālejošas finanšu krīzes.

Visas sistēmas koordinācija

Efektīva visas sistēmas koordinācija ir praktiski neiespējama. ANO sistēma ir kļuvusi pārāk plaša un tanī pašā laikā – sadrumstalota.

Drošības koncepta maiņa

Drošības koncepts kopš Otrā pasaules kara beigām ir būtiski mainījies, un tam būtu jāatspoguļojas ANO Statūtos, ANO struktūrā un darbības princips.

* Par nepieciešamību šos punktus izslēgt no ANO Statūtiem pasaules valstu līderi vienojās 2005. gada septembrī.

ANO 2005. GADA REFORMAS ĢENĒZE

2005. gads ANO vēsturē iezīmējās ar diviem būtiskiem notikumiem – 60. gadskārtu un organizācijas vēsturē visplašākajām reformu iniciatīvām. Tās, protams, nav uzskatāmas par pilnīgām; par reformām notika karstas diskusijas, un rezultāts ANO septembra sammitā tika sasniegts tikai daļēji. Tomēr šī reformu priekšlikumu pakete ir pilnīgākā, kāda līdz šim ir tapusi.

1996. gadā ANO ģenerālsēkretārs Kofi Annans paziņoja, ka viens no viņa galvenajiem darbības mērķiem ir padarīt ANO efektīvāku un spējīgāku atbildēt uz dalībvalstu vēlmēm un vajadzībām. Sekoja dažādi pētījumi, pasākumi un rekomendācijas, kā arī ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijas par ANO reformām (A/RES/52/12, 1997. gada 14. novembrī; A/RES/57/300, 2003. gada 7. februārī). Notikušas arī globālas konferences, kurās iekļauti jautājumi par nepieciešamajām pārmaiņām; svarīgāko vidū minamas 1996. gada konference par sociālo attīstību un 2000. gada Tūkstošgades konference. Tapuši arī vairāki būtiski reformu ziņojumi.

JAUNĀKIE DOKUMENTI, KUROS IETVERTI ANO REFORMU PRIEKŠLIKUMI

2000. gads Tūkstošgades deklarācija un attīstības mērķi
2004. gads. Augsta līmeņa speciālistu grupas draudu, izaicinājumu un pārmaiņu jautājumos ziņojums „Drošāka pasaule – mūsu kopējā atbildība”
2005. gads Džefrija Saksas ziņojums „Investīcijas attīstībā”
2005. gads ANO ģenerālsēkretāra Kofi Annana ziņojums „Lielākas brīvības apstākļos: ceļā uz attīstību, drošību un cilvēktiesībām visiem”
2005. gads ANO Ģenerālās asamblejas 59. sesijas prezidenta Žana Pinga dokuments par ANO reformām Ģenerālās asamblejas 60. sesijai

Vēršoties pie ANO Ģenerālās asamblejas 2003. gada septembrī, ANO ģenerālsekretārs Kofi Annans brīdināja dalībvalstis, ka organizācija ir sasniegusi krustceles un tai ir jāizvēlas: vai nu pieņemt izaicinājumu pievērsties jaunajiem draudiem, vai arī jārēķinās ar izkurtēšanas risku valstu nesaskaņu un unilaterālas jeb vienpusējas rīcības dēļ. Kā atbildi šim brīdinājumam augsta līmeņa speciālisti draudu, izaicinājumu un pārmaiņu jautājumos 2004. gadā sagatavoja ziņojumu, kurā rekomendēja ANO izvēlēties izaicinājumu ceļu – veikt organizācijā būtiskas reformas, nevis turpināt cīnīties ar desmitiem gadu vecām problēmām.

Pamatojoties uz iepriekš sagatavotajiem dokumentiem, kuros ietverti ANO reformu priekšlikumi, ANO ģenerālsekretārs Kofi Annans 2005. gada 21. martā nāca klajā ar ziņojumu „Lielākas brīvības apstākļos: ceļā uz attīstību, drošību un cilvēktiesībām visiem”. Ziņojums balstās uz pašreizējo draudu starptautiskajam mieram un drošībai izvērtējumu. Tā ir reformu priekšlikumu pakete, kas iekļauj trīs svarīgākos tematus – attīstību, drošību un cilvēktiesības globālā mērogā. Īsumā šo izvērtējumu varētu raksturot šādi: padarot drošu vienu jomu, drošākas ir arī citas. Ziņojumā tika akcentēts, ka nav atšķirības starp tādiem draudiem kā terorisms un masu iznīcināšanas līdzekļi, AIDS, bads vai nabadzība. Kā ierobežojošs faktors nav svarīgas arī valstu robežas. Taču kolektīvās drošības garantēšanā izšķiroša nozīme ir ekonomiskajai attīstībai. Draudi ir savstarpēji saistīti, un, neveltot pietiekamu uzmanību vienlaicīgi visiem to veidiem, daudz lielāks risks ir saskarties ar neveiksmi to draudu novēršanā, kas konkrētā brīdī ir visakūtākie.

2005. gada septembrī, slēdzot ANO Ģenerālās asamblejas 59. sesiju, tās prezidents Žans Pings nodeva nākamajam prezidentam Jānam Eliasonam rezolūciju, kurā izteikts asamblejas pieņemtais viedoklis par ANO reformām. Par šo dokumentu diskutēja sūtņu sarunās, mēģinot panākt kompromisu, kas apmierinātu visus. Praksē tas nozīmē, ka reformu plānā tika ietverti maznozīmīgi reformu priekšlikumi vai tādi, par kuru lietderību nevienam sūtnim nav bijušas šaubas, bet lēmumu pieņemšanu strīdīgos un nozīmīgos jautājumos atlika uz vēlāku laiku.

2005. gada septembrī pasaules valstu lideri pulcējās ANO sammitā, lai spriestu par ANO reformu un izvērtētu, kā pēdējo piecu gadu laikā ir veicies, lai sasniegtu Tūkstošgades attīstības mērķus. Taču jau pirms ANO vēsturiskās galotņu tikšanās bija skaidrs, ka sūtņu noslīpētajā un Ģenerālās asamblejas pieņemtajā dokumentā nav iekļautas būtiskākās prasības mainīt organizāciju. To asi kritizēja arī ANO ģenerālsēkretārs Kofi Annans: „Tas ir labs dokuments, bet mēs neesam ieguvuši to, ko gribējām. [...] Tas ir apkaunojums, ka sarunu pārstāvji galīgajā dokumentā nav pavirzījuši tālāk jautājumus par atbrūņošanu un ieroču neizplatīšanu.”³ Kofi Annans pēc Žana Pinga dokumenta saņemšanas aicināja pasaules līderus „iesaistīties un pārņemt vadību šajos jautājumos”, piemētot, ka visam kaitē daži „sagandētāji”, kas iebilst pret reformām, un tie, kas bijuši neelastīgi sarunu gaitā.⁴

Atklājot organizācijas 60. gadadienai pieskaņoto pasaules lideru sanākumi, ANO ģenerālsēkretārs Kofi Annans, neraugoties uz iepriekš lolotajām cerībām, bija spiests atzīt, ka dalībvalstis nav spējušas vienoties par nepieciešamajām ANO reformām un panākt vienprātību dažos svarīgos jautājumos, piemēram, par pienākumu iejaukties, lai pasargātu civiliedzīvotājus no genocīda, kara noziegumiem vai etniskajām tīrīšanām. „Taču būsīm atklāti viens pret otru un pret Apvienoto Nāciju tautām. Mēs vēl neesam panākuši plašas un fundamentālas reformas, kuras es, tāpat kā daudzi citi, uzskatu par nepieciešamām,”⁵ uzrunājot valstu līderus, teica ģenerālsēkretārs. Savukārt kā pozitīvu sasniegumu viņš minēja vienošanos par papildu ikgadēju 50 miljardu dolāru piešķiršanu cīņai ar globālo nabadzību.

2005. gada ANO sammita iznākums tiek vērtēts dažādi, tomēr gradācija nav visai plaša: no „nulle rezultāts” līdz „ANO turpmākajai attīstībai pieticīgas vienošanās”. Tani pašā laikā, nenoliedzot neveiksmes, tiek

³ ANO Ģenerālsēkretāra Kofi Annana teiktais ANO Ģenerālās asamblejas 60. sesijas atklāšanai veltītajā preses konferencē. Citēts pēc: ANO Ģenerālā asambleja atklāj vēsturisko 60. sesiju. *LETA*, 14.09.2005.

⁴ Turpat.

⁵ ANO ģenerālsēkretāra Kofi Annana runa, atklājot organizācijas 60. gadadienai pieskaņoto Ģenerālās Asamblejas galotņu sanākumi Ņujorkā. 14.09.2005.

norādīts, ka organizācijai daudz ir devusi arī plašā, iepriekš nebijusi un visu pasauli aptverošā diskusija par ANO nākotni un attīstību. Par vienu no ANO galotņu septembra tikšanās neveiksmēm jāatzīst dalībvalstu nespēja risināt starptautiskā terorisma problēmjautājumus. Tika nosodīts terorisms „visos tā veidos un izpausmēs, lai arī kas to būtu veicis, jebkur un jebkādu mērķu vadīts”. Tomēr valstis nevarēja vienoties par terorisma definīciju, kurā būtu nosodīti uzbrukumi pret civiliedzīvotājiem un kaujās neiesaistītām personām, kā to paredzēja reformu priekšlikumu ziņojumi. Par ANO sammita neveiksmi uzskatāma arī dalībvalstu nespēja vienoties ieroču neizplatīšanas un atbruņošanās jautājumā – tās atteicās no visiem ierosinājumiem.

(Par atbruņošanās un ieroču neizplatīšanas jautājumu ANO 2005. gada sammita kopsakarā sk. arī nodaļā “ANO un globālā pasaule”).

Par ANO sammita veiksmi atzīmējams lēmums veidot Miera veidošanas komisiju: tā būs jauna struktūra, kam jāstrādā ciešā sadarbībā ar Drošības padomi, ECOSOC un pasaules finanšu institūcijām – Pasaules Banku, Starptautisko Valūtas fondu u. c. Miera veidošanas komisijas darbībai būtu jākoncentrējas uz iejaukšanos briesmošā konfliktā un jāmēģina strādāt ar valstīm, kā arī ar grupām šajās valstīs, lai konflikts tiktu pilnībā novērsts. Tomēr valstu starpā palikusi nevienprātība par to, vai šāda organizācija būtu pakļauta ANO Drošības padomei vai Ģenerālajai asamblejai, kur jaunattīstības valstīm ir balsu vairākums. Attīstības jomā ANO sammitā tika apstiprināti pašreizējie Tūkstošgades attīstības mērķi; tajos paredzēts divkārt samazināt visnabadzīgāko pasaules iedzīvotāju nabadzību, nodrošināt pamatizglītību un apturēt AIDS izplatību. Rezolūcijā valstis tiek aicinātas „spert konkrētus soļus, lai sasniegtu uzstādīto mērķi”, un piešķirt 0,7% no iekšzemes kopprodukta palīdzībai ārvalstīm. Savukārt saistībā ar ANO vadības reformu paredzēts veikt uzraudzību, ārējo auditu un izmeklēšanu. Uz vēlāku laiku atlikta lēmumu pieņemšana par to, vai piešķirt ANO ģenerālsekretāram pilnvaras īstenot pārmaiņas vadībā un noteikt darbības prioritātes. Ar neatrisinātajiem jautājumiem ANO ģenerālā asambleja ir apņēmusies strādāt pēc pasaules līderu sanāksmes.

ANO DROŠĪBAS PADOMES REFORMA

Tā kā ANO Drošības padome ir galvenais forums, kurā pasaules valstis kopīgi apspriež miera un drošības jautājumus, tās modernizēšana ir viens no lielākajiem organizācijas izaicinājumiem un vienlaicīgi pārbaudījums tās spējai pārveidoties.

Nepieciešamība reformēt Drošības padomi nav tikai pēdējo gadu ANO dienaskārtības jautājums – var uzskatīt, ka par to runāts jau gandrīz kopš ANO dibināšanas. Par pirmo notikušo būtisko Drošības padomes reformu ir uzskatāma 1965. gada reforma Drošības padomes pārstāvības sakarā. Tika palielināts nepastāvīgo locekļu skaits – no sešiem līdz desmit. Šis pārmaiņas uzskatāmas par izšķiroši veiksmīgām, turklāt mazāk demokrātiskas pārstāvības kontekstā, bet vairāk – saistībā ar demokrātisku lēmumu pieņemšanu. Proti, pirms reformas nepastāvīgās locekles nevarēja pieņemt pat procedūras rezolūciju, ja nepiedalījās vismaz viena pastāvīgā locekle, – bija nepieciešamas septiņas balsis, bet nepastāvīgās locekles bija tikai sešas. Substantīvu jautājumu gadījumā nepastāvīgās locekles atradās dubulti neizdevīgā situācijā – pastāvīgās locekles varēja jautājumu bloķēt, izmantojot veto tiesības vai arī vienojoties par atturēšanos no balsojuma. Pēc reformas procedūras jautājumu izlemšanai bija nepieciešamas deviņas balsis un nepastāvīgo locekļu skaits bija pieaudzis līdz desmit. Tādējādi nepastāvīgās locekles procedūras rezolūcijas varēja pieņemt arī bez pastāvīgo locekļu līdzdalības.

**SASTĀVS UN NEPIECIEŠAMO BALSU SKAITS LĒMUMA
PIEŅEMŠANAI ANO DROŠĪBAS PADOMĒ PIRMS UN
PĒC 1965. GADA REFORMAS**

	Pirms 1965. gada reformas	Pēc 1965. gada reformas
Pastāvīgo locekļu skaits	5	5
Nepastāvīgo locekļu skaits	6	10
Procedūras jautājums	7 atbalstošās balsis	9 atbalstošās balsis
Substantīvs jautājums	7 balsis, ieskaitot pastāvīgo locekļu atbalstu	9 balsis, ieskaitot pastāvīgo locekļu atbalstu

Ir atzīts, ka Drošības padomei, lai palielinātu savu rīcībspēju, būtu jāmainās atbilstoši pārmaiņām, kas 60 gados notikušas starptautiskajā situācijā. Valstis ir vienisprātis, ka reformas ir nepieciešamas, tomēr nav īstas skaidrības, kā tās būtu ieviešamas. Mūsdienās galvenie reformu priekšlikumi un diskusijas attiecas uz ANO Drošības padomes pārveidošanu par demokrātisku, reprezentatīvu un atbildīgu institūciju, to paplašinot. ANO ģenerālsekretāra 2005. gada marta ziņojumā norādīts: ja Drošības padomes rokās ir tik nozīmīga vara pār mieru un karu, tai būtu vairāk jāreprezentē pasaule, kāda tā ir mainījies kopš 1945. gada. Mainījušies ir draudi un izaicinājumi starptautiskajam mieram un drošībai, tāpat pārmaiņas skārušas varas sadalījumu padomes locekļu starpā.

ANO ģenerālsekretāra ziņojums piedāvāja divus alternatīvus modeļus – katrā no tiem pašreizējai Drošības padomei ieteikts pievienot deviņus locekļus, lai tajā kopā būtu 24 valstis. Pirmais modelis paredzēja sešas jaunas pastāvīgas vietas bez veto tiesībām, kā arī trīs jaunas nepastāvīgās vietas ar divu gadu termiņu. Pēc otrā modeļa būtu veidojamas jaunas kategorijas astoņas vietas ar četrus gadu termiņu (ko var pagarināt) un viena jauna nepastāvīga vieta uz diviem gadiem (šis termiņš nebūtu pagarināms).

1. MODELIS

Reģionālā teritorija	Valstu skaits	Pastāvīgas vietas (nemainās)	Ieteiktas jaunas vietas	Ieteiktas vietas ar 2 gadu nepagarināmu termiņu	Kopā
Āfrika	53	0	2	4	6
Āzija un Klusais okeāns	56	1	2	3	6
Eiropa	47	3	1	2	6
Amerika	35	1	1	4	6
Kopā	191	5	6	13	24

2. MODELIS

Reģionālā teritorija	Valstu skaits	Pastāvīgas vietas (nemainās)	Ieteiktas jaunas vietas ar 2 gadu pagarināmu termiņu	Ieteiktas vietas ar 2 gadu nepagarināmu termiņu	Kopā
Āfrika	53	0	2	4	6
Āzija un Klusais okeāns	56	1	2	3	6
Eiropa	47	3	2	1	6
Amerika	35	1	2	3	6
Kopā	191	5	8	11	24

Pašlaik esošās divpakāpju sistēmas vietā ģenerālsekretāra ziņojumā piedāvāts izveidot trīspakāpju hierarhijas sistēmu ar pastāvīgajiem, daļēji pastāvīgajiem un rotējošajiem jeb nepastāvīgajiem locekļiem. Kritiķi

norāda, ka rodas jautājums, kāpēc 60 gadus pēc Otrā pasaules kara beigām Francijai un Lielbritānijai būtu jāpatur savi sēdekļi, savukārt Japāna, kuras iedzīvotāju skaits ir lielāks nekā abām kopā un kura ANO budžetā veic lielākus maksājumus, var pretendēt tikai uz daļēji pastāvīgo vietu. Pat vairāk – šajā jautājumā ziņojumā rodama pretruna: no vienas puses, tiek uzsvērts, ka Drošības padomes lēmumu pieņemšanas procesā vairāk jāiesaista tie, kuri iegulda visvairāk, bet, no otras puses, „lielais piecinieks” joprojām ir vienlīdzīgāks nekā Brazīlija, Vācija, Japāna vai Dienvidāfrika, kuru kombinētās iemaksas ANO budžetā ir tieši tādas, kam atbilstu līdzvērtīga vieta.

ANO 2005. gada septembra sammitā lēmums par ANO Drošības padomes sastāva reformēšanu netika pieņemts, un jau pirms šīs vēsturiskās sanāksmes valstu starpā nebija vienotības par to, kuras valstis veiksmīgas reformas gadījumā Drošības padomē varētu ieņemt jaunizveidotās vietas. Par ANO Drošības padomes pastāvīgo locekļu pamatkandidātēm parasti tiek minētas tā dēvētās G4 valstis – Vācija, Japāna, Indija un Brazīlija. Ekonomikas ziņā Vācija un Japāna ir otrajā un trešajā vietā pasaulē. Turklāt līdz ar atkalapvienošanos Vācijā ir būtiski palielinājies iedzīvotāju skaits, kā arī paplašinājusies valsts teritorija. Šobrīd Vācija netiek uzskatīta par agresorvalsti; pēc atkalapvienošanās 1990. gada 3. oktobrī situācija ir mainījusies – tā ir spēcīga valsts, kurai ir arī liela ietekme pasaules politiskajās un ekonomiskajās norisēs, īpaši saistībā ar Eiropas Kopienas politisko un ekonomisko situāciju.

Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga savā runā ANO Ģenerālās asamblejas 59. sesijā minējusi, ka jāturpina nopietna diskusija par ANO Drošības padomes pastāvīgo un nepastāvīgo locekļu skaita palielināšanu. Prezidente norādīja: „Tādas valstis kā Japāna vai Vācija šajā forumā var uzņemt lielāku lomu, un tām tas ir jādara, ņemot vērā šo valstu ievērojamo ieguldījumu ANO aktivitātēs un saistībās.”⁶ Savukārt Latvijas vēstniece ANO pārstāvniecībā Solveiga Silkalna atzina, ka Latvija

⁶ Latvijas Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas runa ANO Ģenerālās asamblejas 59. sesijā Ņujorkā. 22.09.2004.

atbalsta G4 valstu ierosinājumu palielināt Drošības padomes locekļu skaitu līdz 25, radot sešas pastāvīgās vietas (G4 un divām Āfrikas valstīm) un četras mainīgās. Vēstniece arī minēja, ka viens no iemesliem šādam atbalstam ir papildu vietas piešķiršana Austrumeiropas valstu grupai, un tā būtu mainīgā vieta.⁷

Āfrikas valstis, kam Ģenerālajā asamblejā ir 53 balsis, ierosinājušas Drošības padomi paplašināt līdz 26 valstīm, lai Āfrika iegūtu divas pastāvīgās un divas mainīgās vietas. G4 projektā Āfrikai ir garantētas divas pastāvīgās vietas, un uz tām galvenās pretendentes ir Dienvidāfrika, Ēģipte un Nigērija. Ēģiptes izredzes palielina aicinājumi Drošības padomē iekļaut arī kādu musulmaņu valsti.

Bažas par neveiksmēm Drošības padomes sastāva reformēšanā pastāvēja jau pirms 2005. gada sammita, jo valstis jau laicīgi puda savu nostāju, norādot uz nepārvaramām pretrunām. Lielbritānija, Francija un Krievija atbalstīja Vāciju, Brazīliju, Indiju un Japānu. Savukārt Ķīnas Tautas Republika, Ziemeļkoreja un Dienvidkoreja šaubījās par Japānu, kas maksā ANO budžetā gandrīz tikpat, cik ASV. Ķīnas un Korejas šaubas pamatā balstījās uz Japānas atteikšanos formāli atvainoties par Otrā pasaules kara zvēribām, kā arī tās potenciālo militarismu. ASV atturējās no publiska atbalsta Vācijai, toties atbalstīja Japānas iekļaušanu Drošības padomes pastāvīgo locekļu skaitā. Viens no ASV argumentiem bija, ka tādējādi Eiropas Savienība Drošības padomē ieņemtu jau trīs vietas. Taču pastāv arī cits – neoficiāls viedoklis: ASV šādi reaģē uz Vācijas nesniegto atbalstu Irākas kara laikā. Pakistāna neatbalstīja Indijas kļūšanu par Drošības padomes pastāvīgo locekli. Meksika un Argentīna bija pret Brazīliju, kas ir portugāļu valodā runājoša valsts kontinentā, kurā pamatvaloda ir spāņu. Piedāvātās reformas kopumā neatbalstīja Itālija, kas iesniedza cita veida priekšlikumus, pamatojoties uz daļēji pastāvīgā locekļa statusa un rotācijas principa ieviešanu.

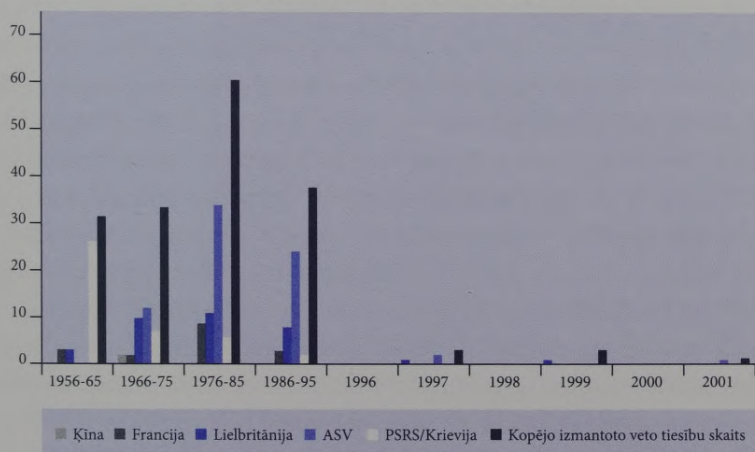
Cits priekšlikums ANO Drošības padomes sastāva pārmaiņām bija likvidēt Francijas un Lielbritānijas vietas un radīt vietu Eiropas Savienībai.

⁷ Lielvalstis cinās par ietekmi ANO. *Diena*. 2005, 21. jūl.

Tomēr, tā kā ES nav suverēna valsts (ANO Statūti paredz, ka organizācijas dalībniece var būt tikai valsts), tās kļūšana par ANO dalībvalsti ir iespējama tikai divos veidos – vai nu ES kļūstot par federālu valsti, vai arī grozot ANO Statūtus un paredzot pārnacionālas organizācijas uzņemšanu.

Protams, ANO Drošības padomes reformu kopsakarā izteikts arī priekšlikums atcelt par nedemokrātiskām un diskriminējošām atzītās veto tiesības. Tomēr cerības atņemt daudz kritizētās, bet lielu varu sniedošās veto tiesības pašreizējiem pastāvīgajiem Drošības padomes locekļiem liecinātu par politisku naivitāti. Tādēļ atzinīgi vērtējama ir ekspertu un ANO ģenerālsēkretāra izpratne par šā lēmumu pieņemšanas instrumenta līdzšinējo nozīmi organizācijas darbā: likvidēt vai ieviest vēl papildu veto tiesības netiek ieteikts, tādējādi neievēdot Drošības padomi mūžīgā neizlēmības situācijā. Šajā sakarā būtisks ir ANO ģenerālsēkretāra Kofi Annana ziņojumā ietvertais aicinājums Drošības padomei atturēties no veto lietošanas genocīda un liela mēroga cilvēktiesību pārkāpumu gadījumā.

VETO TIESĪBU IZMANTOŠANA ANO DROŠĪBAS PADOMĒ (1946–2001)

Avots: Global Policy Forum, www.globalpolicy.org

Drošības padomes darba uzlabošanas priekšlikumi ir uzskatāmi par vienu no ANO 2005. gada reformu visvājākajām vietām – reformu process tika noreducēts līdz vietu un sēdekļu nozīmības dalīšanai. Ja ANO Ģenerālā asambleja, izvēloties Drošības padomes nepastāvīgos locekļus, pievērstu lielāku uzmanību ANO Statūtu 23. pantam – kurā noteiktie dalības kritēriji ir darbība starptautiskā miera un drošības uzturēšanā un taisnīgs ģeogrāfiskais sadalījums –, šādas institucionālās reformas veikšana nesaskartos ar tik lielu spiedienu un pēc tās arī nebūtu tik liela nepieciešamība. Šāds mērķis – Drošības padomes darbības atbilstība 21. gadsimta situācijai – būtu īstenojams, ne tikai palielinot šīs institūcijas locekļu skaitu, bet arī uzlabojot darba metodes un lēmumu pieņemšanas mehānismu.

(Par Drošības padomes nozīmi ANO sistēmā sk. nodaļā “ANO sistēma”.)

Lai pieņemtu lēmumu par Drošības padomes paplašināšanu, ANO Ģenerālajai asamblejai plāns jāatbalsta ar divu trešdaļu vairākumu (128 no 191 balss). Tad jāgroza arī ANO Statūti.

ANO ĢENERĀLĀS ASAMBLEJAS REFORMA

Atšķirībā no diskusijām par Drošības padomes reformu nepieciešamību Ģenerālās asamblejas pārveide atrodas nedaudz ēnā. Pamatojoties uz ANO Ģenerālajai asamblejai noteiktajām funkcijām un pilnvarām, tai būtu jāatspoguļo un jāformulē tā dēvētā „pasaules politiskā apziņa”. Ģenerālās asamblejas balsojumiem kā „pasaules publiskajam viedoklim” savā ziņā būtu jāveido globālā leģitimitāte, un tomēr tā savā pašreizējā formā nav uzskatāma par demokrātisku. Lai arī Ģenerālā asambleja ir ANO centrālā institūcija, *de facto* organizācijas iekšienē tā centrālo lomu tomēr neieņem. Pretēji ANO Statūtu 14. pantam, praksē lēmums par miera nodrošināšanas aktivitātēm tomēr tiek pieņemts Drošības padomē. Raksturojot šīs ANO institūcijas problēmas, ir arī cits viedoklis: Ģenerālajā asamblejā pamatā ir pārstāvēta izpildvara – dalībvalstu

vēstnieki. Lai palielinātu Ģenerālās asamblejas demokrātisko leģitimitāti, tiek diskutēts par nepieciešamību pēc *EDSO* vai *NATO* parauga ieviest parlamentāro asambleju, un tā darbotos kā divu palātu institūcija.

2005. gadā savā reformu ziņojumā Kofi Annans kā problēmu uzsvēra Ģenerālās asamblejas pievēršanos pārāk plašam jautājumu lokam, kaut būtu jākoncentrējas uz mūsdienās būtiskāko – starptautisko migrāciju un vispārējās pretterorisma konvencijas izveidi. Annans ziņojumā iesaka: pilnveidot Ģenerālās asamblejas darbību, komiteju struktūru un procedūras, stiprināt asamblejas prezidenta nozīmi un varu, palielināt pilsoniskās sabiedrības nozīmi, izveidot mehānismu komiteju lēmumu vēlreizējai izvērtēšanai, lai samazinātu mandātu skaitu, kam nav finansiāla seguma, kā arī racionalizēt ANO Sekretariāta mikromenedžmentu.

(Par Ģenerālās asamblejas nozīmi ANO sistēmā sk. arī nodaļā „ANO sistēma”.)

ANO CILVĒKTIESĪBU KOMISIJAS REFORMA

ANO Cilvēktiesību komisija ir nokļuvusi kritikas degpunktā. Tās darbība vai bezdarbība ir kļuvusi par iemeslu nopietnām diskusijām, un situācijas uzlabošanai būtu nepieciešams nopietns vairākpakāpju reformu plāns. Komisijas nopietnākā problēma ir tā, ka daudzām no tās 53 dalībvalstīm, piemēram, Sudānai, Kubai, Zimbabvei, Pakistānai, Kongo, Libijai, Alžīrijai, Vjetnamai, pašām ir nopietni cilvēktiesību pārkāpumi. Cilvēktiesību komisija nav spējusi pieņemt kritiskas rezolūcijas saistībā ar Ķīnu, Zimbabvi un Krieviju (Čečenijas jautājumā), turklāt par dažām rezolūcijām diskusiju nav bijis vispār.

Arī Latvijai attiecībā ar ANO Cilvēktiesību komisiju ir izveidojusies sāpīga pieredze, un tā pamatā tiek raksturota kā „politiskais tirgus”. Proti, Latvija 2004. gadā uz vienu vietu kandidēja kopā ar Azerbaidžānu, tomēr par Cilvēktiesību komisijas locekli nekļuva. Latvijas Republikas Ārlietu ministrs Artis Pabriks intervijā žurnālam „Rīgas Laiks” toreizējo situāciju raksturojis šādi: „Mums vajadzēja laikiem 28 balsis, mutiski mums atbalstu

solīja 32 – jo mēs ļoti smagi lobējām, cilvēki ar to strādāja dienu un nakti –, bet beigās mēs dabūjām 23. Tas nozīmē, ka gandrīz desmit valstis mūs piemānīja. Un kāpēc? Tāpēc, ka viņas šis balsis ir iztirgojušas citām valstīm, un tas nozīmē, ka visa tā retorika, kas ir daudzās starptautiskās organizācijās par cilvēktiesībām, diemžēl ir tikai vārdi, kuriem nav seguma. [...] patiesībā uz šo vietu ANO kandidēja tikai divas valstis – Latvija un Azerbaidžāna, un ne visas ES valstis nobalsoja par Latviju.”⁸

Viens no reformu priekšlikumiem, ar kuriem nākusi klajā ANO vadība un par kuriem vienojās ANO galotnes 2005. gada septembra sammitā, ir Cilvēktiesību komisijas pārveidošana par Cilvēktiesību padomi, kam jāatspoguļo cilvēktiesību prioritāte ANO sistēmā. Lai arī ANO 2005. gada septembra sammitā tika panākta vienošanās, ka Cilvēktiesību padome aizstās diskreditēto ANO Cilvēktiesību komisiju, tomēr ir aizkavējušās diskusijas par tās praktiskās darbības svarīgākajiem jautājumiem – piemēram, par dalības kritērijiem, tostarp ievēlēšanas kārtību, kas paredz nepieciešamo divu trešdaļu balsu vairākumu Ģenerālajā asamblejā. Valstis tā arī nevienojās par jauniem principiem, kas Cilvēktiesību padomei ļautu novērst tās problēmas, ar kurām saskārās Cilvēktiesību komisija. To spilgti raksturo sammita rezolūcija, kurā valstis pauž gatavību nākotnē lietot spēku genocīda novēršanai, taču neuzņemas saistības to darīt.

ANO FINANŠU REFORMA

ANO budžeta veidošanā ir iedibināts princips, ka organizācijai savā darbībā nevajadzētu būt finansiāli pārāk atkarīgai no kādas dalībvalsts – tas radītu draudus budžeta stabilitātei, tāpat organizācija varētu kļūt finansiāli un operacionāli atkarīga no kādas nacionālas valsts interesēm, politikas un darbības.

Vienīgā reforma, par kuru ANO dalībvalstis pēdējo gadu laikā ir spējušas vienoties, ir jaunas maksājumu skalas noteikšana ikgadējam

⁸ Politiskā netīrība jāsaprot. Intervija ar LR ārlietu ministru Arti Pabriku. *Rīgas Laiks*. 2005, aug.

budžetam un miera nodrošināšanas pasākumiem. Tā 2000. gadā tika panākta vienošanās par maksājumu griestu samazināšanu, kā arī par to, lai tiktu ievērota nabadzīgāko valstu spēja veikt maksājumus. Maksājumu spektrs sākas ar 0,001% un beidzas ar 22% no organizācijas kopējā budžeta. Tomēr jāņem vērā, ka praksē dalībvalstīm noteikto maksājumu griesti pastāvīgajā budžetā attiecas uz vienu valsti – ASV (22% no kopējā budžeta ir ASV maksājumu robeža, un ASV ir vienīgā valsts, kam jāmaksā šādā apmērā – citām valstīm likmes ir zemākas). Šī situācija arī liek uzdot jautājumu par to, vai 22% maksājumu robeža pastāvīgajā budžetā aizsargā ANO pret ASV finansiālo ietekmi. Atbilstoši 2000. gadā Ģenerālajā asamblejā pieņemtajai maksājumu skalai citi lielākie maksātāji budžetā ir Japāna (19,63%), Vācija (9,82%), Francija (6,50%), Lielbritānija (5,57%), Itālija (5,09%), Kanāda (2,57%) un Spānija (2,53%).

Iemaksas formāli būtu jāveic laikā, pilnībā un bez nosacījumiem. Tomēr praksē jau kopš 20. gadsimta 60. gadiem daudzas dalībvalstis paliek parādā vai neveic maksājumus pilnībā; piemēram, 2003. gada augustā pilnā apmērā tos bija iemaksājušas tikai 98 valstis.

MIERA UZTURĒŠANAS OPERĀCIJU IZDEVUMU UN DALĪBVALSTU PARĀDU ATTIECĪBA (1975–2003) (MILJONOS ASV DOLĀRU)

Avots: Global Policy Forum, www.globalpolicy.org

Vienīgais sankciju instruments noteikto iemaksu neveikšanas gadījumā paredzēts ANO Statūtu 19. pantā – valstis, kas organizācijai ir parādā vairāk nekā divu gadu pilnus maksājumus, Ģenerālajā asamblejā automātiski zaudē balsstiesības. Tā kā parādi miera uzturēšanas budžetā šeit netiek ierēķināti un daudzi parādnieki saglabā savas balsstiesības, iemaksājot simboliskas summas, šī norma praksē izrādījies darboties nespējīga. 2005. gada jūlijā 10 nabadzīgākās valstis neatbilda ANO Statūtu 19. panta nosacījumiem.

**VALSTIS, KAS NEATBILST ANO STATŪTU
19. PANTA NOSACĪJUMIEM (2005. GADA JŪLIJS)**

Centrālāfrikas Republika*
Čadas Republika
Gruzijas Republika*
Gvinejas–Bisavas Republika*
Komoru Salu Savienība*
Libērijas Republika*
Nigēras Republika*
Santomes un Prinsipi Demokrātiskā Republika*
Somālijas Republika*
Tadžikistānas Republika*

* Pieņemot 2005. gada 14. jūlija Rezolūciju nr. 59/312, Ģenerālā asambleja tomēr nolēma, ka šīm valstīm ir atļauts Ģenerālajā asamblejā balsot, līdz asambleja 60. sesijā pieņems galīgo lēmumu.

Lai arī dalībvalstu parādi ikgadējā budžetā un miera uzturēšanas pasākumiem joprojām rada nopietnas ANO finanšu krīzes un ANO līdzekļi ir lielā mērā atkarīgi no ASV spējas un vēlmes veikt savus maksājumus, 2005. gada ANO reformu priekšlikumi būtībā šo problēmu neskar. Reformu priekšlikumi lielākoties bija vērtējami kā apelācija

pie dalībvalstu sirdsapziņas ievērot iepriekšējās saistības; to vidū: iekšzemes kopprodukta proporcionāla daļa attīstības mērķiem, līdzekļi AIDS apkarošanai, dalība atbruņošanās mehānismos, arī Dohas raunda noteikumi, lai sarunu centrā izvirzītu jaunattīstības valstu intereses un vajadzības. Tomēr trūkst skaidri iezīmēta ANO finansiālo problēmu risināšanas ceļa.

(Par ANO sistēmas finansēšanas mehānismu sk. arī nodaļā „ANO sistēma”.)

LATVIJAS DALĪBA ANO 2005. GADA REFORMĀ

2005. gada aprīlī ANO ģenerālsēkretārs Kofi Annans iecēla Latvijas Valsts prezidenti Vairu Viķi-Freibergu par vienu no pieciem ANO sammita (2005. gada septembrī Ņujorkā) īpašajiem sūtņiem. Citi sūtņi reformu jautājumos bija Īrijas ārlietu ministrs Dermots Aherns, bijušais Indonēzijas ārlietu ministrs Ali Alatas, bijušais Mozambikas prezidents Žoakins Čisano un bijušais Meksikas prezidents Ernesto Zediljo.

Lai ANO idejas tuvinātu ikkatram cilvēkam, pastāv ANO labās gribas vēstnieka institūcija, kurā darbojas simtiem pasaulē pazīstamu cilvēku. Citi – atbildīgāki – pienākumi ir cilvēkiem, kas veic ANO ģenerālsēkretāra īpašā sūtņa vai pārstāvja pienākumus zemēs, kurās plosās pilsoņkarš vai jārisina smagas sociālās problēmas. Savukārt amats – īpašais sūtņis ANO reformu jautājumos –, kurā tika iecelta Latvijas Valsts prezidente Vaira Viķe-Freiberga, ANO vēsturē tika izveidots pirmo reizi.

Šie Latvijas Valsts prezidentes pienākumi ir vērtējami kā augsta līmeņa atzinība Latvijas ārpolitikai, diplomātijai un demokrātijai. Tādējādi Latvija ir kļuvusi par nozīmīgu dalībnieci starptautiskajā politikā. Latvijas Valsts prezidentes kā īpašās sūtnes pienākums bija kontaktu veidošana starp valstīm, tiešas sarunas ar valstu vadītājiem, kā arī palīdzība dienaskārtības īstenošanā līdz gaidāmajai ANO Ģenerālajai asamblejai (2005. gada septembrī). Plānotā darbība aptvēra galvenokārt drošības, cilvēktiesību, labklājības un attīstības jomu. ANO ģenerālsēkretārs par vienu no

galvenākajiem sūtņu darbības uzdevumiem izvirzīja nepieciešamību panākt dalībvalstu kompromisu ANO reformēšanas jautājumā – lai organizācija iegūtu mūsdienu pasaules situācijai atbilstošu efektivitāti. Kā sarunā ar Latvijas Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas dibinātās Stratēģiskās analīzes komisijas Jauno zinātnieku forumu norādīja Ārlietu ministrijas Plānošanas grupas vadītājs, bijušais Latvijas vēstnieks ANO Ņujorkā, Gints Jegermanis, „mūsu Prezidente, tāpat kā visi citi sūtņi, var doties uz jebkuru reģionu un tur runāt par ANO reformām un to nepieciešamību. Turklāt – Prezidente ir Kofi Annana sūtne, nevis Austrumeiropas vai Eiropas Savienības pārstāve. Tas arī tika paskaidrots Eiropas Savienības dalībvalstīm – lai nerastos nevajadzīgi pārpratumi un liekas cerības.”⁹

Prezidente, sākot pildīt īpašās sūtnes pienākumus, uzsvēra, ka „doma ir aktivizēt visus jautājumus, kas saistās ar ANO reformām un paredzētām programmām, kas rudenī jāapstiprina, un rūpēties par to, lai šie jautājumi tiktu debatēti un veidotos vienots viedoklis būtiskākajos jautājumos”.¹⁰ Piedaloties ANO starptautiskajā sasniegumu sammitā Ņujorkā, prezidente aicināja pasaulē nest humānisma vērtības: „Mums ir jāveido tāda pasaule un ANO ir jāapvieno nācijas tā, lai visas valstis tiktu sadzirdētas, taču, lai visas nācijas, kas atrodas zem šo valstu karogiem, varētu dzīvot saskaņā ar vispārējām humānisma vērtībām, lai tiktu izskausts genocīds un dažādas humānās krīzes, kādas ir kādreiz notikušas Ruandā, kur ANO nespēja laikā iejaukties, un kāda notiek Sudānā.”¹¹

Latvija līdz ar ANO 2005. gada reformu ir atbalstījusi būtiskas pārmaiņas Cilvēktiesību komisijā – nepieciešamību veidot Cilvēktiesību

⁹ ANO reforma – pasaulei, Eiropai un Latvijai. Stratēģiskās analīzes komisijas Jauno zinātnieku foruma saruna ar Ārlietu ministrijas Plānošanas grupas vadītāju, bijušo Latvijas vēstnieku ANO Ņujorkā, Gintu Jegermani. Gr.: *Globalizācija un globālā politika*. Rīga: Zinātne, 2005, 81. lpp.

¹⁰ Latvijas Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas teiktās masu medijiem par plāniem, pildot ANO īpašā sūtņa pienākumus. Citēts pēc: Vaira Viķe-Freiberga cer aktivizēt ANO reformas. *LETA*. 13.04.2005.

¹¹ Latvijas Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas runa, uzstājoties ANO Starptautiskajā sasniegumu sammitā Ņujorkā. 03.06.2005.

padomi un noteikt stingrākus kritērijus valstīm, kas tajā tiek pārstāvētas. Valsts oficiālās amatpersonas ir vairākkārt uzsvērušas: nav pieļaujama situācija, ka komisijā darbojas valstis, kurām pašām ir problēmas cilvēktiesību jomā. Latvija arī piekrīt ANO Drošības padomes reformām un tās paplašināšanai, īpaši atbalstot Japānas un Vācijas pievienošanos padomes sastāvam. Ir arī uzsvērts, ka Latvija turpinās īstenot aktīvu starptautisko politiku gan Tūkstošgades mērķu sasniegšanā, gan Pasaules informācijas sabiedrības sammita organizēšanā.

Izmantotā literatūra un avoti

- Annan, K. In *Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All*. ANO ģenerālsēkretāra ziņojums, www.un.org/largerfreedom/ (ANO mājaslapa).
- ANO Ģenerālā asambleja atklāj vēsturisko 60. sesiju. *LETA*. 14.09.2005.
- ANO ģenerālsēkretāra gada ziņojums. *New York Times*. September 7, 1982.
- ANO ģenerālsēkretāra Kofi Annana runa, atklājot organizācijas 60. gadadienai piešķirto Ģenerālās asamblejas galotņu sanāksmi Ņujorkā. 14.09.2005.
- ANO reforma – pasaulei, Eiropai un Latvijai. Stratēģiskās analīzes komisijas Jauno zinātnieku foruma saruna ar Ārlietu ministrijas Plānošanas grupas vadītāju, bijušo Latvijas vēstnieku ANO Ņujorkā, Gintu Jegermani. Gr.: *Globalizācija un globālā politika*. Rīga: Zinātne, 2005.
- ANO Statūti, www.un.org/aboutun/charter/index.html (ANO mājaslapa).
- Diehl, P. F. *The Politics of International Organizations*. Pacific Grove, Ca.: Brooks/Cole Publishing Company, 1989.
- Drošāka pasaule – kā? Intervija ar LR Ārlietu ministrijas Plānošanas grupas vadītāju un bijušo Latvijas vēstnieku ANO Ņujorkā Gintu Jegermani. *Latvijas Vēstnesis*. 2005, 15. marts.
- Everything You Always Wanted to Know about the United Nations*. UN DPI, 2001.
- Falck, R., Krieger, D. United Nations Should Be Less Reliant on US. *Daily Bruin*. November 13, 2002. www.globalpolicy.org (*Global Policy Forum* mājaslapa).
- Glennon, M. J. Why the Security Council Failed. *Foreign Affairs*. May/June 2003. www.foreignaffairs.org (žurnāla *Foreign Affairs* mājaslapa).
- Latvijas Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas runa ANO Ģenerālās asamblejas 59. sesijā Ņujorkā. 22.09.2004.
- Latvijas Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas runa, uzstājoties ANO Starptautiskajā sasniegumu sammitā Ņujorkā. 03.06.2005.
- Lielvalstis cīnās par ietekmi ANO. *Diena*. 2005, 21. jūl.
- Luck, E. C. Stayin' Alive: The Rumors of the UN's Death Have Been Exaggerated. *Foreign Affairs*. July/August 2003. www.foreignaffairs.org (žurnāla *Foreign Affairs* mājaslapa, aplūkota 28.01.2004.).
- McCarthy, P. A. *Hierarchy and Flexibility in World Politics: Adaptation to Shifting Power Distribution in the United Nations Security Council and the International Monetary Fund*. Ashgate, 1998.
- Monbiot, G. Who Guards the Guards? *Guardian*. December 10, 2002. www.globalpolicy.org (*Global Policy Forum* mājaslapa).
- Parsons, A. The United Nations and the National Interests of States. In: *United Nations, Divided World: The UN's Roles in International Relations*. A. Roberts, B. Kingsbury (ed.). Oxford: Clarendon Press, 1988.
- Paul, J. A. Security Council Reform: Arguments about Future of the United Nations System. www.globalpolicy.org (*Global Policy Forum* mājaslapa).
- Politiskā netīrība jāsaprot: Intervija ar LR ārlietu ministru Arti Pabriku. *Rīgas Laiks*. 2005, aug.

Roberts, A., Kingsbury, B. (ed.) *United Nations, Divided World: The UN's Roles in International Relations*. Oxford: Clarendon Press, 1988.

Tharoor, Sh. Why America Still Needs the United Nations. *Foreign Affairs*. September/October 2003. www.foreignaffairs.org (žurnāla *Foreign Affairs* mājaslapa).

UN Basic Facts 2000–2004. New York: UN.

Werner, J., Feld, J., Robert, S., Hurwitz, L. *International Organizations: A Comparative Approach*. 2nd ed. New York; Westport, Conn; London: Praeger, 1988.

NODERĪGI

ANO Ģenerālās asamblejas 59. sesijas pieņemtā rezolūcija par ANO reformām, daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/495/97/PDF/N0449597.pdf?OpenElement

ANO ģenerālsēkretāra ziņojums „Lielākas brīvības apstākļos: ceļā uz attīstību, drošību un cilvēktiesībām visiem”, www.un.org/largerfreedom/

ANO Statūti, www.un.org/aboutun/charter/index.html

Augsta līmeņa speciālistu grupas draudu, izaicinājumu un pārmaiņu jautājumos ziņojums “Drošāka pasaule – mūsu kopējā atbildība”, www.un.org/secureworld/

2005. gada Pasaules sammits: www.un.org/summit2005/

Džefrija Saksas ziņojums “Investīcijas attīstībā”, www.unmillenniumproject.org/reports/fullreport.htm

Tūkstošgades deklarācija un attīstības mērķi, www.un.org/millenniumgoals/

LATVIJA un ANO

Aija Lulle

LATVIJA UN ANO

1991. gada 17. septembrī Latvija tika uzņemta Apvienoto Nāciju Organizācijā. Tas neatkarību atguvušajai Latvijai bija viens no būtiskajiem soļiem, lai nepaliktu ārpus pasaules valstu saimes. Latvijas līdzdalība ANO vairo valsts nozīmi un iespaidu starptautiskajā aprītē, kā arī, veidojot attiecības un kontaktējoties ar citu valstu pārstāvjiem, rada plašas sadarbības iespējas.

Pirmās neatkarības periodā starp abiem pasaules kariem Latvija aktīvi darbojās ANO priekštecē – Tautu Savienībā.

Pēc neatkarības atjaunošanas 1991. gada 24. augustā nepilna mēneša laikā Latvija jau bija kļuvusi par ANO dalībvalsti ar savu pastāvīgo pārstāvniecību ANO Ņujorkā. Tas bija viens no būtiski svarīgajiem pirmajiem soļiem – iestāties pasaules nozīmes organizācijā, iekļaujoties tajā ar visām neatkarīgas valsts tiesībām un pienākumiem. Kad Latvija tika uzņemta ANO, Latvijas Republikas Augstākās padomes priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs, atrodoties pie ANO galvenās mītnes Ņujorkā kopā ar abu pārējo Baltijas valstu pārstāvjiem, uzvilka neatkarīgās Latvijas sarkanbaltsarkano karogu.

Pirmais Latvijas Ārlietu ministrijas pilnvarotais vēstnieks ANO bija Latvijas vēstnieks ASV – Anatols Dinbergs. Tāpat kā visus okupācijas gadus, liela loma šajā periodā, atgādinot ANO par Baltijas valstu okupāciju un pretlikumīgo aneksiju, bija trimdas nevalstiskajai organizācijai *Baltic Appeal to United Nations (BATUN)*. Arī diplomātiskais darbs sākotnēji gandrīz gadu ritēja *BATUN* biroja telpās.

1991. gada 6. decembrī vēstnieks Aivars Baumanis iesniedza akreditācijas vēstuli toreizējam ANO ģenerālsēkretāram Peresam de Kueljaram.

1992. gada jūlijā Latvijas pārstāvniecība atvēra savas telpas Manhetenas centra 49. ielā, bet 1993. gadā Latvijas valdība nopirka ēku 50. ielā.

1993. gadā Latvija atvēra pastāvīgo pārstāvniecību Ženēvā.

Abas pārstāvniecības ir akreditētas starptautiskajās organizācijās, nevis uzturēšanās valsts valdībā. Pārstāvniecībām un tajās strādājošajiem diplomātiem ir diplomātiskā imunitāte un visas privilēģijas, kas ir noteiktas 1961. gada Vīnes konvencijā. Taču pārstāvniecībām jeb diplomātiskajām misijām ANO nav vēstniecības statusa un funkciju, piemēram, tās nenodarbojas ar konsulārajiem jautājumiem, nedz arī ar Latvijas interešu pārstāvēšanu ASV vai Šveices Konfederācijā.

LATVIJAS VĒSTNIEKI ANO

Latvijas pārstāvniecībā ANO Ņujorkā:

Anatols Dinbergs	1991
Aivars Baumanis	1991–1997
Jānis Priedkalns	1997–2001
Gints Jegermanis	2001–2005
Solveiga Silkalna	no 2005

Latvijas pārstāvniecībā ANO Ženēvā:

Sandra Kalniete	1993–1996
Romāns Baumanis	1996–2000
Jānis Kārklīšs	no 2000

ANO – PLATFORMA DAUDZPUSĒJAI DIPLOMĀTIJAI

Abās Latvijas pārstāvniecībās ANO lēmumi tiek pieņemti daudzpusējā diplomātijā. Lai varētu vieglāk saskaņot viedokļus, dalībvalstis ir apvienojušās reģionālajās grupās. Sākotnēji Latvija, tāpat kā Igaunija un Lietuva, izvirzīja mērķi pievienoties Rietumeiropas un citu valstu reģionālajai grupai, tomēr tas neizdevās. Būtiski atzīmēt, ka arī pati Rietumeiropas un citu valstu grupa vēlējās stiprināt Centrāleiropas un Austrumeiropas bloku, līdz ar to iegūstot uzticamu partneri lēmumu pieņemšanā. Tādēļ Latvijas Ārlietu ministrija 1993. gada martā nolēma, ka Latvija pievienosies Austrumeiropas grupai. Pēc Latvijas iestāšanās

Eiropas Savienībā 2004. gadā, Latvija saskaņo viedokļus gan ģeogrāfiski noteiktajā grupā ar citām Austrumeiropas valstīm, gan ar visām ES valstīm.

Nozīmīga diplomātiskā darba joma ir augsta līmeņa valsts vadītāju vizītes ANO. ANO Ģenerālo asambleju ir uzrunājuši Latvijas valsts vadītāji; 59. Ģenerālās asamblejas sanāksmē Latvijas nostāju starptautiskajā politikā puda Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga.

Latvijas pārstāvji ANO Ģenerālās asamblejas sanāksmju laikā tiek ar citu valstu pārstāvjiem, izmanto neformālas tikšanās iespējas aktuālu starptautiskās politikas jautājumu apspriešanā, sadarbības aizsākšanā utt. Pateicoties tam, ka ANO ir visplašākā starptautiskā organizācija pasaulē, Latvijas pārstāvniecībā Ņujorkā nereti tiek dibinātas vai atjaunotas diplomātiskās attiecības ar citām valstīm (piemēram, 2004. gada oktobrī šeit tika dibinātas Latvijas un Irākas diplomātiskās attiecības).

Latvija un tās valsts augstākās amatpersonas ANO ir izpelnījušās augstu novērtējumu un atzinību. 2005. gada aprīlī ANO ģenerālsēkretārs Kofi Annans Latvijas Valsts prezidenti Vairu Vīķi-Freibergu iecēla par vienu no viņa pieciem īpašajiem sūtņiem ANO reformu jautājumos.

Daudzpusējai diplomātijai ANO ietvaros bija būtiska loma Krievijas karaspēka izvešanā no Latvijas. 1992. gadā ANO Ģenerālā asambleja pieņēma pēc Latvijas iniciatīvas un sadarbībā ar pārējiem Baltijas kolēģiem izstrādāto rezolūciju „Par ārvalstu karaspēka izvešanu no Baltijas teritorijas”. To pieņēma vienbalsīgi, piekrītot arī Krievijas Federācijai. Rezolūciju atkārtoti pieņēma 1993. gada Ģenerālās asamblejas plenārsēdē.

1994. gada 31. augustā Krievijas karaspēks atstāja Latviju.

LATVIJAS IEMAKSAS ANO BUDŽETĀ

Jau kopš iestāšanās ANO Latvijai svarīgs jautājums bija nepamatoti augstā dalībmaksa. Tās iemesli: bijušās PSRS statistikas rādītāji bija paaugstināti un neatbilda realitātei, turklāt 1989. gadā Padomju Savienības rubļa maiņas kurss bija noteikts mākslīgi augsts – viens ASV dolārs pret 0,70 rubļiem. Tādējādi izveidojās situācija, ka Latvijas iemaksas bija četras reizes lielākas nekā tas būtu, aprēķinot pēc faktiskā nacionālā iekšzemes kopprodukta. Turklāt dalībmaksas noteikšanai bija arī politisks aspekts, jo – pretēji Latvijas konsekventajai nostājai, ka tā nav PSRS tiesību mantinieci, – faktiski līdz ar dalībmaksas aprēķināšanu Latvija tika padarīta par PSRS saistību mantinieci dalībmaksas jautājumā. Atkarībā no noteiktās summas tiek proporcionāli aprēķināta arī Latvijas maksa pārējās ANO institūcijās, piemēram, Pasaules Veselības organizācijā, UNESCO un citās.

1999. gadā notika kontribūcijas pārrēķināšana. 2004.–2005. gadā Latvijas kontribūcija ANO kopējā budžetā bija 0,015% no ANO kopējā budžeta (2004.–2005. gada budžets bija 3,16 miljardi ASV dolāru).

Dalības maksājumi tiek veikti decentralizēti – no dažādu institūciju (nozaru ministrijas, pakļautības iestādes) budžetiem, atkarībā no specializācijas.

**LATVIJAS IEGULDĪJUMS 2004. GADĀ
DAŽĀDĀS ANO SISTĒMAS ORGANIZĀCIJĀS:**

ANO pamatbudžets	187 849 LVL
ANO Pastāvīgā arbitražas tiesa	810 LVL
Starptautiskā krimināltiesā	11 525 LVL
ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija	26 241 LVL
Pasaules Veselības organizācija	249 604 LVL
Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija	5151 LVL
Starptautiskā Darba organizācija	112 426 LVL
ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija	41 704 LVL
Pasaules Pasta savienība	17 240 LVL
Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra	99 888 LVL
Pasaules Meteoroloģijas organizācija	5421 LVL
ANO Vides programmas fonds	3318 LVL
Pasaules Tūrisma organizācija	31 770 LVL
Pasaules Tirdzniecības organizācija	34 217 LVL
Starptautiskais Valūtas fonds	113 577 LVL
Pasaules Banka	380 000 LVL
Pasaules Muitas organizācija	12 178 LVL
Starptautiskā Telekomunikāciju savienība	30 126 LVL
Starptautiskā Civilās aviācijas organizācija	16 241 LVL
Starptautiskā Jurniecības organizācija	5405 LVL
Ķīmisko ieroču aizliegšanas organizācija	5970 LVL
Vispārējā kodolieroču izmēģinājumu aizlieguma līguma organizācijas sagatavošanas komisija	5106 LVL

LATVIJAS NOZĪMĪGĀKĀ DARBĪBA ANO

Latvijas pārstāvji ANO darbojas ļoti dažādās jomās, gūstot arī starptautisku atzinību. Piemēram, 1999. gadā Latvija tika ievēlēta Cilvēktiesību komisijas biroja vadībā, un to pārstāvēja vēstnieks ANO Ženēvā – Romāns Baumanis.

1993. gadā Hāgā darbu sāka Starptautiskais bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunāls. 2005. gadā par šā tribunāla *ad litem* tiesnesi uz četriem gadiem tika ievēlēts bijušais Kuldīgas rajona tiesas priekšsēdētājs Uldis Ķinis.

Viens no lielākajiem Latvijas diplomātijas panākumiem ir Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneses Anitas Ušackas ievēlēšana Starptautiskajā krimināltiesā. Tās 18 tiesneši tika ievēlēti ANO Ņujorkā 2003. gada februārī; Anitu Ušacku ievēlēja uz trim gadiem ar iespēju tikt pārvēlētai.

Latvijas Republikas Patentu valdes priekšsēdētājs Zigrīds Aumeistars no 2001. līdz 2004. gadam bija ievēlēts par Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) Ģenerālās asamblejas vicepriekšsēdētāju, bet no 2004. līdz 2006. gadam – par Parīzes savienības rūpnieciskā īpašuma aizsardzības vicepriekšsēdētāju.

Savukārt Latvijas Hidrometeoroloģijas aģentūras (LHMA) direktors Andris Leitass 2004. gadā tika ievēlēts par Pasaules Meteoroloģijas organizācijas (WMO) Sestā reģiona (Eiropa) viceprezidentu. Viņa kandidatūru atbalstījušas vadošās Rietumeiropas, Skandināvijas, kā arī vairākas citas šā reģiona valstis. Latvijas Hidrometeoroloģijas aģentūras direktors ir Latvijas pastāvīgais pārstāvis WMO.

Latvijas vēstnieks ANO Ženēvā Jānis Kārklīņš tika iecelts par Sagatavošanas komitejas priekšsēdētāju Pasaules Informācijas sabiedrības sammitam Tunisā (Tunisija) 2005. gadā.

ANO SISTĒMAS AĢENTŪRU PĀRSTĀVNICĪBU DARBĪBA LATVIJĀ

ANO Attīstības programma

(*UN Development Programme, UNDP; Latvijā 1993–2005*)

1992. gada nogalē Rīgā savu biroju atvēra ANO Attīstības programma (*UNDP*), kas 1993. gadā uzsāka darbu Latvijā. *UNDP* misija ir palīdzēt valstīm attīstības periodā, lai veiksmīgāk īstenotu ilgtspējīgu tautas attīstību.

UNDP Latvijā galvenais uzdevums ir palīdzēt Latvijai pilnveidot savas spējas, lai panāktu līdzsvarotu un ilgtspējīgu tautas attīstību pārejā uz demokrātisku, pilsonisku un tiesisku sabiedrību, īstenotu valsts pārvaldes reformas. Šis virsuzdevums ietver trīs *UNDP* Latvijas biroja galvenos darbības virzienus:

- 1) demokratizācijas atbalstīšana un sociālās integrācijas veicināšana (dzimumu politikas izstrādāšana, tiesnešu apmācība, nevalstiskā sektora atbalstīšana);
- 2) pārejas posma sociālo seku mīkstināšana (sociālās politikas pārraudzīšana, palīdzība neaizsargātākajām grupām, piemēram, rūpu bērniem, reproduktīvās veselības uzlabošana, darba aizsardzība u. c.);
- 3) valsts pārvaldes reforma (valdības mācības, ekonomiskās politikas izstrādāšana u. c.).

UNDP Latvijas biroja darbības pamatā ir integrēta pieeja: vairot pašas Latvijas valsts iespējas, palīdzot valdībai izstrādāt un pildīt visaptverošas programmas būtiskās, nereti politiski, sociāli un ekonomiski jutīgās (piemēram, sabiedrības integrācijas, cilvēktiesību) jomās, lai īstenotu sociālo reformu. Šī nostādne stiprinājusi Latvijas valdības vadošo lomu valsts ceļā uz demokrātisku attīstību un radījusi iespēju efektīvi izmantot gan starptautiskos, gan vietējos palīdzības resursus.

UNDP Latvijas birojs beidz savu darbību 2005. gada beigās, taču līdz 2009. gadam vēl turpināsies atsevišķi projekti.

Kontakti:

www.undp.lv, www.undp.org

UNDP galvenā mītne – Ņujorkā.

UNDP birojs Latvijā. Adrese: Pils iela 21, Rīga, LV-1050, Latvija

Sadarbības partneri:

Valsts, pašvaldību institūcijas, nevalstiskās organizācijas (NVO), privātais sektors.

ANO Iedzīvotāju fonds Latvijā

(*UN Population Fund (UNFPA) in Latvia*;
pārstāv UNDP Latvijas birojs kopš 1995)

UNFPA atbalstītajā darbībā Latvijā īpaša uzmanība tiek pievērsta jauniešu reproduktīvās un seksuālās veselības veicināšanai, tostarp arī HIV/AIDS profilaksei jauniešu vidū.

Kontakti:

www.unfpa.org

UNFPA galvenā mītne – Ņujorkā.

Sadarbības partneri:

„Pārdardes zieds”, Veselības ministrija.

ANO Augstā bēgļu lietu komisāra birojs Latvijā

(*UN High Commissioner for Refugees (UNHCR) in Latvia*; 1998–2004)

UNHCR Baltijas valstu birojs darbu Latvijā uzsāka 1998. gada oktobrī un turpināja to līdz 2002. gada 31. martam, līdz visās trīs Baltijas valstīs tika pieņemti nepieciešamie likumi un normatīvie akti, lai ieviestu 1951. gada Konvenciju par bēgļa statusu, kā arī tiktu nodibinātas nepieciešamās institūcijas patvēruma pieteikumu izskatīšanai un uzkrāta praktiska pieredze patvēruma jautājumos.

Kopš 2004. gada 1. janvāra Lietuvā strādā viens UNHCR programmu koordinators, kas turpina sniegt atbalstu Lietuvas valdībai un nevalstiskajām organizācijām; Latvijā un Igaunijā šīs pašas funkcijas īsteno UNHCR Ziemeļu un Baltijas valstu reģionālais birojs Stokholmā. Ir parakstīts sadarbības līgums par juridiskās un sociālās palīdzības sniegšanu bēgļiem Latvijā.

Kontakti:

www.unhcr.ch

UNHCR galvenā mītne – Ženēvā.

UNHCR reģionālais birojs – Stokholmā.

Sadarbības partneri:

Latvijas Ārzemnieku asociācija, Valsts robežsardze, Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, Latvijas Sarkanais Krusts, Iekšlietu ministrija (Eiropas lietu un starptautiskās sadarbības departaments, Bēgļu lietu centrs), Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Izglītības satura un eksaminācijas centrs.

ANO Bērnu fonds

(*UN Children's Fund, UNICEF; UNICEF Nacionālā komiteja; kopš 1993*)

Lai uzlabotu bērnu stāvokli Latvijā, tika ievērota *UNICEF* iniciatīva veidot nacionālos rīcības plānus. Sadarbojoties dažādām bērnu tiesību aizsardzības institūcijām, 2003. gadā Latvijā tika sagatavotas pamatnostādnes „Bērniem piemērota Latvija”.

UNICEF Nacionālā komiteja Latvijā, sadarbojoties ar Bērnu un ģimenes lietu ministriju, atbalsta un līdzdarbojas dažādu dokumentu izstrādē, publikāciju un pētījumu sagatavošanā par bērnu tiesību un ģimeņu jautājumiem.

UNICEF Nacionālā komiteja īpaši sadarbojas ar 2003. gadā izveidoto Valsts Cilvēktiesību biroja (VCB) Bērnu tiesību aizsardzības daļu, kā arī ar VCB pārstāvjiem kā ekspertiem dažādos projektos, kas saistīti ar bērnu tiesību nodrošināšanu. *UNICEF* finansiāli atbalsta VCB pārstāvju dalību Eiropas Bērnu ombudu tīkla (*European Network of Ombudsmen for Children*) sanāksmēs.

Kontakti:

www.unicef.lv, www.unicef.org

UNICEF galvenā mītne – Ņujorkā.

UNICEF Nacionālā komiteja Latvijā.

Adrese: Pils iela 21, Rīga, LV-1050, Latvija

E-pasts: *unicef@undp.riga.lv*

Sadarbības partneri:

Bērnu un ģimenes lietu ministrija, Veselības ministrija, Veselības veicināšanas valsts aģentūra (Programmu realizācijas departaments), Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departaments, Valsts Cilvēktiesību birojs, NVO koalīcija, Valsts Bērna tiesību aizsardzības centrs, *AIDS* profilakses centrs.

Vienotā ANO programma cīņai ar HIV/AIDS Latvijā

(*Joint UN Programme on HIV/AIDS (UNAIDS) in Latvia;*

pārstāv *UNDP* Latvijas birojs kopš 1996)

UNAIDS darbību Latvijā uzsāka 1996. gadā.

Sadarbību saskaņo starpāģentūru koordinators jauniešu veselības jautājumos. *AIDS* profilakses centrs pārstāv Latvijas Republiku Pasaules Veselības organizācijā, *UNAIDS* un citu starptautisku *AIDS* programmu institūcijās, kā arī koordinē šo institūciju darbību Latvijā.

Kontakti:

www.unaids.org; UNAIDS galvenā mītne – Ženēvā.

Sadarbības partneri:

AIDS profilakses centrs, Veselības veicināšanas centrs.

ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija Latvijā

(*Food and Agriculture Organization (FAO) of the UN in Latvia*;
pārstāv UNDP Latvijas birojs kopš 1991)

Latvija ir FAO dalībvalsts kopš 1991. gada, tas rada iespējas saņemt tehnisko palīdzību jomās, kas saistītas ar organizācijas darbību. FAO atbalstītie projekti tiek iedalīti: nacionālie (palīdzība tiek koncentrēta noteikta sektora attīstīšanai Latvijā), reģionālie (Latvija ir viena no projekta saņēmējvalstīm) un *TeleFood* Speciālā fonda projekti (kopš 1997. gada vada UNDP).

Kontakti:

www.fao.org

FAO galvenā mitne – Romā.

Sadarbības partneri:

Latvijas vēstniecība Itālijā, Zemkopības ministrija, Valsts Meža dienests, Veterinārais dienests, BO valsts SIA „Vides projekti”, Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un mācību centrs.

**ANO Izglītības, zinātnes un kultūras
organizācijas Latvijas Nacionālā komisija**

(*UN Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO*;
kopš 1993)

Nacionālās komisijas tiesisko darbību nosaka UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas (LNK) Satversme, kas 1994. gada 24. novembrī tika apstiprināta Latvijas Republikas Saeimā. Tajā noteikts, ka komisija ir neatkarīga Latvijas Republikas institūcija, kuras funkcijās ietilpst: sniegt LR Saeimai un Ministru kabinetam ar UNESCO darbību saistītus ieteikumus; sekmēt Latvijas jauniešu, pedagogu, radošo profesiju pārstāvju, zinātnieku, valsts un pašvaldību institūciju darbinieku līdzdalību UNESCO programmās un pasākumos; attīstīt un stiprināt attiecības ar citām valstīm, īstenojot kopīgus projektus un nodrošinot Latvijas pārstāvniecību starptautiskajos pasākumos, konferencēs, semināros un izpētes projektos.

UNESCO darbību Latvijā īsteno: UNESCO Nacionālā komisija (Asambleja, Izpildkomiteja (programmu padomes un darba grupas), Sekretariāts, Latvijas pastāvīgā pārstāvniecība UNESCO, UNESCO asociētās skolas, UNESCO klubi.

Pamatojoties uz UNESCO Nacionālās komisijas statūtiem un UNESCO LNK Satversmi, UNESCO LNK mērķi ir :

- dot ieguldījumu Latvijas sabiedrības un visas cilvēces attīstībā, sekmējot intelektuālu sadarbību izglītībā, zinātnē un kultūrā;
- popularizēt Latvijas izglītības, zinātnes un kultūras sasniegumus, pozitīvo pieredzi un tradīcijas, tādējādi veidojot pozitīvu Latvijas tēlu pasaulē.

UNESCO LNK darbības prioritārie virzieni:

- sabiedrības integrācija mūžizglītības perspektīvā;
- Pasaules izglītības foruma rīcības plāna "Izglītība visiem" īstenošana Latvijā;
- ekoloģiski tīra kultūrvide un cilvēks tajā;
- Rīgas vēsturiskā centra kā UNESCO pasaules mantojuma objekta saglabāšana un attīstība;
- Latvijas mutvārdu un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana;
- UNESCO atbalsts Latvijas Nacionālās bibliotēkas projektam.

Kontakti:

www.unesco.org www.unesco.lv

UNESCO galvenā mītne – Parīzē.

UNESCO LNK. Adrese: Pils laukums 4 – 206, Rīga, LV-1050, Latvija

E-pasts: office@unesco.lv

Latvijas pastāvīgā pārstāvniecība UNESCO Parīzē.

Sadarbības partneri:

Kultūras ministrija (ES politikas nodaļa), Izglītības un zinātnes ministrija (Eiropas lietu departaments, Politikas koordinācijas departaments, Sporta pārvaldes Starptautiskā daļa), Prezidenta kanceleja, Finanšu ministrija, Vides ministrija, Ārlietu ministrija, Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departaments, Reģionālās attīstības un pašvaldības lietu ministrija, Tieslietu ministrija, Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Universitāte, Kultūras fonds, Latvijas Radošo savienību padome, Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, Valsts arhīvu ģenerāldirekcija, valsts aģentūra „Tautas mākslas centrs” un citas valsts institūcijas, NVO utt.

Pasaules Veselības organizācija

(*World Health Organization, WHO*; Latvijā kopš 1991)

Pasaules Veselības organizācijas (PVO) darbības mērķis ir sniegt atbalstu dalībvalstīm nacionālās veselības politikas un sabiedrības veselības programmu attīstībā, palīdzēt novērst draudus veselībai, kā arī paredzēt iespējamās problēmas veselības jomā un ierobežot tās.

PVO darbības vispārējās prioritātes ir:

- mātes veselība;
- garīgā veselība;
- pārtikas drošība;
- veselības aprūpes sistēma;
- tabakas lietošanas ierobežošana;
- asins drošība;
- infekciozo slimību (īpaši tuberkulozes, *HIV/AIDS* un malārijas) ierobežošana;
- neinfekciozo slimību (īpaši sirds un asinsvadu slimību, vēža un diabēta) ierobežošana.

Latvijas un PVO sadarbība balstās uz tādu kopēju svarīgāko jautājumu risināšanu, kas ir saskaņā ar valsts un PVO Eiropas reģionālajām prioritātēm. PVO pārstāvniecība atbalsta un koordinē šo prioritāšu īstenošanu, kā arī kalpo kā tieša saite starp Latviju, PVO Eiropas reģionālo biroju un citām PVO struktūrām.

Kopš 1991. gada Latvijā darbojas PVO Informācijas un dokumentācijas centrs, kas atrodas Rīgas Stradiņa Universitātes bibliotēkā.

2004. gada rudenī Tuberkulozes un plaušu slimību valsts centrā tika atklāts PVO sadarbības centrs multirezistentās tuberkulozes pētniecībai.

Kontakti:

www.who.int www.euro.who.int

PVO galvenā mītne – Ženēvā.

PVO pārstāvniecība Latvijā

Adrese: Pils iela 21, Rīga, LV-1050, Latvija

Sadarbības partneri:

Veselības ministrija un tās pakļautībā esošās iestādes,
Izglītības un zinātnes ministrija,
Bērnu un ģimenes lietu ministrija, NVO,
profesionālās asociācijas.

Pasaules Bankas grupa

(*World Bank Group, WBG*; Latvijā 1992–2006)

Latvija pievienojās Pasaules Bankai 1992. gadā. Šobrīd tiek īstenots Pasaules Bankas plānotais atbalsts Latvijas valstij laikposmam no 2002. līdz 2005. gadam. Kopumā Pasaules Banka Latvijā ir atbalstījusi 19 projektus dažādās jomās: izglītības, veselības, pašvaldību infrastruktūras un pakalpojumu, lauksaimniecības finansēšanas un lauku attīstības, siltumapgādes, ūdensapgādes

un kanalizācijas, sadzīves atkritumu vadības, nodokļu sistēmas stiprināšanas un strukturālo pārkārtojumu jomās. To kopējā vērtība ir vairāk nekā 394 miljoni ASV dolāru.

Ar Pasaules Bankas atbalstu ir veiktas valsts pārvaldes reformas, izveidots Korupcijas novēršanas birojs un Sabiedrisko pakalpojumu regulators, izstrādāti jauni likumdošanas akti, to vidū Civildienesta likums, Likums par valsts aģentūrām, Administratīvā procesa likums u. c. Atbilstoši Pasaules Bankas finansētajam projektam Latvija ir pārgājusi uz trīs līmeņu pensiju sistēmu. Ar Pasaules Bankas atbalstu ir veikti uzlabojumi izglītībā un skolās ieviestas jaunas mācību metodes, visā Latvijā siltināts vairāk nekā 120 skolu ēku. Bankas finansējums ir ļāvis dažādot lauku iedzīvotāju ekonomisko darbību, ieviest lauku kreditēšanas un attīstības programmas, kā arī izveidot elektronisko zemes reģistru.

Pēdējā laikā Pasaules Banka sniedz analītisko atbalstu un tehnisko palīdzību dažādās jomās, tostarp tehnoloģiju attīstības un komercializācijas, pilsētu ekonomiskās attīstības un plānošanas jautājumos. Iestājoties Eiropas Savienībā, Latvija ir sasniegusi tādu ekonomiskās attīstības līmeni, kas paver jaunas iespējas tautsaimniecības attīstībai; kļuvuši pieejami jauni finanšu un citi resursi. Tādēļ samazinājusies Pasaules Bankas kreditēšana un programma Latvijā. 2006. gada 30. jūnijā paredzams Pasaules Bankas pārstāvniecību Rīgā slēgt, un turpmāk tiks ieviestas jaunas sadarbības formas. Latvija kā Pasaules Bankas dalībvalsts turpinās piedalīties Direktoru padomes darbā. Finanšu ministrs ir Latvijas pilnvarnieks Pasaules Bankas grupā.

Kontakti:

www.worldbank.org. www.worldbank.org.lv

Pasaules Bankas grupas galvenā mītne – Vašingtonā.

Pasaules Bankas pārstāvniecība Latvijā

Adrese: Smilšu iela 8, 5. stāvs, Rīga, LV-1162, Latvija

E-pasts: latviapic@worldbank.org

Sadarbības partneri:

Finanšu ministrija, Ekonomikas ministrija, Zemkopības ministrija, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Veselības ministrija, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra.

Starptautiskais Valūtas fonds

(*International Monetary Fund, IMF*; Latvijā 1992–2004)

Latvija Starptautiskajam Valūtas fondam (SVF) pievienojās 1992. gadā.

SVF pārstāvniecības Latvijā birojs darbojās no 1992. līdz 2004. gada beigām.

SVF darbība Latvijā izpaudās kā palīdzības sniegšana, izstrādājot ekonomiskās politikas programmas, nodrošinot tehnisko atbalstu un mācības.

Kontakti:

www.imf.org

SVF galvenā mītne – Vašingtonā.

SVF birojs Latvijā.

Adrese: Smilšu iela 1, Finanšu ministrija, Rīga, LV-1162, Latvija

Sadarbības partneri:

Finanšu ministrijas Starptautisko finanšu organizāciju nodaļa, Latvijas Banka, Latvijas Republikas vēstniecība ASV.

ANO Narkotiku kontroles programma

(*UN Drug Control Programme, UNDCP*;
within UN Office on Drugs and Crime, UNODC;
pārstāv UNDCP birojs Latvijā kopš 1994)

UNDCP darbību Latvijā uzsāka 1994. gadā, un tā darbojas kā akreditēta ANO aģentūra Latvijā.

ANO Narkotiku kontroles programmas mērķi ir:

- nodrošināt informāciju, analīzi un ekspertīzi ar narkotikām saistītos jautājumos;
- veicināt lokāla, nacionāla un starptautiska mēroga sadarbību, lai risinātu ar narkotikām saistītos jautājumus;
- stiprināt starptautiski saskaņotu rīcību, lai tiktu ierobežota narkotiku ražošana, izplatīšana un ar narkotikām saistīta noziedzība;
- atbalstīt centienus samazināt narkotiku lietošanu, īpaši jauniešu un mazaizsargātu cilvēku vidū;
- izglītēt par narkotiku lietošanas bīstamību.

Kontakti:

www.undoc.org

UNDCP galvenā mītne – Vinē.

Sadarbības partneri:

Latvijas pastāvīgā pārstāvniecība ANO Vinē,

Iekšlietu ministrija (Eiropas lietu un starptautiskās sadarbības departaments), Rīgas Narkomānijas profilakses centrs, Ārlietu ministrija, Tieslietu ministrija.

LATVIJAS PASTĀVĪGĀS PĀRSTĀVNICĪBAS ANO

Pastāvīgā pārstāvniecība ANO Ņujorkā (UNON, UN Office at New York)

ANO sistēmas sadarbības organizācijas:

ANO Ģenerālā asambleja, komitejas, specializētās aģentūras Ņujorkā, UNDP, ECOSOC, UN FF, UNICEF u. c.

Kontakti:

Adrese: 333 East 50th Street, New York, NY 10022, USA

Telefons: (1) 212 838 88 77, (1) 212 838 90 18

Fakss: (1) 212 838 89 20

E-pasts: mission.un-ny@mfa.gov.lv

Pastāvīgā pārstāvniecība ANO Ženēvā

ANO sistēmas sadarbības organizācijas:

UNOG, UN Office in Geneva, ILO, ITU, UNAIDS, UNCTAD, UN ECE, UNEP, UNHCR, UNCHR, WIPO, WHO, WMO, WTO u. c.

Kontakti:

Adrese: 137, rue de Lausanne, C.P. 193, 1211 Geneva 20, Switzerland

Telefons: (41) 22 738 51 11

Fakss: (41) 22 738 51 71

E-pasts: mission.un-gen@mfa.gov.lv

Pastāvīgā pārstāvniecība ANO, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijā un citās starptautiskajās organizācijās Vīnē (UNOV, UN Office at Vienna)

ANO sistēmas sadarbības organizācijas:

ANO specializētās aģentūras, kuru galvenās mītnes atrodas Vīnē: UNODC, IAEA, CTBTO, UNCITRAL (UN Commission on International Trade Law), UNIDO, ECOSOC funkcionālās komisijas (Narkotisko vielu komisija, Noziedzības novēršanas un kriminālās tiesvedības komisija u. c.)

Kontakti:

Adrese: Stefan Esders Platz 4, A-1190 Vienna, Austria

Telefons: (431) 328 72 90, (431) 328 72 90 12 (secretary)

Fakss: (431) 403 31 12 27

E-pasts: edso@mfa.gov.lv

Pastāvīgā pārstāvniecība UNESCO Parīzē

ANO sistēmas sadarbības organizācijas:
UNESCO

Kontakti:

Adrese: 6, Villa Said, 75116 Paris, France

Telefons: (33) 1 536 458 18

Fakss: (33) 1 536 458 19

E-pasts: *embassy.france@mfa.gov.lv*

Pastāvīgā pārstāvniecība ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijā (FAO ANO)

ANO sistēmas sadarbības organizācijas:
ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*)

Kontakti:

Adrese: Viale Liegi, 42, 00198 Rome, Italy

Telefons: (39) 06 884 12 29

Fakss: (39) 06 884 12 39

E-pasts: *embassy.italy@mfa.gov.lv*

Pastāvīgā pārstāvniecība Ķīmisko ieroču aizliegšanas organizācijā

ANO sistēmas sadarbības organizācijas:
Ķīmisko ieroču aizliegšanas organizācija (*OPCW*)

Kontakti:

Adrese: Balistraat 88, 2585 XX 's-Gravenhage, The Hague, The Netherlands

Telefons: (31) 70 306 39 34

Fakss: (31) 70 306 28 58

E-pasts: *embassy.netherlands@mfa.gov.lv*

Pastāvīgā pārstāvniecība Pasaules Tirdzniecības organizācijā

ANO sistēmas sadarbības organizācijas:
Pasaules Tirdzniecības organizācija (*PTO*)

Kontakti:

Adrese: 137, rue de Lausanne, C.P. 193, 1211 Geneva 20, Switzerland

Telefons: (41) 22 738 51 11

Fakss: (41) 22 738 51 71

LATVIJAS INSTITŪCIJU SADARBĪBA AR ANO SISTĒMAS AĢENTŪRĀM

ANO Tirdzniecības un attīstības konference

(UN Conference on Trade and Development, UNCTAD)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvija ir šīs organizācijas dalībvalsts.

Ir vismaz seši projekti, kas īstenoti sadarbībā ar UNCTAD, galvenokārt jomās, kas saistītas ar muitas administrēšanu, tirdzniecības politiku, starptautisko tirdzniecību un investīcijām.

Kontakti:

www.unctad.org

UNCTAD galvenā mītne – Ženēvā.

ANO Vides programma

(UN Environment Programme, UNEP)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvijā galvenais koordinators, lai īstenotu ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām, Stokholmas konvenciju par noturīgajiem organiziskajiem piesārņotājiem un Konvenciju par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos, ir Vides ministrijas Klimata un atjaunojamās enerģijas departaments.

Kontakti:

www.unep.ch, www.unep.org

UNEP galvenā mītne – Nairobi.

UNEP Eiropas birojs – Ženēvā.

Sadarbības partneri: Vides ministrija.

Pasaules Pārtikas programma

(World Food Programme, WFP)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvijas dalība šai organizācijā tiek nodrošināta saistībā ar Eiropas Savienības *Europe Aid* programmu, kas sniedz dažāda veida palīdzību (galvenokārt pārtiku) attīstības valstīm.

Kontakti:

www.wfp.org

WFP galvenā mītne – Romā.

ANO Augstā cilvēktiesību komisāra birojs

(Office of the UN High Commissioner for Human Rights, OHCHR)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvijas sadarbība ar šo biroju tika uzsākta 1991. gadā, veicot starptautisku cilvēktiesību konvenciju ratifikāciju.

Kontakti:

www.ohchr.org

OHCHR galvenā mītne – Ženēvā.

Sadarbības partneri: Ārlietu ministrija, pastāvīgā pārstāvniecība ANO Ženēvā

Starptautiskā Darba organizācija

(International Labour Organization, ILO)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Sadarbību ar Starptautisko Darba organizāciju (SDO) no Latvijas puses īsteno Labklājības ministrija, kā arī Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS) un Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA). LBAS regulāri sniedz informāciju par starptautisko normu ievērošanu Latvijā, par LBAS, kā arī citiem jautājumiem. Katru gadu tiek gatavoti ziņojumi par arodbiedrību politiku un praksi Latvijā un vispārēju politisko, ekonomisko un sociālo situāciju valstī. Gadījumos, kad tiek konstatēti arodbiedrību vai arodbiedrību biedru tiesību pārkāpumi, LBAS vēršas pie SDO pēc palīdzības (piemēram, sociālā dialoga pārkāpumi Latvijā). NVA regulāri informē SDO par nodarbinātības, bezdarba, darba tirgus jautājumiem Latvijā. Līdz šim ir ratificētas 45 konvencijas.

Kontakti:

www.ilo.org

SDO galvenā mītne – Ženēvā.

Sadarbības partneri: Labklājības ministrijas Darba departaments, Nodarbinātības valsts aģentūra, Izglītības un zinātnes ministrija, Centrālais statistikas birojs, Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Valsts Darba inspekcija, Latvijas Jūras administrācijas Jūrnieku reģistrs.

Starptautiskā Civilās aviācijas organizācija
(*International Civil Aviation Organization, ICAO*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvija ir šīs organizācijas dalībvalsts kopš 1992. gada. Tā ir pievienojusies visiem nozīmīgākajiem pasaules civilās aviācijas darbību regulējošajiem normatīvajiem aktiem (sešām konvencijām, astoņiem protokoliem un nolīgumam par tranzītu starptautiskajā gaisa satiksmē) un konsekventi īsteno to prasības. Sadarbību ar ICAO realizē Satiksmes ministrija (izņemot meteoroloģijas jautājumus; tos risināt ir pilnvarota valsts aģentūra „Latvijas Hidrometeoroloģijas aģentūra” (LHMA)).

Kontakti:

www.icao.int

ICAO galvenā mītne – Monreālā.

Sadarbības partneri: Satiksmes ministrijas Aviācijas departaments, Civilās aviācijas administrācija (www.caa.lv), valsts aģentūra „Latvijas Hidrometeoroloģijas aģentūra”.

Starptautiskā Jūrniecības organizācija
(*International Maritime Organization, IMO*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvija ir šīs organizācijas dalībvalsts kopš 1993. gada. Latvijas eksperti regulāri piedalās IMO komiteju un apakškomiteju darbā; organizācijas komiteju un apakškomiteju darba plāns tiek izmantots kā orientējošs nozares vadības darba plāns, nosakot galvenos uzdevumus un atbildības virzienus.

Kontakti:

www.imo.org

IMO galvenā mītne – Londonā.

Sadarbības partneri: Satiksmes ministrijas Jūrniecības departaments; Latvijas Jūras administrācija (www.jurasadministracija.lv; Jūrnieku reģistrs, Kuģošanas drošības departaments).

Starptautiskā Telekomunikāciju savienība
(*International Telecommunication Union, ITU*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvija ir bijusi dalībvalsts no 1922. gada līdz 1940. gadam; dalībvalsts statuss atjaunots 1991. gada 11. novembrī.

Latvija ir pievienojusies četrām *ITU* konvencijām. Latvijas eksperti samērā regulāri piedalās *ITU* organizētajos semināros un konferencēs gan par aktuāliem nozares attīstības, gan juridiskajiem (piemēram, strīdu risināšanas pieredze telekomunikāciju nozarē) jautājumiem, notiek arī savstarpēja informācijas apmaiņa. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (*SPRK*) īpaši sadarbojas ar Telekomunikāciju attīstības biroju (*TDB*) un Telekomunikāciju standartizācijas biroju (*TSB*).

Kontakti:

www.itu.int

ITU galvenā mītne – Ženēvā.

Sadarbības partneri: Satiksmes ministrijas Sakaru departaments, BO VAS „Elektrosakaru inspekcija” (www.esd.lv), Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (www.sprk.gov.lv).

Pasaules Pasta savienība

(*Universal Postal Union, UPU*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvija ir bijusi dalībvalsts no 1921. gada līdz 1940. gadam; dalībvalsts statuss atjaunots 1992. gada 17. jūnijā.

Latvija pievienojusies astoņām *UPU* konvencijām.

Latvija piedalās dažādos *UPU* pasākumos, tostarp kopējā *UPU* un Pasta regulatoru komitejas sanāksmē, *UPU* kongresā.

SPRK sadarbojas arī ar *UPU* Starptautisko biroju.

Kontakti:

www.upu.int

UPU galvenā mītne – Bernē.

Sadarbības partneri: BO VAS „Latvijas pasts” (www.riga.post.lv), Satiksmes ministrijas Sakaru departaments, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija.

Pasaules Meteoroloģijas organizācija

(*World Meteorological Organization, WMO*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvijas Hidrometeoroloģijas aģentūra (*LHMA*) ir valsts pilnvarota meteoroloģiskā institūcija, kas pārstāv Latviju Pasaules Meteoroloģijas organizācijā (*WMO*) un Starptautiskajā Civilās aviācijas organizācijā (*ICAO*), izpildot virkni starptautisku konvenciju, kā arī citās starptautiskās

organizācijās, kuru darbība saistīta ar meteoroloģiju, hidroloģiju, gaisa kvalitātes (tās ietekmes uz ekosistēmām) novērtējumu.

LHMA aģentūras direktors Andris Leitass 2004. gada jūlijā ievēlēts par WMO sestā reģiona (Eiropa) viceprezidentu. Viņa kandidatūru atbalstījušas vadošās Rietumeiropas, Skandināvijas, kā arī vairākas citas šā reģiona valstis.

Kontakti:

www.wmo.ch

WMO galvenā mitne – Ženēvā.

Sadarbības partneri: valsts aģentūra „Latvijas Hidrometeoroloģijas aģentūra” (*www.meteo.lv*).

Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija

(World Intellectual Property Organization, WIPO)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

1993. gada 21. janvārī Latvijas Republika pievienojās Konvencijai par Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) nodibināšanu.

Patentu valde līdzdarbojas šādās WIPO komitejās:

- Patentu tiesību pastāvīgajā komitejā
(WIPO Standing Committee on the Law of Patents);
- Precu zīmju, dizainparaugu un ģeogrāfisko norāžu pastāvīgajā komitejā
(WIPO Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications);
- Intelektuālā īpašuma un ģenētisko resursu, tradicionālo zināšanu un folkloras starpvaldību komitejā
(Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore);
- Programmas un budžeta komitejā
(WIPO Program and Budget Committee);
- Informācijas tehnoloģiju pastāvīgajā komitejā
(WIPO Standing Committee on Information Technologies).

Patentu valde līdzdarbojas Patentu kooperācijas līguma reformas komitejā
(Patent Cooperation Treaty, PCT).

2004. gadā Patentu valdes direktors Zigrīds Aumeisters tika ievēlēts līdzpriekšsēdētāja amatā Parīzes savienības par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību. Kultūras ministrijas Autortiesību un blakustiesību nodaļa līdzdarbojas WIPO Autortiesību un blakustiesību pastāvīgajā komitejā *(WIPO Standing Committee on Copyright and Related Rights)*, kā arī seko līdzi citām aktivitātēm, piemēram, darbam Intelektuālā īpašuma un ģenētisko resursu, tradicionālo zināšanu un folkloras starpvaldību komitejā.

Kontakti:

www.wipo.int

WIPO galvenā mītne – Ženēvā.

Sadarbības partneri: Patentu valde (Tieslietu ministrija) (www.lrpv.lv), Kultūras ministrijas Autortiesību un blakustiesību nodaļa.

Pasaules Tirdzniecības organizācija

(World Trade Organization, WTO)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

1999. gada 10. februārī Latvija kļuva par Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) dalībvalsti.

Saskaņā ar Ministru kabineta Noteikumiem nr. 45 „Kārtība, kādā tiek īstenota Latvijas dalība Pasaules Tirdzniecības organizācijā” 2. punktu 1999. gada 31. martā tika izveidota Latvijas Republikas dalības PTO Konsultatīvā padome. Tās sastāvā ietilpst pārstāvji no Ārlietu ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Finanšu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Kultūras ministrijas, Labklājības ministrijas, Satiksmes ministrijas, Tieslietu ministrijas, Vides ministrijas, Zemkopības ministrijas, Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas. Konsultatīvās padomes galvenās funkcijas ir izskatīt padomes locekļu priekšlikumus par Latvijas dalības īstenošanu PTO, uzdot atbildīgajām ministrijām sagatavot Latvijas nostājas projektu, ko pēc tam noteiktā kārtībā iesniegt apstiprināšanai Ministru kabinetā, kā arī izskatīt citus ar PTO saistītus jautājumus.

Pēc iestāšanās Eiropas Savienībā (ES) Latviju PTO pārstāv Eiropas Komisija (EK). PTO Eiropas Savienībā tiek pārstāvēta saskaņā ar principu – viens runātājs (EK) un 25 balsis. Iestājoties ES, Latvija PTO saglabā pastāvīgās pārstāvniecības iespējas par tehniskās palīdzības jautājumiem un PTO budžeta veidošanu, jo šie jautājumi ir ES dalībvalstu kompetencē.

Kontakti:

www.wto.org

PTO galvenā mītne – Ženēvā.

Sadarbības partneri: Pastāvīgā pārstāvniecība Ženēvā, Ārlietu ministrija, Ekonomikas ministrija (Ārējo ekonomisko attiecību un tirdzniecības politikas departaments), Zemkopības ministrija, Finanšu ministrijas Starptautisko finanšu organizāciju nodaļa.

Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra
(*International Atomic Energy Agency, IAEA*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvija par dalībvalsti kļuva 1997. gadā.

Latvijas dalību IAEA īsteno Radiācijas drošības centra Sabiedrisko sakaru nodaļa, veicinot Latvijas ekspertu iesaisti IAEA aktivitātēs un koordinējot līdzdalību gan tehniskos projektos, gan projektos, kas vērsti uz kvalifikācijas paaugstināšanu.

Kontakti:

www.iaea.org

IAEA galvenā mītne – Vīnē.

Sadarbības partneri: Radiācijas drošības centra Sabiedrisko sakaru nodaļa (www.rdc.gov.lv), Vides ministrija, Latvijas Republikas Pastāvīgā pārstāvniecība ANO Vīnē.

Vispārējā kodolieroču izmēģinājumu aizlieguma līguma organizācijas Sagatavošanas komisija

(*Preparatory Commission for the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization, CTBTO*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvija šo līgumu parakstīja 1996. gadā.

Šobrīd atbildība par CTBTO ir Ārlietu ministrijas kompetencē, ieskaitot budžeta maksājumus.

Kontakti:

www.ctbto.org

CTBTO galvenā mītne – Vīnē.

Sadarbības partneri: Latvijas Republikas pastāvīgā pārstāvniecība ANO Vīnē, Ārlietu ministrija.

Eiropas Ekonomikas komisija

(*Economic Commission for Europe, ECE*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Par šīs komisijas dalībvalsti Latvija kļuva 1991. gadā.

Dalība šai komisijā notiek, dažādām nozaru ministrijām līdzdarbojoties atbilstošās apakškomisijās, kur galvenā uzmanība ir vērsta uz tādām jomām kā ekonomikas analīze, statistika, ilgtspējīga enerģija, tirdzniecība, rūpniecība, uzņēmumu attīstība, kokrūpniecība un transports.

Kontakti:

www.unecce.org

ECE galvenā mītne – Ženēvā.

Sadarbības partneri: Ekonomikas ministrija, Ārlietu ministrijas Ārējo ekonomisko sakaru nodaļa, Zemkopības ministrijas Starptautisko attiecību nodaļa, Satiksmes ministrija, valsts aģentūra „Mājokļu aģentūra” (www.ma.gov.lv; Mājokļu attīstības departaments), Valsts Zemes dienests, BOV AS „Ceļu satiksmes drošības direkcija” (www.csdd.lv), BOV SIA „Autotransporta direkcija” (www.atdirekcija.lv).

Pasaules Tūrisma organizācija

(*World Tourism Organization, WTO*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

2003. gada oktobrī Latvija tika uzņemta Pasaules Tūrisma organizācijā (PTO) un no 2005. gada 1. janvāra kļuva par tās pilntiesīgu dalībnieci. Ekonomikas ministrijas sadarbību ar PTO nosaka Likums par Pasaules Tūrisma organizācijas statūtiem.

Kontakti:

www.world-tourism.org

PTO galvenā mītne – Madridē.

Sadarbības partneri: Ekonomikas ministrijas Tūrisma departaments, Tūrisma attīstības valsts aģentūra, Latvijas Republikas vēstniecība Spānijā, Biznesa augstskola „Turība”.

Starptautiskā krimināltiesā

(*International Criminal Court, ICC*)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

1999. gada 22. aprīlī Latvija parakstīja un 2002. gada 28. jūnijā ratificēja Romas statūtus, kas ir ICC pamatā.

Nozīmīgs Latvijas panākums bija Satversmes tiesas tiesneses Anitas Ušackas ievēlēšana Starptautiskajā krimināltiesā. Tās 18 tiesneši tika ievēlēti ANO Ņujorkā 2003. gada februārī; Anitu Ušacku ievēlēja uz trim gadiem ar iespēju tikt pārvēlētai.

Kontakti:

www.icc-cpi.int

ICC galvenā mītne – Hāgā.

Sadarbības partneri: Tieslietu ministrija, Ārlietu ministrija.

ANO Mežu forums

(UN Forum on Forests, UNFF)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Starpvaldību politikas forums mežu jautājumos; Latvija tajā aktīvi nepiedalās.

Kontakti:

www.un.org/esa/forests/

Sadarbības partneri: Zemkopības ministrijas Meža departaments.

Starptautiskā Jūras dziļu pārvalde

(International Seabed Authority, ISA)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Kopš 2005. gada tiek paredzēti līdzekļi Latvijas dalībai ISA.

Kontakti:

www.un.org

Sadarbības partneri: Satiksmes ministrijas Jūrniecības departaments
(www.sam.gov.lv).

Ķīmisko ieroču aizliegšanas organizācija

(Organization for the Prohibition of Chemical Weapons, OPCW)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

Latvija Ķīmisko ieroču aizlieguma konvenciju parakstīja 1997. gadā un kopš tā laika ir šīs organizācijas dalībvalsts.

Kontakti:

www.opcw.org

OPCW galvenā mītne – Hāgā.

Sadarbības partneri: Latvijas Republikas vēstniecība Nīderlandē,
Valsts Vides dienests

ANO SISTĒMAS AĢENTŪRAS, KURĀS LATVIJA NAV
DALĪBVALSTS VAI KURU DARBĪBĀ AKTĪVI NEPIEDALĀS

Starptautiskais Tirdzniecības centrs

(International Trade Centre, ITC)

Kontakti:

www.intracen.org

ITC galvenā mītne – Ženēvā.

ANO Sieviešu attīstības fonds

(UN Development Fund for Women, UNIFEM)

Kontakti:

www.unifem.org

UNIFEM galvenā mītne – Ņujorkā.

ANO Brīvprātīgie

(UN Volunteers, UNV)

Kontakti:

www.unv.org

UNV galvenā mītne – Bonnā.

ANO Kapitāla attīstības fonds

(UN Capital Development Fund, UNCDF)

Kontakti:

www.uncdf.org

UNCDF galvenā mītne – Ņujorkā.

ANO Palestīnas bēgļu atbrīvošanas un darba aģentūra Tuvajos Austrumos

(UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, UNRWA)

Kontakti:

www.unrwa.org

UNRWA galvenā mītne – Gazā (Ammāna).

ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisija

(UN Commission on International Trade Law, UNCITRAL)

Kontakti:

www.uncitral.org

UNCITRAL galvenais birojs – Vinē.

Latvija nav dalībvalsts, bet ir iespēja piedalīties novērotājas statusā.

ANO Iedzīvotāju apmešanās programma
(*UN Human Settlements Programme, UN-HABITAT*)

Kontakti:
www.unhabitat.org
UN-HABITAT galvenā mītne – Nairobi.

Starptautiskais Lauksaimniecības attīstības fonds
(*International Fund for Agricultural Development, IFAD*)

Kontakti:
www.ifad.org
IFAD galvenā mītne – Romā.
Latvija nav dalībvalsts.

ANO Industriālās attīstības organizācija
(*UN Industrial Development Organization, UNIDO*)

Kontakti:
www.unido.org
UNIDO galvenā mītne – Vīne.
Latvija un Igaunija ir vienīgās ES valstis, kas nav dalībvalstis šajā organizācijā.

ANO Globalizācijas, liberalizācijas un ilgtspējīgas tautas attīstības globālā programma
(*UN Global Programme on Globalization, Liberalization and Sustainable Human Development, UNCTAD-UNDP*)

Kontakti:
www.unctad-undp.org
UNCTAD-UNDP galvenā mītne – Ženēvā.

ANO Palīdzības kontroles programma
(*UN Aids Control Programme, UNACP*)

Starptautiskais Ģēnu inženierijas un biotehnoloģiju centrs
(*International Centre for Genetic Engineering and Biotechnology, ICGEB*)

Kontakti:
www.icgeb.org
ICGEB galvenā mītne – Triestē (Itālija).
Latvija nav dalībvalsts.

AR ANO SAISTĪTĀS, BET NE ANO SISTĒMAI PAKĻAUTĀS INSTITŪCIJAS

Starptautiskā Migrācijas organizācija

(International Organization for Migration, IOM)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

1998. gada aprīlī IOM atvēra biroju Rīgā, kura darbību koordinē Baltijas un ziemeļvalstu reģionālais IOM birojs Helsinkos.

Sadarbība notiek ar IOM Latvijas biroja starpniecību.

IOM darbības mērķis ir sakārtotas migrācijas kustības plūsmu nodrošināšana visā pasaulē, pārceļotāju apmešanās un integrācijas atvieglošana saņēmējvalstu ekonomiskajā un sociālajā struktūrā; valstu un starptautisko organizāciju, valstisko un nevalstisko organizāciju sadarbības veicināšana, lai pētītu migrācijas jautājumus un konsultētos ne tikai par migrācijas procesu, bet arī par pārceļotāju kā atsevišķas personas īpašo situāciju un vajadzībām.

Kontakti:

www.iom.int

Sadarbības partneri: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Izglītības satura un eksaminācijas centrs.

Starptautiskā Hidrogrāfijas organizācija

(International Hydrographic Organization, IHO)

Sadarbība ar Latvijas organizācijām:

IHO ir dibināta 1921. gadā, lai nodrošinātu starptautiskās navigācijas un jūras vides aizsardzību. Latvijas Hidrogrāfijas dienestam ir saistoši šīs organizācijas standarti un rekomendācijas.

Kontakti:

www.iho.shom.fr

Sadarbības partneri: VAS „Latvijas Jūras administrācija”, Hidrogrāfijas dienests.

Latvija līdz 2005. gadam bija ratificējusi 182 ANO konvencijas – visvairāk transporta un sakaru jomā (21), cilvēktiesībās (14), aviācijā (8), darba tiesībās (27), jūras tiesībās (25), intelektuālā īpašuma jomā (10). (Par ratificētajām konvencijām sk. arī pielikumā „Latvijas ratificētās ANO konvencijas”.)

LATVIJA UN ANO ĀRPOLITIKAS PRIORITĀŠU KOPSAKARĀ

Latvijas ārpolitikas pamatvirziena līdz 2010. gadam kā Latvijas galvenais ārpolitikas mērķis ir uzsvērtā starptautiskās ietekmes palielināšana, kas ir būtiska nacionālo interešu aizstāvēšanas sastāvdaļa un izriet no politiski tiesiskajiem principiem, uz kuriem balstās Latvijas nacionālā valsts.

Pēdējos gados Latvijas resursi ir pastiprināti ieguldīti, lai sagatavotos dalībai Eiropas Savienībā (ES) un NATO, tomēr ANO paliek starptautisko daudzpusējo attiecību pamatā un Latvija veiksmīgi ieņem savu vietu 191 ANO dalībvalstu vidū. Sekmīgi un aktīvi darbojoties šajā visuniversālākajā pasaules organizācijā, sadarbībā ar citām ES valstīm ir iespējams attīstīt gandrīz visus ārpolitikas pamatvirzienus. Latvijas ārpolitikas prioritāšu kontekstā tās dalība ANO galvenokārt saistāma ar Latvijas ietekmes palielināšanos pēc iestāšanās Eiropas Savienībā, kā arī ar attīstības sadarbības īstenošanu.

1991. gadā Latvijai kļūstot par ANO dalībvalsti, tās ārpolitika ieguvusi pasaules mēroga dimensijas. Dalība Pasaules Tirdzniecības organizācijā nodrošina labāku Latvijas tautsaimniecības funkcionēšanu, rada starptautiskas tirdzniecības iespējas. Iekļaušanās šajā un citās organizācijās ir svarīgs priekšnosacījums, lai īstenotu nacionālās intereses starptautiskajā politikā. Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā (2004) Latvija saskaņo savas intereses un nostādnes ar citām ES valstīm, ik mēnesi regulāri tiekoties Briselē – ES Padomes darba grupā ANO jautājumos. Līdz ar to Latvijas balss ir ieguvusi ievērojami lielāku ietekmi ANO. Atsevišķos gadījumos vēl saglabājas iepriekšējais reģionālo grupu dalījums, piemēram, saistībā ar ANO Drošības padomes reformām tiek apsvērta iespēja par papildu rotējošo vietu, kuru varētu iegūt Austrumeiropas bloka pārstāvis.

Latvija kā jebkura pasaules valsts šobrīd nav pasargāta no mūsdienu draudiem – terorisma, masu iznīcināšanas ieroču izplatības, nelegālās migrācijas, no briesmām, ko rada valstu sabrukšana. Viena pati Latvija pret tiem nav spējīga cīnīties, tādēļ, lai stātos pretī šiem pārbaudījumiem, ir cieši jāsadarbjas ar citām valstīm starptautiskās organizācijās.

Būdama ES dalībvalsts, Latvija apliecina, ka tā ārpolitikā atbalstīs tādu ES, kas spēj sniegt būtisku ieguldījumu miera un stabilitātes nodrošināšanā Eiropā un pasaulē, gan izmantojot ES rīcībā esošos līdzekļus, gan sadarbojoties ar ANO, NATO un citām starptautiskajām organizācijām.

Latvija arī uzsver būtisko nepieciešamību ANO reformēt – līdz ar to organizācijas darbība kļūtu efektīvāka un tā veiksmīgāk varētu novērst draudus mūsdienu drošībai. Latvijas skatījumā spēcīga ANO ir starptautiskās stabilitātes būtisks elements. Tikai šāda organizācija, kas ir spējīga cīnīties ar mūsdienu pasaules draudiem drošībai, būs nozīmīgs priekšnosacījums daudzpusēju starptautisko attiecību saglabāšanai un stiprināšanai. ANO reformām ir jābūt vērstām uz šīs organizācijas darbības pilnveidošanu, it īpaši – savlaicīgu un efektīvu reaģēšanu starptautisko un humanitāro krīžu situācijās, kā arī cīņu pret masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanu. Latvija atbalstīs ANO Drošības padomes pastāvīgo locekļu skaita palielināšanu, taču ir jāatrod mehānisms, lai paplašinātā Drošības padome nemazinātu pilnvērtīgu ANO darbību.

Tūkstošgades attīstības mērķos Latvija ir apņēmusies veicināt visnabadzīgāko valstu attīstību un izvirzījusi uzdevumus: palielināt Latvijas finansējumu šo valstu attīstības sadarbības mērķiem, kā arī veicināt sabiedrības izpratni par attīstības sadarbību. 2006. gadā ES valstis, to vidū Latvija, ir apņēmušās 0,33% no nacionālā kopprodukta sniegt attīstības sadarbībai. Tādēļ ir nepieciešams politisks un finansiāls atbalsts nevalstiskajām organizācijām, kas nodarbojas ar attīstības sadarbības jautājumiem.

Latvija no valsts, kas starptautisko palīdzību saņēma, ir kļuvusi par valsti, kas spēj un vēlas palīdzēt trūcīgākām valstīm, kurām ir nepieciešams atbalsts demokrātisku politisko un ekonomisko reformu īstenošanai¹. Vairāk nekā miljards pasaules iedzīvotāju dzīvo nabadzībā; šiem cilvēkiem trūkst dzeramā ūdens un pietiekama uztura, viņu veselība un dzīvības drošība ir apdraudēta. Liela daļa šo cilvēku nerasniedz savu

¹ Sk. vadlīnijas, pēc kurām tiek noteiktas attīstītās un attīstības valstis: *DAC guidelines* www.oecd.org/document/10/0,2340,en_2649_33721_1916746_1_1_1_1,00.html

piekto dzimšanas dienu. Apmēram 6 miljoni pasaules iedzīvotāju neprot lasīt un nekad nav apmeklējuši skolu, jo šādu iespēju viņiem nav bijis.

Nabadzība pastāv visās pasaules valstīs. Tomēr ir valstis, kas ir spējīgas palīdzēt, un ir valstis, kurām šī palīdzība ir īpaši nepieciešama.

Latvijas politikas pamatvirzienus attīstības sadarbības jomā nosaka starptautiskās saistības un pienākumi, kurus tā ir uzņēmusies divpusējos vai daudzpusējos līgumos un konvencijās; to skaitā ir arī ANO Tūkstošgades attīstības mērķi un divpusējo attiecību prioritātes. Attīstības sadarbības politika ir Latvijas ārpolitikas būtiska sastāvdaļa un viens no pamatprincipiem attiecību veidošanai ar attīstības un pārejas ekonomikas valstīm, kas saskaņā ar *OECD* Attīstības palīdzības komitejas (*DAC*) klasifikāciju ir oficiālās attīstības palīdzības saņēmējvalstis. Starptautiskā sadarbība attīstībai ir ne tikai solidaritātes izpausme, bet arī Latvijas drošības sastāvdaļa, jo tādējādi tiek veicināta ilgtspējīga ekonomiskā un sociālā attīstība Latvijai nozīmīgos reģionos.

Pakāpeniski Latvija ir tuvinājusies attīstīto valstu grupai, un tautas attīstības jomā tā starp 177 ANO novērtētajām valstīm ir 50 attīstītāko valstu vidū. 2005. gada pasaules mēroga Tautas attīstības pārskatā Latvija ierindojās 48. vietā. Iespējams, pārējām 127 valstīm ir nepieciešama tieši mūsu palīdzība. Ar attīstības sadarbības projektu palīdzību Latvija šajās valstīs varēs nodrošināt savu pārstāvniecību, attīstīt izdevīgu sadarbību ekonomikā, nevalstiskajā sektorā un kultūras jomā. Vienlaikus tiks radīti priekšnosacījumi, lai Latvija parādītos kā sekmīgu reformu valsts un palīdzības sniedzēja citām valstīm.

Sniedzot savu ieguldījumu nabadzības mazināšanai pasaulē, attīstības sadarbībā iesaistās ne tikai valdības institūcijas un to pārstāvji, bet arī privātais sektors un sabiedrība kopumā. Būtiski svarīga ir šīs sadarbības īstenošana ar kaimiņvalstīm, jo tas ir pamats gan to tālākai demokrātiskai attīstībai, gan miera nodrošināšanai reģionā. Latvijas interesēs ir, lai tās kaimiņos būtu stabilas, pārtikušas un demokrātiskas valstis. Kopš neatkarības atgūšanas Latvija ir uzkrājusi ievērojamu pieredzi, kas šīm valstīm var noderēt, veicinot to ekonomisko attīstību un labklājību.

Par attīstības sadarbības politikas sagatavošanu un īstenošanu valsts līmenī atbildīga ir Ārlietu ministrija, kas izstrādā pamatnostādnes, izvirzot Latvijas attīstības sadarbības mērķus, uzdevumus un prioritātes, kā arī koordinē projektu īstenošanu. 2003. gadā valdība pieņēma „Latvijas Republikas attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes”; ik gadu, lai paredzētu svarīgākos uzdevumus un veicamos projektus, tiek veidots darba plāns.

Valsts un pašvaldību pārvaldes reformu, kā arī tieslietu jomā Latvija ir palīdzējusi Ukrainai, turpinās palīdzība Moldovai un Gruzijai. Tuvākajā nākotnē Latvija cer īstenot projektus arī citur, piemēram, bijušās Padomju Savienības teritorijā esošajās un Balkānu reģiona valstīs.

Kopumā valsts un nevalstisko organizāciju eksperti ir snieguši palīdzību attīstības valstīm dažādās jomās – izglītībā, vides aizsardzībā un zinātnē; notikušas ekspertu apmaiņas vizītes un konsultācijas. Latvijas Bankas konsultanti ir palīdzējuši Ukrainas un Gruzijas nacionālajām bankām banku uzraudzības un personāla vadības jautājumos. Konsultatīva palīdzība bijusi arī valsts pārvaldes jomā; Valsts iekšējā tirgus aizsardzības birojs iesaistījies, konsultējot Baltkrievijas speciālistus par iekšējā tirgus aizsardzības institūciju veidošanu. VAS „Latvijas pasts” sadarbībā ar Pasaules Pasta savienības Starptautisko biroju organizēja konferenci „Izmaksu uzskaitē un pasta nozares reformas NVS un Baltijas valstu pasta administrācijās” u. c. Latvija kopš 20. gadsimta 90. gadu sākuma ir veikusi regulāras iemaksas starptautiskajās organizācijās, lai atbalstītu attīstības un pārejas ekonomikas valstis.

Līdz šim Latvijas darbība, kas saistīta ar attīstības sadarbības programmu, galvenokārt izpaudusies, reaģējot uz atsevišķām situācijām vai notikumiem. Lai, īstenojot attīstības sadarbības politiku, sasniegtu vēlamos mērķus un palīdzība būtu efektīvāka, jābūt iepriekš izstrādātai stratēģijai un plānam – tas ne tikai atvieglotu politikas īstenošanu, bet arī precīzāk ļautu novērtēt rezultātus. Šim nolūkam Latvijas Republikas Ārlietu ministrija ir izstrādājusi Attīstības sadarbības politikas plānu un Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes. Attīstības sadarbības

politikas pamatnostādnēs skaidroti politikas pamatprincipi un tās īstenošanas virzieni. Izstrādātajā 2005. gada Attīstības sadarbības politikas plānā par prioritāti tika izvirzīts: sākt divpusējās un trīspusējās sadarbības projekta īstenošanu un veikt sabiedriskās informēšanas pasākumus, skaidrojot attīstības sadarbības politikas mērķus.

2005. gadā attīstības sadarbībai tika piešķirts 100 000 latu. Tas bija pirmais gads, kad šim nolūkam valsts budžetā bija iekļauta konkrēta summa. 2006. gada budžetā attīstības sadarbībai piešķirti 150 000 latu.

2004. gadā oficiālajai attīstības palīdzībai bija paredzēti 0,06% no nacionālā kopprodukta, šajā summā iekļaujot iemaksas starptautiskajās organizācijās, ES attīstības budžetā, kā arī visu valsts iestāžu naudas izlietojumu divpusējai sadarbībai ar attīstības valstīm. Lai to īstenotu, līdz 2010. gadam Latvijai nepieciešams: izveidot koordinētu sistēmu attīstības palīdzības sniegšanai valstīm, kuras minētas Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnēs; atbilstoši pamatnostādnēm uzsākt plānveidīgu palīdzību; pakāpeniski palielināt finansējumu attīstības sadarbībai; aktīvāk izmantot nevalstiskā un privātā sektora pieredzi attīstības sadarbības jomā; izglīt Latvijai sabiedrību par valsts attīstības sadarbības uzdevumu nozīmi starptautiskā līmenī.

ĪZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

ANO dokumenti, www1.umn.edu/humanrts/un-orgs.htm

Indāns, I., Gregors, R. V. *Latvijas ārpolitika ANO ietvaros*.

Rīga: Latvijas Ārpolitikas institūts, 1999.

Latvija ANO sistēmā. Rīga: UNDP Latvija, 1997.

Latvijas ārpolitikas pamatvirzieni,

www.am.gov.lv/lv/Arpolitika/arpolitikas-pamatvirzieni-2009/#ievads

UN Basic facts 2000–2004. New York: UN.

NODERĪGI

Eiropas Savienības valstis Apvienoto Nāciju Organizācijā, europa-eu-un.org

Starptautiskās organizācijas pasaulē, www.gksoft.com/govt/en/multi.html

Valstu nosaukumi, www.geonames.de/indcou.html

Pielikumi

ANO INSTITŪCIJAS

Saisinājums angļiski (ja tiek lietots)	Angļiski	Latviski	Atrašanās vieta, elektroniskā adrese
CEB	<i>United Nations System Chief Executives Board for Coordination</i>	ANO sistēmas Izpilddirektoru koordinācijas padome	Ņujorka, ASV ceb.unsystem.org/ ceb@unsystem.org
CTBTO	<i>Preparatory Commission for the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization</i>	Vispārējā kodolieroču izmēģinājumu aizlieguma līguma organizācijas Sagatavošanas komisija	Vīne, Austrija www.ctbto.org/ ctbto_webmaster@ctbto.org
ECA	<i>Economic Commission for Africa</i>	Āfrikas Ekonomikas komisija	Adisabeba, Etiopija www.uneca.org/ ecainfo@unecca.org
ECE	<i>Economic Commission for Europe</i>	Eiropas Ekonomikas komisija	Ženēva, Šveice www.unece.org/ info.ece@unece.org
ECLAC	<i>Economic Commission for Latin America and the Caribbean</i>	Latīņamerikas un Karību reģiona Ekonomikas komisija	Santjago, Čīle www.eclac.org/ webmaster@eclac.cl
ESCAP	<i>Economic and Social Commission for Asia and the Pacific</i>	Āzijas un Klusā okeāna valstu Ekonomikas un sociālo lietu komisija	Bangkoka, Taizeme www.unescap.org/ webmaster@unescap.org

ESCWA	<i>Economic and Social Commission for Western Asia</i>	Rietumāzijas Ekonomikas un sociālo lietu komisija	Beirūta, Libāna www.escwa.org.lb/ webmaster@escwa.org.lb
FAO	<i>Food and Agriculture Organization of the United Nations</i>	ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija	Roma, Itālija www.fao.org/ webmaster@fao.org
HLCM	<i>High Level Committee on Management</i>	Augsta līmeņa vadības komiteja	Ženēva, Šveice ceb.unsystem.org/hlcm/default.htm secretariat.hlcm@unsystem.org
HLCP	<i>High Level Committee on Programmes</i>	Augsta līmeņa programmu komiteja	Ženēva, Šveice ceb.unsystem.org/hlcp/default.htm secretariat.hlcp@unsystem.org
IACSD	<i>Former Inter-Agency Committee on Sustainable Development</i>	Bijusī Starpāģentūru ilgtspējīgas attīstības komiteja	Ņujorka, ASV ceb.unsystem.org/former.ACC/iacsd.htm ceb@unsystem.org
IAEA	<i>International Atomic Energy Agency</i>	Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra	Vīne, Austrija www.iaea.org/ official.mail@iaea.org
IAPSO	<i>Inter-Agency Procurement Services Office</i>	Starpāģentūru iepirkumu birojs	Kopenhāģena, Dānija www.iapso.org/news/ registry.iapso@iapso.org
IAWG	<i>Inter-Agency Working Group on Evaluation</i>	Starpāģentūru izvērtēšanas darba grupa	Ņujorka, ASV www.uneval.org/
IBE	<i>International Bureau of Education</i>	Starptautiskais Izglītības birojs	Ženēva, Šveice [UNESCO] www.ibe.unesco.org/ f.nacereddine@ibe.unesco.org

IBRD	<i>International Bank for Reconstruction and Development</i>	Starptautiskā Rekonstrukcijas un attīstības banka	Vašingtona, ASV redirect.worldbank.org/html/extdr/backupd/brnd/feedback@worldbank.org
ICAO	<i>International Civil Aviation Organization</i>	Starptautiskā Civīlās aviācijas organizācija	Monreāla, Kanāda www.icao.int/ icaohq@icao.int
ICC	<i>International Criminal Court</i>	Starptautiskā krimināltiesa	Hāga, Nīderlande www.icc-cpi.int/ pio@icc-cpi.int
ICC	<i>International Computing Centre</i>	Starptautiskais datoru centrs	Ženēva, Šveice www.unicc.org/ callcentre@unicc.org
ICGEB	<i>International Centre for Genetic Engineering and Biotechnology</i>	Starptautiskais Ģēnu inženierijas un biotehnoloģiju centrs	Trieste, Itālija [UNIDO] www.icgeb.org/ www@icgeb.org
ICJ	<i>International Court of Justice</i>	Starptautiskā tiesa	Hāga, Nīderlande www.icj-cij.org/ information@icj-cij.org
ICS	<i>International Centre for Science and High Technology</i>	Starptautiskais Zinātnes un augsto tehnoloģiju centrs	Trieste, Itālija [UNIDO] info@ics.trieste.it < info@ics.trieste.it >
ICSC	<i>International Civil Service Commission</i>	Starptautiskā Civildienesta komisija	Ņujorka, ASV icsc.un.org/ icscmail@un.org
ICSID	<i>International Centre for Settlement of Investment Disputes</i>	Starptautiskais Investīciju strīdu risināšanas centrs	Vašingtona, ASV [World Bank Group] www.worldbank.org/icsid/contact.htm

ICTP	<i>Abdus Salam International Centre for Theoretical Physics</i>	Abdusa Salama Starptautiskais Teorētiskās fizikas centrs	Trieste, Itālija [UNESCO/IAEA] www.ictp.it/ sci_info@ictp.trieste.it
ICTR	<i>International Criminal Tribunal for Rwanda</i>	Starptautiskais Ruandas kara noziegumu tribunāls	Aruša, Tanzānija www.ictr.org/ ictr-press@un.org
ICTY	<i>International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia</i>	Starptautiskais bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunāls	Ženēva, Šveice www.un.org/icty/
IDA	<i>International Development Association</i>	Starptautiskā Attīstības asociācija	Vašingtona, ASV [World Bank Group] www.worldbank.org
IFAD	<i>International Fund for Agricultural Development</i>	Starptautiskais Lauksaimniecības attīstības fonds	Roma, Itālija www.ifad.org/ ifad@ifad.org
IFC	<i>International Finance Corporation</i>	Starptautiskā Finanšu korporācija	Vašingtona, ASV [World Bank Group] www.ifc.org/ webmaster@ifc.org
IHO	<i>International Hydrographic Organization</i>	Starptautiskā Hidrogrāfijas organizācija	Maroka, www.iho.shom.fr/
IIEP	<i>International Institute for Educational Planning</i>	Starptautiskais Izglītības planošanas institūts	Parīze, Francija [UNESCO] www.unesco.org/iiep/ information@iiep.unesco.org
ILO	<i>International Labour Organization</i>	Starptautiskā Darba organizācija	Ženēva, Šveice www.ilo.org/ ilo@ilo.org

IMF	<i>International Monetary Fund</i>	Starptautiskais Valūtas fonds	Vāšingtona, ASV www.imf.org/ publicaffairs@imf.org
IMO	<i>International Maritime Organization</i>	Starptautiskā Jūrniecības organizācija	Londona, Lielbritānija www.imo.org/index.htm info@imo.org
IMPS	<i>Institute for Media, Peace and Security (University for Peace)</i>	Mediju, miera un drošības institūts (Miera universitāte)	Parīze, Francija www.mediapeace.org/ webmaster@mediapeace.org
INIA	<i>International Institute on Ageing</i>	Starptautiskais Novēcošanas pētījumu institūts	Valeta, Malta www.inia.org.mt/ inia@malta.net.net
INSTRAW	<i>International Research and Training Institute for the Advancement of Women</i>	Starptautiskais Pētniecības un apmācību institūts sievietes attīstībai	Santodomingo, Dominikānas Republika www.un-instraw.org/en/index.html instraw.hq.sd@codetel.net.do
IOM	<i>International Organization of Migration</i>	Starptautiskā Migrācijas organizācija	Ženēva, Šveice www.iom.int
ISA	<i>International Seabed Authority</i>	Starptautiskā Jūras dziļļu pārvalde	Kingstona, Jamaika www.isa.org.jm/ AElaise@isa.org.jm
ISDR	<i>International Strategy for Disaster Reduction</i>	Starptautiskā katastrofu novēršanas stratēģija	Ženēva, Šveice www.unisdr.org/ isdr@un.org
ITC	<i>International Trade Centre</i>	Starptautiskais Tirdzniecības centrs	Ženēva, Šveice [UNCTAD/WTO] www.intracen.org/index.htm itcreg@intracen.org

ITC/ILO	International Training Centre of the ILO	Starptautiskās Darba organizācijas Mācību centrs	Turīna, Itālija www.itcilo.it/ pubinfo@itcilo.it
ITU	International Telecommunication Union	Starptautiskā Telekomunikāciju savienība	Ženēva, Šveice www.itu.int/home/index.html itumail@itu.int
JIAMCATT	Joint Inter-Agency Meeting on Computer-Assisted Translation and Terminology	Vienotā starpagentūru sanāksme datorizētājā tulkošanā un terminoloģijā	Ženēva, Šveice jiamcatt.unsystem.org/english/jiamcate.htm mjdesainitrobert@unog.ch
JIU	Joint Inspection Unit	Kopīgo pārbauzu institūcija	Ženēva, Šveice www.unsystem.org/jiu/ jiu@unog.ch
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency	Daudzpusējo investīciju garantiju aģentūra	Vašingtona, ASV [World Bank Group] www.miga.org/ migawebmaster@worldbank.org
NGLS	United Nations Non-Governmental Liaison Service	ANO Nevalstiskās sadarbības dienests	Ženēva, Šveice un Ņujorka, ASV www.un-ngls.org/ ngls@unctad.org, ngls @un.org
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs	Humanitāro jautājumu koordinācijas birojs	Ženēva, Šveice un Ņujorka, ASV ochaonline.un.org/ ochany@un.org
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Right	ANO Augstā cilvēktiesību komisāra birojs	Ženēva, Šveice www.ohchr.org/english/ webadmin.hchr@unog.ch

OOSA	Office for Outer Space Affairs	Kosmosa lietu birojs	Vīne, Austrija www.oosa.unvienna.org/ oosa@oosa.un.or.at
OPCW	Organization for the Prohibition of Chemical Weapons	Ķīmisko ieroču aizliegšanas organizācija	Hāga, Nīderlande www.opcw.org/ webmaster@opcw.org
ReliefWeb	Global hub for time-critical humanitarian information on Complex Emergencies and Natural Disasters	Globālais humanitārās informācijas un kompleksas neatliekamās palīdzības centrs dabas katastrofās	Ženēva, Šveice www.reliefweb.int/rw/dbc.nsf/ doc100?OpenForm comments@reliefweb.int
SCN	United Nations System Standing Committee on Nutrition (formerly ACC Subcommittee on Nutrition)	ANO sistēmas Pastāvīgā uztura komiteja	Ženēva, Šveice www.unsystem.org/scn/ scn@who.int
UN	United Nations	Apvienoto Nāciju Organizācija	Ņujorka, ASV www.un.org inquiries@un.org
UNAIDS	Joint United Nations Programme on HIV/AIDS	Vienotā ANO programma cīņai ar HIV/AIDS	Ženēva, Šveice www.unaids.org/en/default.asp unaids@unaids.org
UNBA	United Nations Board of Auditors	ANO Revidentu padome	Ņujorka, ASV www.unsystem.org/auditors/ boa@un.org

UNCC	United Nations Compensation Commission	ANO Kompensāciju komisija	Ženēva, Šveice www2.unog.ch/uncc/ unccwebmaster@uncc.ch
UNCCD	United Nations Convention to Combat Desertification	ANO Konvencija cīņai pret pārtuksnešošanu	Bonna, Vācija www.unccd.int/ secretariat@unccd.int
UNCDF	United Nations Capital Development Fund	ANO Kapitāla attīstības fonds	Ņujorka, ASV www.uncdf.org/english/index.html info@uncdf.org
UNCG	United Nations Communications Group	ANO Komunikācijas grupa	Ņujorka, ASV www.ceh.unsystem.org/Former.ACC/junic.htm gastaut@un.org.mihalic@un.org
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law	ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisija	Vīne, Austrija uncitral@uncitral.org
UNCSD	United Nations Common Supplier Database	ANO Vienotās piegādes datubāze	Oslo, Norvēģija www.uncsd.org/ registry@uncsd.org
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development	ANO Tirdzniecības un attīstības konference	Ženēva, Šveice www.unctad.org/Templates/StartPage.asp?intItemID=2068 ers@unctad.org
UNCTAD-UNDP	United Nations Global Programme on Globalization, Liberalization and Sustainable Human Development	ANO Globalizācijas, liberalizācijas un ilgtspējīgas tautas attīstības globālā programma	Ženēva, Šveice www.unctad-undp.org/ globalprogramme@unctad.org

	<i>United Nations Atlas of the Oceans</i>	ANO Okeānu atlants	Vāšingtona, ASV www.oceansatlas.org/index.jsp
UNDCP	<i>United Nations Drug Control Programme</i>	ANO Narkotiku kontroles programma	Vīne, Austrija www.unodc.org/unodc/index.html odccp@odccp.org
UNDG	<i>United Nations Development Group</i>	ANO Attīstības grupa	Ņujorka, ASV www.undg.org/webmaster@undg.org
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i>	ANO Attīstības programma	Ņujorka, ASV www.undp.org/aboutundp@undp.org
UNEP	<i>United Nations Environment Programme</i>	ANO Vides programma	Nairobi, Kenija www.unep.org/eisinfo@unep.org
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>	ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija	Parīze, Francija portal.unesco.org/webmaster@unesco.org
UNFCCC	<i>United Nations Framework Convention on Climate Change</i>	ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām	Bonna, Vācija secretariat@unfccc.int
UNFF	<i>United Nations Forum on Forests</i>	ANO Mežu forums	Ņujorka, ASV www.un.org/esa/forests/
UNFIP	<i>United Nations Fund for International Partnerships</i>	ANO Starptautiskās partnerības fonds	Ņujorka, ASV unfccc.int/2860.php info-unfip@un.org

UNFPA	United Nations Population Fund	ANO Iedzīvotāju fonds	Ņujorka, ASV www.unfpa.org/ unfpaqa@unfpa.org
UNGIWG	United Nations Geographic Information Working Group	ANO Ģeogrāfiskās informācijas darba grupa	Ņujorka, ASV www.ungiwg.org/
UN-HABITAT	United Nations Human Settlements Programme	ANO Iedzīvotāju apmešanās programma	Nairobi, Kenija www.unhabitat.org/ infohabitat@unhabitat.org
UNHCR	Office of the United Nations High Commissioner for Refugees	ANO Augstā bēgļu lietu komisāra birojs	Ženēva, Šveice www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home hqpi00@unhcr.ch
UNICEF	United Nations Children's Fund	ANO Bērnu fonds	Ņujorka, ASV www.unicef.org/ info@unicef.org
UNICRI	United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute	ANO Starpreģionu noziedzības un tieslietu pētniecības institūts	Roma, Itālija www.unicri.it/ unicri@unicri.it
UNICT TF	United Nations Information and Communication Technologies Task Force	ANO Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju īpaša komisija	Ņujorka, ASV www.unicttaskforce.org/index.html
UNIDIR	United Nations Institute for Disarmament Research	ANO Atbrūpošanas pētniecības institūts	Ženēva, Šveice www.unog.ch/ jseck@unog.ch

UNIDO	<i>United Nations Industrial Development Organization</i>	ANO Industriālās attīstības organizācija	Vīne, Austrija www.unido.org/press@unido.org
UNIFEM	<i>United Nations Development Fund for Women</i>	ANO Sieviešu attīstības fonds	Ņujorka, ASV www.unifem.org/unifem@undp.org
UNIS	<i>United Nations International School</i>	ANO Starptautiskā skola	Ņujorka, ASV www.unis.org/unis@unis.org
UNITAR	<i>United Nations Institute for Training and Research</i>	ANO Apmācību un pētniecības institūts	Ženēva, Šveice www.unitar.org/info@unitar.org
UNJSPF	<i>United Nations Joint Staff Pension Fund</i>	ANO Vienotais personāla pensiju fonds	Ņujorka, ASV www.unjspf.org/eng/index.html unjspf@un.org
UNMAS	<i>United Nations Mine Action Service</i>	ANO Pretmīnu dienests	Ņujorka, ASV www.mineaction.org/mineaction@un.org
UNODC formerly UNDCP	<i>United Nations Office on Drugs and Crime</i>	ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs	Vīne, Austrija www.unodc.org/unodc/en/index.html odccp@odccp.org
UNOG	<i>United Nations Office at Geneva</i>	ANO Ženēvas birojs	Ženēva, Šveice www.unog.ch/webmaster@unog.ch

UNON	United Nations Office at Nairobi	ANO Nairobi birojs	Nairobi, Kenija www.unon.org/web.master@unon.org
UNOPS	United Nations Office for Project Services	ANO Projektu pakalpojumu birojs	Ņujorka, ASV www.unops.org/unops/newyork@unops.org
UNOV	United Nations Office at Vienna	ANO Vīnes birojs	Vīne, Austrija www.unvienna.org/unov/index.html webmaster@unvienna.org
UNPA	United Nations Postal Administration	ANO Pasta administrācija	Vīne, Austrija www.unpa.unvienna.org/unpa-europe@unvienna.org
UNRCNet	United Nations Resident Coordinators Network	ANO Rezidējošo koordinatoru tīkls	Ņujorka, ASV www.dgo.org/
UNRDFS-NET	UN System Network on Rural Development and Food Security	ANO Lauku attīstības un pārtikas drošības tīkls	Roma, Itālija www.rdfs.net/index.htm rdfs-net@fao.org
UNRISD	United Nations Research Institute for Social Development	ANO Sociālās attīstības pētniecības institūts	Ženēva, Šveice www.unrisd.org/info@unrisd.org
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East	ANO Palestīnas bēgļu atbrīvošanas un darba aģentūra Tuvajos Austrumos	Gaza, Gazas josla; Amāna, Jordānija www.un.org/unrwa/
UNSSC	United Nations System Staff College	ANO sistēmas Personāla koledža	Turīna, Itālija www.unssc.org/web1/

UNU	<i>United Nations University</i>	ANO Universitāte	Tokija, Japāna www.unu.edu/ mbox@hq.unu.edu
UNV	<i>United Nations Volunteers</i>	ANO Brīvprātīgie	Bonna, Vācija www.unv.org/ information@unv.org
UPEACE	<i>University for Peace</i>	Miera universitāte	Sanhosē, Kostarika www.upeace.org/ info@upeace.org
UPU	<i>Universal Postal Union</i>	Pasaules Pasta savienība	Berne, Šveice www.upu.int/ info@upu.int
WBG	<i>World Bank Group</i>	Pasaules Bankas grupa	Vašingtona, ASV www.worldbank.org/ feedback@worldbank.org
WFP	<i>World Food Programme</i>	Pasaules Pārtikas programma	Roma, Itālija www.wfp.org/english/ wfpinfo@wfp.org
WHO	<i>World Health Organization</i>	Pasaules Veselības organizācija	Ženēva, Šveice www.who.int/en/ internet@who.int
WIPO	<i>World Intellectual Property Organization</i>	Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija	Ženēva, Šveice www.wipo.int/portal/index.html wipo.mail@wipo.int

WMO	<i>World Meteorological Organization</i>	Pasaules Meteoroloģijas organizācija	Ženēva, Šveice www.wmo.ch/index-en.html ipa@www.wmo.ch
WTO	<i>World Tourism Organization</i>	Pasaules Tūrisma organizācija	Madride, Spānija www.world-tourism.org/ omt@world-tourism.org
WTO	<i>World Trade Organization</i>	Pasaules Tirdzniecības organizācija	Ženēva, Šveice www.wto.org/ enquiries@wto.org
WW	<i>Women Watch</i>	Resursu centrs sievietēm	Ņujorka, ASV www.un.org/womenwatch/ womenwatch@un.org

ANO ATZĪMĒJAMĀS DIENAS, GADI UN DEKĀDES

Laiks	Dekādes
1997–2006	ANO dekāde, veltīta nabadzības izskaušanai
2001–2010	Dekāde malārijas apkarošanai attīstības valstīs, īpaši Āfrikā
2001–2010	Otrā starptautiskā dekāde kolonizācijas izskaušanai
2001–2010	Starptautiskā dekāde, veltīta mieram un nevardarbībai pret pasaules bērniem
2003–2012	ANO Lasītprasmes dekāde: „Izglītība visiem”
2005–2015	Starptautiskā dekāde: akcija „Ūdens dzīvībai” (no 2005. gada 22. marta)
	Gadi
2005	Starptautiskais mikro kredītu gads
2005	Starptautiskais sporta un fiziskās izglītības gads
2006	Starptautiskais tuksnešu un pārtuksnešošanās gads
	Dienas un nedēļas
8. marts	ANO Sieviešu tiesību un Starptautiskā miera diena
21. marts	Starptautiskā rasu diskriminācijas novēršanas diena
Sākot ar 21. martu	Solidaritātes nedēļa ar cilvēkiem, kas cīnās pret rasismu un rasu diskrimināciju
22. marts	Pasaules ūdens diena
3. maijs	Pasaules preses brīvības diena
15. maijs	Starptautiskā ģimeņu diena
21. maijs	Pasaules kultūras daudzveidības, dialoga un attīstības diena
22. maijs	Starptautiskā bioloģiskās daudzveidības diena

Sākot ar 25. maiju	Solidaritātes nedēļa ar cilvēkiem teritorijās, kurās nav pašpārvaldes
29. maijs	Starptautiskā ANO Miera uzturētāju diena
4. jūnijs	Nevainīgo bērnu, agresijas upuru starptautiskā piemiņas diena
5. jūnijs	Pasaules vides diena
17. jūnijs	Pasaules diena cīņai pret pārtuksnešošanu un sausumu
20. jūnijs	Pasaules bēgļu diena
23. jūnijs	ANO Publisko pakalpojumu diena
26. jūnijs	Starptautiskā diena cīņai pret narkotikām un cilvēktirdzniecību
26. jūnijs	Starptautiskā diena spīdzināšanas upuru atbalstam
Jūlija pirmā sestdiena	Starptautiskā kooperatīvu diena
11. jūlijs	Pasaules populācijas diena
9. augusts	Starptautiskā pasaules pamatiedzīvotāju diena
12. augusts	Starptautiskā jaunatnes diena
16. septembris	Starptautiskā ozona slāņa saglabāšanas diena
21. septembris	Starptautiskā miera diena
1. oktobris	Starptautiskā veco ļaužu diena
Oktobra pirmā pirmdiena	Pasaules dabiskās vides diena
Oktobra otrā trešdiena	Starptautiskā dabas katastrofu samazināšanas diena
4.–10. oktobris	Pasaules kosmosa nedēļa
16. oktobris	Pasaules pārtikas diena
17. oktobris	Starptautiskā nabadzības izskaušanas diena

24. oktobris	ANO diena
24.–30. oktobris	Atbrūņošanās nedēļa
6. novembris	Starptautiskā diena, veltīta vides aizsargāšanai karos un bruņotos konfliktos
16. novembris	Starptautiskā tolerances diena
20. novembris	Āfrikas industrializācijas diena
21. novembris	Pasaules televīzijas diena
25. novembris	Starptautiskā diena, veltīta vardarbības izskaušanai pret sievieti
29. novembris	Starptautiskā solidaritātes diena ar Palestīnas iedzīvotājiem
1. decembris	Pasaules AIDS diena
2. decembris	Starptautiskā verdzības atcelšanas diena
3. decembris	Starptautiskā invalīdu diena
10. decembris	Cilvēktiesību diena
11. decembris	Starptautiskā kalnu diena
18. decembris	Starptautiskā migrantu diena
Citas starptautiskās dienas	
21. februāris	Starptautiskā dzimtās valodas diena
23. marts	Pasaules meteoroloģijas diena
7. aprīlis	Pasaules veselības diena
23. aprīlis	Pasaules grāmatu un autortiesību diena
17. maijs	Pasaules telekomunikāciju diena
31. maijs	Pasaules diena bez tabakas
23. augusts	Starptautiskā vergu pārdošanas un verdzības likvidēšanas diena

8. septembris	Starptautiskā lasītprasmes diena
Septembra pēdējā nedēļa	Pasaules jūrniecības diena
5. oktobris	Pasaules skolotāju diena
9. oktobris	Pasaules pasta diena
10. oktobris	Pasaules garīgās veselības diena
24. oktobris	Pasaules informācijas attīstības diena
20. novembris (ieteikums)	Universālā bērnu diena
5. decembris	Starptautiskā brīvprātīgo diena, veltīta ekonomiskajai un sociālajai attīstībai
7. decembris	Starptautiskā civilās aviācijas diena

LATVIJAS RATIFICĒTĀS ANO KONVENCIJAS

Nosaukums	Noslēgšanas datums	Nozare	Apstiprināts	Stājas spēkā	Publikācija
ANO					
Konvencija par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) un šīs konvencijas 1978. gada 5. jūlija Protokols	19.05.1956.	Transports un sakari	Saeima 02.12.1993.	14.04.1994.	nav publicēts
Eiropas valstu nolīgums par bistamo kravu starptautiskajiem pārvadājumiem ar autotransportu (ADR)	30.09.1957.	Transports un sakari	Saeima 21.09.1995.	11.05.1996.	Latvijas Vēstnesis Nr.155 10.10.1995.
Nolīgums par vienveida tehnisko priekšrakstu pieņemšanu riteņu transportlīdzekļiem, aprīkojumam un daļām, kuras var uzstādīt un/vai izmantot riteņu transportlīdzekļos, un saskaņā ar šiem priekšrakstiem piešķiramo atbils tības novērtēšanu	20.03.1958.	Transports un sakari	Ministru kabinets 16.09.1998.	18.01.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.19 05.02.2003.
Konvencija par ceļu satiksmi	08.11.1968.	Transports un sakari	Ministru Padome 28.08.1992.	19.10.1993.	nav publicēts
Konvencija par ceļa zīmēm un signāliem	08.11.1968.	Transports un sakari	Ministru Padome 28.08.1992.	19.10.1993.	nav publicēts

Eiropas valstu līgums attiecībā uz transportīdzekļu apkārpju darbu starptautiskajos autopārvadājumos (AETR)	01.07.1970.	Transports un sakari	Saeima 02.12.1993.	13.07.1994. grozījumi: Latvijas Vēstnesis Nr.7 (3165) 13.01.2005.	Latvijas Vēstnesis Nr.119 08.12.1993., AETR
Eiropas līgums, kas papildina 1968. gada 8. novembra Vīnes konvenciju par ceļu satiksmi	01.05.1971.	Transports un sakari	Ministru kabinets 04.10.2000.	07.12.2002. Nr.36 06.03.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.36
Eiropas līgums, kas papildina 1968. gada 8. novembra Vīnes konvenciju par ceļa zīmēm un signāliem	01.05.1971.	Transports un sakari	Ministru kabinets 04.10.2000.	20.11.2002. Nr.46 22.03.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.46
Konvencija par pasažieru un bagāžas starptautisko autopārvadājumu līgumu (CVR) un 1978. gada 5. jūlija Protokols	01.03.1973.	Transports un sakari	Saeima 02.12.1993.	14.04.1994.	Latvijas Vēstnesis Nr.119 08.12.1993.
Muitas konvencija par starptautiskajiem kravu pārvadājumiem, izmantojot TIR grāmatīņu	14.11.1975.	Transports un sakari	Augstākā Padome 16.03.1993.	19.10.1993. Nr.59 16.04.2003.	Latvijas Vēstnesis Nr.59

Eiropas valstu līgums par starptautiskajām automaģistrālēm (AGR)	15.11.1975.	Transporta un sakari	Ministru kabinets 19.03.1997.	10.09.1997.	nav publicēts
Konvencija par genocīda nepieļaujamību un sodīšanu par to	09.12.1948.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	13.07.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.60 17.04.2003.
Konvencija par cīņu ar cilvēku tirdzniecību un prostitūcijas ekspluatēšanu no trešo personu puses	02.12.1949.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	13.07.1992.	nav publicēts
Konvencija par starptautiskajām informācijas apstrīdēšanas tiesībām	16.12.1952.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.05.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.50 01.04.2003.
Konvencija par sievietu politiskajām tiesībām	20.12.1952.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	13.07.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.60 17.04.2003.
Papildu konvencija par verdzības, vergu tirdzniecības un verdzībai līdzīgu institūtu un paražu izskaušanu	07.09.1956.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.04.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.55 09.04.2003.
Konvencija par precētas sievietes pilsonību	20.02.1957.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	13.07.1992.	nav publicēts

Starptautiskā konvencija par jebkuru rasu diskriminācijas izskaušanu	07.03.1966.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	13.07.1992.	nav publicēts
Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām	16.12.1966.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.07.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.61 23.04.2003.
Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām	16.12.1966.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.07.1992.	nav publicēts
Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām Fakultatīvais protokols	16.12.1966.	Cilvēk-tiesības	Saeima 28.04.1994.	22.09.1994.	nav publicēts
Starptautiskā konvencija par apartheida noziedzumu izskaušanu un sodu par tiem	30.11.1973.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.05.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.170 21.11.2002.
Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu	18.12.1979.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.05.1992.	nav publicēts
Konvencija pret spīdzināšanu un citādu cietsirdīgu, necilvēcisku vai cilvēka cieņu pazemojošu apzieņanos un sodīšanu	10.12.1984.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.05.1992.	nav publicēts
Starptautiskā konvencija pret apartheidu sportā	10.12.1985.	Cilvēk-tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.05.1992.	nav publicēts

Konvencija par noilguma neatīšanu kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci	26.11.1968.	Humanitārās tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	13.07.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.61 23.04.2003.
Konvencija par ķīmisko ieroču izstrādes, izgatavošanas, uzkrāšanas un lietošanas aizliegumu un ķīmisko ieroču iznīcināšanu	13.01.1993.	Humanitārās tiesības	Saeima 02.05.1996.	29.04.1997.	Latvijas Vēstnesis Nr.86 17.05.1996.
1980. gada 10. oktobra Konvencijas par tādu konkrētu parasto ieroču veidu lietošanas aizliegšanu vai ierobežošanu, kurus var uzskatīt par ieročiem, kas nodara ārkārtīgus postījumus vai kam ir neselektīva darbība, 2. protokols	03.05.1996.	Humanitārās tiesības	Saeima 20.06.2002.	22.02.2003.	Latvijas Vēstnesis Nr.101 05.07.2002.
Romas Starptautiskās krimināltiesas statūti	17.07.1998.	Humanitārās tiesības	Saeima 20.06.2002.	01.09.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.97 28.06.2002.
Konvencija par bēgļa statusu	28.07.1951.	Bēgļi un bezvalstnieki	Saeima 19.06.1997.	29.10.1997	Latvijas Vēstnesis Nr.171 04.07.1997.

Konvencija par bezvalstnieka statusu Protokols	28.09.1954.	Bēgļi un bezvalstnieki	Sacima 16.09.1999.	06.02.2000	Latvijas Vēstnesis Nr.325 05.10.1999.
Konvencija par apatridisma samazināšanu	30.08.1961.	Bēgļi un bezvalstnieki	Augstākā Padome 04.05.1990.	13.07.1992	nav publicēts
Konvencijas par bēgļa statusu protokols	31.01.1967.	Bēgļi un bezvalstnieki	Sacima 19.06.1997.	31.07.1997.	Latvijas Vēstnesis Nr.171 04.07.1997.
Konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārpošanu lielos attālumos protokols "Par kopējās programmas gaisa piesārņojuma izplatības lielos attālumos novēršanai un novērtēšanai Eiropā ilgtermiņa finansēšanu"	28.09.1984.	Vide	Ministru kabinets 16.01.1997.	18.05.1997.	Latvijas Vēstnesis Nr.29 21.03.2003.
1985. gada 22. marta Konvencijas par ozona slāņa aizsardzību Labojumi Monreālas protokolam par ozona slāni noārdošām vielām	29.06.1990.	Vide	Ministru kabinets 05.08.1998.	31.01.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.36 06.03.2003.
1985. gada 22. marta Konvencijas par ozona slāņa aizsardzību Labojumi 1987. gada Monreālas protokolam par ozona slāni noārdošām vielām	25.11.1992.	Vide	Ministru kabinets 05.08.1998.	31.01.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.36 06.03.2003.

Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem	25.06.1998.	Vide	Saeima 18.04.2002.	12.09.2002. Nr.64 26.04.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.64 26.04.2002.
Konvencija par noziedzumu novēršanu pret personām, kas bauda starptautisko aizsardzību, arī pret diplomātiskajiem aģentiem, un sodīšanu par šādiem noziegumiem	14.12.1973.	Terorisms	Augstākā Padome 29.08.1991.	14.05.1992.	nav publicēts
Starptautiskā konvencija pret ķīlnieku sagrābšanu	17.12.1979.	Terorisms	Saeima 26.09.2002.	14.12.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.145 09.10.2002.
Starptautiskā konvencija par cīņu pret teroristu rīkotajiem sprādzieniem	15.12.1997.	Terorisms	Saeima 24.10.2002.	25.12.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.163 08.11.2002.
Starptautiskā konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu	09.12.1999.	Terorisms	Saeima 26.09.2002.	14.12.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.145 09.10.2002.
Konvencija par ārvalstu arbitražu spriedumu atzīšanu un izpildīšanu	10.06.1958.	Arbitrāža	Augstākā Padome 11.03.1992.	13.07.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.50 01.04.2003.

Eiropas konvencija par Starptautisko šķirējiesu	21.04.1961.	Arbitrāža	Saeima 23.01.2003.	18.06.2003.	Latvijas Vēstnesis Nr.23 12.02.2003.
Vīnes konvencija par diplomātiskajiem sakariem	18.04.1961.	Diplomātiskās un konsulārās attiecības	Augstākā Padome 28.01.1992.	14.03.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.104 11.07.2003.
Konvencija par konsulārajiem sakariem	24.04.1963.	Diplomātiskās un konsulārās attiecības	Augstākā Padome 28.01.1992.	14.03.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.105 16.07.2003.
Vienotā konvencija par narkotiskajām vielām	30.03.1961.	Narkotiskās un psihotropās vielas	Augstākā Padome 11.05.1993.	15.08.1993.	nav publicēts
Konvencija par psihotropām vielām	21.02.1971.	Narkotiskās un psihotropās vielas	Augstākā Padome 11.05.1993.	14.10.1993.	nav publicēts
Konvencija pret narkotiku un psihotropo vielu nelegālu apgrozījumu	20.12.1988.	Narkotiskās un psihotropās vielas	Augstākā Padome 11.05.1993.	25.05.1994.	nav publicēts
Nolīgums par izglītības, zinātnes un kultūras materiālu ievēšanu	22.11.1950.	Muita	Saeima 05.07.2001.	20.11.2001.	Latvijas Vēstnesis Nr.110 20.07.2001.

1950.gada 22.novembra Nolīguma par izglītības, zinātnes un kultūras materiālu ieviešanu Protokols	26.11.1976.	Muita	Saeima 05.07.2002.	20.05.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.110 20.07.2001.
Konvencija par kontinentālo šelfu	29.04.1958.	Jūras tiesības	Augstākā Padome 10.09.1991.	01.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par teritoriālo jūru un tai piegulošo zonu	29.04.1958.	Jūras tiesības	Augstākā Padome 10.09.1991.	17.02.1992.	nav publicēts
Konvencija par atklāto jūru	29.04.1958.	Jūras tiesības	Augstākā Padome 10.09.1991.	17.12.1992.	nav publicēts
ANO Jūras tiesību konvencija	10.12.1982.	Jūras tiesības	Saeima 28.10.2004.	22.01.2005.	Latvijas Vēstnesis Nr.183 17.11.2004.
Līgums par ANO 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvencijas XI daļas piemērošanu	28.07.1994.	Jūras tiesības	Saeima 28.10.2004.	22.01.2005.	Latvijas Vēstnesis Nr.183 17.11.2004.
Konvencija par bērna tiesībām	20.11.1989.	Bērņa tiesības	Augstākā Padome 04.09.1991.	14.05.1992.	nav publicēts

Konvencija par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem	11.04.1980.	Starptautiskās privāttiesības	Saeima 19.06.1997.	01.08.1998.	Latvijas Vēstnesis Nr.170 03.07.1997.
Konvencija par ANO privilēģijām un imunitātēm	13.02.1946.	Privilēģijas un imunitātes	Saeima 01.10.1997.	21.11.1997.	Latvijas Vēstnesis Nr.268 15.10.1997.
ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību	15.11.2000.	Krimināl-tiesības un krimināl-process	17.05.2001.	29.09.2003.	Latvijas Vēstnesis Nr.87 06.06.2001.
Starptautiskā vienošanās par cukuru	20.03.1992.	Cīts	Ministru kabinets 07.06.1994.	07.07.1994.	Latvijas Vēstnesis Nr.46 25.03.2003.
Konvencija par izpildītāju, fonogrammu producentu un raidorganizāciju tiesību aizsardzību	26.10.1961.	Intelektuālais īpašums	Saeima 12.03.1998.	20.08.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.84 31.03.1998.
Konvencija par starptautisko līgumu tiesībām	23.05.1969.	Līgumu tiesības	Augstākā Padome 06.04.1993.	03.06.1993.	Latvijas Vēstnesis Nr.52 03.04.2003.

ANO Statūti	26.06.1945.	Starptautisko organizāciju dibināšanas līgumi	nav pieejams	17.09.1991.	nav publicēts
ANO Ņujorkā					
Konvencija par rūpniecisko avāriju pārrobežu iedarbību	17.03.1992.	Vides aizsardzība	Saeima 07.04.2004.	27.09.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.64 23.04.2004.
ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Kioto protokols	11.12.1997.	Vides aizsardzība	Saeima 30.05.2002.	16.02.2005.	Latvijas Vēstnesis Nr.89 13.06.2002.
1979. gada Konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos Protokols par noturīgajiem organismiskajiem piesārņotājiem	24.06.1998.	Vides aizsardzība	Saeima 09.09.2004.	26.01.2005.	Latvijas Vēstnesis Nr.153 28.09.2004.
1985. gada 22. marta Vīnes konvencijas "Par ozona slāņa aizsardzību" 1999. gada 3. decembra Pekinas labojums 1987. gada 16. septembra Monreālas protokolam	03.12.1999.	Vides aizsardzība	Ministru kabinets 22.04.2004.	07.10.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.69 01.05.2004.

Stokholmas konvencija par noturīgajiem organismiskajiem piesārņotājiem	22.05.2001.	Vides aizsardzība	Saeima 09.09.2004.	26.01.2005.	Latvijas Vēstnesis Nr.153 28.09.2004.
Monreālas protokola par ozona slāni noārdošām vielām 1997. gada 17. septembra labojumi	17.09.1997.	Vide	Ministru kabinets 03.11.1999.	12.09.2002.	nav publicēts
Konvencijas par bioloģisko daudzveidību Kartahenas protokols par bioloģisko drošību	29.01.2000.	Vide	Saeima 22.01.2004.	13.05.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.22 11.02.2004.
Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokols par cilvēku tirdzniecības, jo sevišķi tirdzniecības ar sievietēm un bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu par to	15.11.2000.	Krimināl-tiesības un krimināl-process	Saeima 07.04.2004.	24.06.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.66 28.04.2004.
ANO Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokols par migrantu nelikumīgu ieviešanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem	15.11.2000.	Krimināl-tiesības un krimināl-process	Saeima 20.03.2003.	28.01.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.56 10.04.2003.

1980. gada 10. oktobra Konvencijas par tādu konkrētu parasto ieroču veidu lietošanas aizliegšanu vai ierobežošanu, kurus var uzskatīt par ieročiem, kas nodara ārkārtīgus postījumus vai kam ir neselektīva darbība, 1. panta grozījums	21.12.2001.	Humani- tārās tiesības	Saeima 13.03.2003.	18.05.2004. 01.04.2003.	Latvijas Vēstnesis Nr.50
Pasaules Veselības organizācijas Vispārējā konvencija par tabakas uzraudzību	21.05.2003.	Veselība	Saeima 02.12.2004.	27.02.2005. 21.12.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.203
ANO Ženēvā					
Nolīgums par ātri bojājošos pārtikas produktu starptautiskajiem pārvadājumiem un par speciālām iekārtām, kas izmantojamas šajos pārvadājumos	01.09.1970.	Transporta un sakari	Saeima 24.10.2002.	06.02.2004. 08.02.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.163
Roterdamas konvencija par procedūru, saskaņā ar kuru starptautiskajā tirdzniecībā dodama iepriekš norunāta piekrišana attiecībā uz dažām bīstamām ķīmiskām vielām un pesticīdiem	10.09.1998.	Vides aizsardzība	Saeima 13.03.2003.	24.02.2004. 01.04.2003.	Latvijas Vēstnesis Nr.50

Starptautiskā konvencija par preču robežkontroļu saskaņošanu	21.10.1982.	Muitas jautājumi	Saeima 06.11.2003.	18.03.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.166 26.11.2003.
ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (FAO)					
Starptautiskā augu aizsardzības konvencija	06.12.1951.	Vide	Saeima 05.06.2003.	18.08.2003.	Latvijas Vēstnesis Nr.95 26.06.2003.
Līgums par starptautiskas organizācijas izveidošanu zivsaimniecības attīstībai Austrumeiropā un Centrāleiropā (EUROFISH)	23.05.2000.	Cita	Saeima 25.01.2001.	12.10.2001.	Latvijas Vēstnesis Nr.22 08.02.2001.
Starptautiskais līgums par augu ģenētiskajiem resursiem pārtikai un lauksaimniecībai	03.11.2001.	Vide	Saeima 07.04.2004.	25.08.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.62 21.04.2004.
ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (UNESCO)					
Konvencija par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā un tās Protokols	14.05.1954.	Humani- tāras tiesības	Saeima 06.11.2003.	19.03.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.164 21.11.2003.
Konvencija pret diskrimināciju izglītībā	14.12.1960.	Izglītība	Augstākā Padome 04.05.1990.	14.05.1992.	nav publicēts

Konvencija par starptautiskas nozīmes mītrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi	02.02.1971.	Vide	Saeima 29.03.1995.	25.11.1995.	Latvijas Vēstnesis Nr.53 05.04.1995.
Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību	16.11.1972.	Kultūra	Saeima 17.02.1997.	10.04.1995.	Latvijas Vēstnesis Nr.58 26.02.1997.
Pasaules Pasta savienība (UPU)					
Pasaules Pasta savienības Statūti un Noslēguma protokoli	10.07.1964.	Sakari	Ministru Padome 17.03.1992.	17.06.1992.	nav publicēts
Pasaules Pasta savienības Papildprotokols	14.11.1969.	Sakari	Ministru Padome 17.03.1992.	17.06.1992.	nav publicēts
Pasaules Pasta savienības Papildprotokols	05.07.1974.	Sakari	Ministru Padome 17.03.1992.	17.06.1992.	nav publicēts
Pasaules Pasta savienības Papildprotokols	27.07.1984.	Sakari	Ministru Padome 17.03.1992.	17.06.1992.	nav publicēts
Pasaules Pasta savienības Papildprotokols	14.12.1989.	Sakari	Ministru Padome 17.03.1992.	17.06.1992.	nav publicēts

Pasaules Pasta savienības Nolikums par pakām	14.12.1989.	Sakari	Ministru Padome 17.03.1992.	03.07.1992.	nav publicēts
Pasaules Pasta savienības Vispārīgais nolikums	14.12.1989.	Sakari	Ministru Padome 17.03.1992.	03.07.1992.	nav publicēts
Pasaules Pasta savienības Konvencija un Nobeiguma protokols	14.12.1989.	Sakari	Ministru Padome 17.03.1992.	03.07.1992.	nav publicēts
Grozījumi Pasaules Pasta savienības dokumentos	14.09.1994.	Sakari	Ministru kabinets 14.08.1994.	01.01.1996.	nav publicēts
Pasaules Veselības aizsardzības organizācijas Statūti	22.07.1946.	Vide	nav pieejams	04.12.1991.	nav publicēts
2001. gada Protokols par grozījumiem Līguma par tirdzniecību ar civilajiem gaisa kuģiem pielikumā	06.06.2001.	Aviācija	Saeima 18.03.2004.	01.05.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.54 06.04.2004.
Nolikums par Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras privilēģijām un imunitātēm	01.07.1959.	Privilēģijas un imunitātes	Saeima 04.11.1999.	05.01.2000.	Latvijas Vēstnesis Nr.386 23.11.1999.
Konvencija par civilo atbildību par kodolkaitējumiem un 1988. gada 21. septembra Kopīgais protokols par Vīnes konvencijas un Parīzes konvencijas lietojumu	21.05.1963.	Drošības jautājumi	Saeima 10.11.1994.	15.06.1995.	nav publicēts

Kodolmateriālu fiziskās aizsardzības konvencija	03.03.1980.	Drošības jautājumi	Saeima 19.09.2002.	06.12.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.140 01.10.2002.
Konvencija par kodolnegadījumu operatīvu izziņošanu	26.09.1986.	Drošības jautājumi	Augstākā Padome 10.11.1992.	28.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par palīdzību kodolnegadījumā vai radiācijas avārijā	26.09.1986.	Drošības jautājumi	Augstākā Padome 10.11.1992.	28.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par kodoldrošību	17.06.1994.	Drošības jautājumi	Ministru kabinets 01.11.1995.	23.01.1997.	Latvijas Vēstnesis Nr.11 22.01.2003.
Kopējā lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu drošas pārvaldības konvencija	05.09.1997.	Drošības jautājumi	Ministru kabinets 02.02.2000.	18.06.2001.	Latvijas Vēstnesis Nr.22 11.02.2003.
Konvencija par starptautisko civilo aviāciju	07.12.1944.	Aviācija	Augstākā Padome 03.06.1992.	12.08.1992.	nav publicēts
Nolīgums par tranzītu starptautiskajā gaisa satiksmē	07.12.1944.	Aviācija	Ministru kabinets 26.03.1996.	21.05.1997.	nav publicēts

Protokols par grozījumiem Čikāgas konvencijā par starptautisko civilo aviāciju	30.09.1977.	Aviācija	Saeima 28.01.1999.	17.08.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.40 11.02.1999.
Protokols par Čikāgas konvencijas par starptautisko civilo aviāciju četrvaldīgā teksta autentiskumu	30.09.1977.	Aviācija	Saeima 28.01.1999.	16.09.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.40 11.02.1999.
Protokols par grozījumiem Čikāgas konvencijā par starptautisko civilo aviāciju	06.10.1980.	Aviācija	Saeima 28.01.1999.	17.08.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.40 11.02.1999.
Protokols par grozījumiem Čikāgas konvencijā par starptautisko civilo aviāciju	10.05.1984.	Aviācija	Saeima 28.01.1999.	17.08.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.40 11.02.1999.
Protokols par grozījumiem Čikāgas konvencijas par starptautisko civilo aviāciju 56. pantā	06.10.1989.	Aviācija	Saeima 28.01.1999.	nav spēkā	Latvijas Vēstnesis Nr.40 11.02.1999.
Protokols par grozījumiem Čikāgas konvencijas par starptautisko civilo aviāciju 50. panta "a" punktā	26.10.1990.	Aviācija	Saeima 28.01.1999.	nav spēkā	Latvijas Vēstnesis Nr.40 11.02.1999.
Konvencija par plastikas sprāgstvielu marķšanu, lai veicinātu to atklāšanu	01.03.1991.	Terrorisms	Ministru kabinets 29.04.1998.	16.10.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.19 05.02.2003.

Konvencija par dažu starptautiskā gaisa transporta noteikumu unifikāciju	28.05.1999.	Transports	Saeima 11.11.2004.	1.02.2005. Nr.190	Latvijas Vēstnesis Nr.190 01.12.2004.
Starptautiskā Darba organizācija (ILO)					
Konvencija par darba inspekciju ražošanā un tirdzniecībā (C81)	11.07.1947.	Darba tiesības	Saeima 15.06.1994.	25.08.1995. Nr.77	Latvijas Vēstnesis Nr.77 05.07.1994.
Konvencija par asociāciju brīvību un tiesību aizsardzību, apvienojoties organizācijās	09.07.1948.	Darba tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	27.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par tiesībām uz apvienošanos organizācijās un kolektīvo līgumu slēgšanu	01.07.1949.	Darba tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	27.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par vienlīdzīgu atalgojumu	29.06.1951.	Darba tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	27.01.1993. Nr.27	Latvijas Vēstnesis Nr.27 19.02.2003.
Konvencija par piespiedu darba izskaušanu	25.06.1957.	Darba tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	27.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par iknedēļas atpūtu (tirdzniecībā un iestādēs)	26.06.1957.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts

Konvencija par jūrnieku nacionālajām personas apliecībām	13.05.1958.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts
Konvencija par strādājošo aizsardzību pret jonizējošo radiāciju	22.06.1960.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	Latvijas Vēstnesis Nr.31 26.02.2003.
Konvencija par darbmašīnu drošumu	25.06.1963.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts
Konvencija par darba higiēnu tirdzniecībā un iestādēs	08.07.1964.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts
Konvencija par nodarbinātības politiku	09.07.1964.	Darba tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	27.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par darba inspekciju lauksaimniecībā	25.06.1969.	Darba tiesības	Saeima 15.06.1994.	25.08.1995.	Latvijas Vēstnesis Nr.47 26.03.2003.
Konvencija par minimālās algas noteikšanu	22.06.1970.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts
Konvencija par apmaksātu atvaļinājumu	24.06.1970.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	10.06.1995.	nav publicēts

Konvencija par strādnieku pārstāvjiem	23.06.1971.	Darba tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	27.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par darbaspēka resursu attīstību	23.06.1975.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts
Konvencija par trispusējam konsultācijām starptautisko darba normu pielietošanas sekmēšanai	21.06.1976.	Darba tiesības	Saeima 15.06.1994.	25.08.1995.	nav publicēts
Konvencija par minimālajām normām uz tirdzniecības kuģiem	29.10.1976.	Darba tiesības	Saeima 11.06.1998.	12.11.1999. Nr.184	Latvijas Vēstnesis 20.06.1998.
Konvencija par darba vidi (piesārņotība, troksnis un vibrācija)	20.06.1977.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts
Konvencija par jaunāko medicīnisko personālu	25.06.1977.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts
Konvencija par darba vadīšanu	26.06.1978.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	08.03.1994.	nav publicēts
Konvencija par darba attiecībām	27.06.1978.	Darba tiesības	Augstākā Padome 04.05.1990.	27.01.1993.	nav publicēts
Konvencija par kolektīvo pārrunu atbalstīšanu	19.06.1981.	Darba tiesības	Saeima 15.06.1994.	25.08.1995.	nav publicēts

Konvencija par darba drošību, veselību un darba vidi	22.06.1981.	Darba tiesības	Saeima 15.06.1994.	25.08.1995.	nav publicēts
Konvencija par darba attiecību pārtraukšanu pēc uzņēmēja iniciatīvas	22.06.1982.	Darba tiesības	Saeima 15.06.1994.	25.08.1995.	nav publicēts
Konvencija par darba statistiku	25.06.1985.	Darba tiesības	Augstākā Padome 12.01.1993.	10.06.1995.	nav publicēts
Konvencija par strādājošo prasību aizsardzību uzņēmēja maksātspējas gadījumā	23.06.1992.	Darba tiesības	Saeima 15.06.1994.	22.02.2003.	nav publicēts
Starptautiskā Jūrniecības organizācija (IMO)					
Konvencija par Starptautisko Jūrniecības organizāciju	06.03.1948.	Starptautisko organizāciju dibināšanas līgumi	Augstākā Padome 12.01.1993.	01.03.1993.	nav publicēts
Konvencija par starptautiskās jūras satiksmes atvieglošanu un tās Pielikums	09.04.1965.	Jūras tiesības	Saeima 11.09.1997.	21.03.1998. Nr.242 24.09.1997.	Latvijas Vēstnesis Nr.115 13.08.2002.
Starptautiskā konvencija par kravas marķu	05.04.1966.	Jūras tiesības	Augstākā Padome 10.09.1991.	20.08.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.115 13.08.2002.

Starptautiskā konvencija par kuģu tilpības mērīšanu	23.06.1969.	Jūras tiesības	Saeima 02.04.1998.	11.08.1998.	Latvijas Vēstnesis Nr.100 16.04.1998.
Starptautiskā konvencija par iejaukšanās tiesībām atklātā jūrā naftas piesārņojuma gadījumā	29.11.1969.	Jūras tiesības	Ministru kabinets 17.05.2001.	07.11.2001.	Latvijas Vēstnesis Nr.83 30.05.2001.
Konvencija par civiltiesisko atbildību kodolmateriālu jūras pārvadājumu jomā	17.12.1971.	Jūras tiesības	Saeima 13.12.2001.	25.04.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.186 12.12.2001.
Konvencija par starptautiskajiem kuģu sadursmju novēršanas noteikumiem	20.10.1972.	Jūras tiesības	Augstākā Padome 10.09.1991.	20.05.1992.	nav publicēts
Starptautiskā konvencija par drošiem konteineriem	02.12.1972.	Transportis	Saeima 07.12.2000.	19.01.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.460 20.12.2000.
Starptautiskā konvencija par kuģu radītās piesārņošanas novēršanu un tās Protokols	02.11.1973.	Jūras tiesības	Augstākā Padome 10.09.1991.	20.08.1992.	nav publicēts
Protokols par iejaukšanās tiesībām atklātā jūrā citu vielu, kas nav nafta, izraisīta piesārņojuma gadījumā	02.11.1973.	Jūras tiesības	Saeima 17.05.2001.	07.11.2001.	Latvijas Vēstnesis Nr.83 30.05.2001.

Starptautiskā konvencija par cilvēku dzīvības aizsardzību uz jūras (SOLAS-74)	01.11.1974.	Jūras tiesības	Augstākā Padome 10.09.1991.	20.08.1992.	nav publicēts
Atēnu konvencija par pasažieru un to bagāžas pārvadājumu un konvencijas 1976. gada Protokols	13.12.1974.	Jūras tiesības	Saeima 01.11.2001.	06.03.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.164 14.11.2001.
Starptautiskā Jūras satelītu sakaru organizācijas (INMARSAT) konvencija	03.09.1976.	Starptautisko organizāciju dibināšanas likumi	Ministru kabinets 13.12.1994.	22.03.1995.	Latvijas Vēstnesis Nr.58 26.02.1997.
Konvencija par atbildības ierobežošanu attiecībā uz jūras prasībām	19.11.1976.	Jūras tiesības	Saeima 03.06.1999.	01.11.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.200 22.06.1999.
Starptautiskā konvencija par jūrnieku sagatavošanu un diplomēšanu, kā arī sardzes pildīšanu	07.07.1978.	Jūras tiesības	Augstākā Padome 10.09.1991.	20.08.1992.	Latvijas Vēstnesis Nr.21 07.02.2003.
Starptautiskā konvencija par meklēšanu un glābšanu uz jūras (SAR - 1979)	27.04.1979.	Jūras tiesības	Ministru kabinets 29.09.1998.	30.12.1998.	Latvijas Vēstnesis Nr.37 07.03.2003.

Starptautiskās Jūras satelītskaru organizācijas (INMARSAT) Protokols par privilēģijām un imunitātēm	01.12.1981.	Jūras tiesības	Saeima 11.09.1997.	17.12.1997.	Latvijas Vēstnesis Nr.246 25.09.1997.
INMARSAT Starptautiskais nolīgums par uz kuģiem izvietoto INMARSAT zemes staciju izmantošanu teritoriālajā jūrā un ostās	16.10.1985.	Jūras tiesības	Ministru kabinets 16.07.1997.	30.07.1997.	nav publicēts
Konvencija par prettiesisku darbību pret kuģošanas drošību apkarošanu un tās Protokols par prettiesisku darbību pret nostiprinātu platformu drošību kontinentālajā šelfā apkarošanu	10.03.1988.	Jūras tiesības	Saeima 31.10.2002.	04.03.2003.	Latvijas Vēstnesis Nr.165 13.11.2002.
Starptautiskās konvencijas par cilvēka dzīvības aizsardzību uz jūras (SOLAS-74) Protokols	11.11.1988.	Jūras tiesības	Saeima 04.03.1999.	03.02.2000.	nav publicēts
1966. gada 5. aprīļa Starptautiskās konvencijas par kravas marķu Protokols	11.11.1988.	Jūras tiesības	Saeima 13.06.2002.	22.10.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.94 21.06.2002.
Starptautiskā glābšanas konvencija (SALVAGE-1989)	28.04.1989.	Jūras tiesības	Ministru kabinets 03.02.1999.	17.03.2000.	nav publicēts

Starptautiskā konvencija par gatavību, reaģēšanu un sadarbību naftas piesārņojuma gadījumā	30.11.1990.	Jūras tiesības	Saeima 15.06.2000.	28.02.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.250 05.07.2000.
Grozījumi Konvencijā par Starptautisko Jūrniecības organizāciju	07.11.1991.	Jūras tiesības	Saeima 06.04.2000.	nav spēkā	Latvijas Vēstnesis Nr.148 27.04.2000.
1992. gada Starptautiskā konvencija par civilo atbildību par naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem	27.11.1992.	Jūras tiesības	Saeima 01.10.1997.	09.03.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.272 17.10.1997.
1992. gada Starptautiskā konvencija par Starptautiskā fonda nodibināšanu naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijai	27.11.1992.	Jūras tiesības	Saeima 26.02.1998.	16.04.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.58 05.03.1998.
Grozījumi Konvencijā par Starptautisko Jūrniecības organizāciju	04.11.1993.	Jūras tiesības	Saeima 06.04.2000.	07.11.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.148 27.04.2000.
Līgums par speciālām stabilitātes prasībām <i>ro-ro</i> tipa pasažieru kuģiem, kas saskaņā ar grafiku veic regulārus reisus <i>uz/no</i> noteiktiem ostām ziemeļrietumu Eiropā un Baltijas jūrā	28.02.1996.	Jūras tiesības	Saeima 20.11.2003.	04.02.2004.	Latvijas Vēstnesis Nr.169 02.12.2003.

Starptautiskās Mobilo satelītsakaru organizācijas Darba līguma grozījums	24.04.1998.	Transports un sakari	Ministru kabinets 21.10.1998.	30.10.1998.	Latvijas Vēstnesis Nr.31 26.02.2003.
Starptautiskās Mobilo satelītsakaru organizācijas Konvencijas grozījumi	24.04.1998.	Cita	Ministru kabinets 21.10.1998.	21.10.1998.	Latvijas Vēstnesis Nr.31 26.02.2003.
Nolīgums par grozījumiem Starptautiskās Mobilo satelītsakaru organizācijas Protokolā par privilēģijām un imunitātēm	25.09.1998.	Privilēģijas un imunitātes	Saeima 02.11.2000.	nav spēkā	Latvijas Vēstnesis Nr.1 15.11.2000.
Starptautiskās Telekomunikāciju savienības Konstitūcija un Konvencija	22.12.1992.	Sakari	Ministru kabinets 08.03.2001.	01.06.2001.	Latvijas Vēstnesis Nr.46 21.03.2001.
Papildprotokols par strīdu obligātu nokārtošanu attiecībā uz Starptautiskās Telekomunikāciju savienības Konstitūciju, Konvenciju un Administratīvajiem noteikumiem	22.12.1992.	Sakari	Saeima 08.03.2001.	01.06.2001.	Latvijas Vēstnesis Nr.46 21.03.2001.
Nolīgums par preču un pakalpojumu starptautisko klasifikāciju preču zīmju reģistrācijas vajadzībām	15.06.1957.	Intelektuālais īpašums	Ministru kabinets 23.08.1994.	01.01.1995.	Latvijas Vēstnesis Nr.51 02.04.2003.

Pasaules intelektuālā īpašuma organizācijas Konvencija	14.07.1967.	Starptautisko organizāciju dibināšanas līgumi	nav pieejams	21.01.1993.	Latvijas Vēstnesis Nr.56 10.04.2003.
Lokarno nolīgums par dizainparaugu starptautiskās klasifikācijas izveidošanu	08.10.1968.	Intelektuālais īpašums	Saeima 25.11.2004.	14.04.2005.	Latvijas Vēstnesis Nr.199 15.12.2004.
Konvencija par starptautisko patentu kooperāciju	19.06.1970.	Intelektuālais īpašums	Ministru Padome 11.06.1993.	07.09.1993.	nav publicēts
Konvencija par fonogrammu producentu aizsardzību pret neatļautu viņu fonogrammu pavairošanu	29.10.1971.	Intelektuālais īpašums	Saeima 24.03.1997.	23.08.1997.	Latvijas Vēstnesis Nr.89 08.04.1997.
Līgums par mikroorganismu deponēšanas starptautisko atzišanu patentu izskatīšanas procedūras vajadzībām	28.04.1977.	Intelektuālais īpašums	Ministru kabinets 23.08.1994.	29.12.1994.	Latvijas Vēstnesis Nr.53 04.04.2003.
Konvencija par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību	20.03.1883.	Intelektuālais īpašums	Ministru Padome 11.06.1993.	07.09.1993.	Latvijas Vēstnesis Nr.54 08.04.2003.
Konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību	09.09.1886.	Intelektuālais īpašums	Ministru kabinets 18.04.1995.	11.08.1995.	Latvijas Vēstnesis Nr.29 21.02.2003.

Madrides nolīguma par preču zīmju starptautisko reģistrāciju Protokols	27.06.1989.	Intelektuālais īpašums	Saeima 02.09.1999.	05.01.2000.	Latvijas Vēstnesis Nr.305 17.09.1999.
Nolīgums par preču zīmju starptautisko reģistrāciju	14.08.1891.	Intelektuālais īpašums	Ministru kabinets 23.08.1994.	01.01.1995.	nav publicēts
Preču zīmju līgums	27.10.1994.	Intelektuālais īpašums	Saeima 02.09.1999.	28.12.1999.	Latvijas Vēstnesis Nr.305 17.09.1999.
Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas Līgums par autortiesībām	20.12.1996.	Intelektuālais īpašums	Saeima 03.02.2000.	06.03.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.53 17.02.2000.
Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas Līgums par izpildījumu un fonogrammām	20.12.1996.	Intelektuālais īpašums	Saeima 03.02.2000.	20.05.2002.	Latvijas Vēstnesis Nr.53 17.02.2000.

ANO DALĪVALSTIS

Dalīvalsts nosaukums latviski	Dalīvalsts oficiālais nosaukums angļiski	Iestāšanās gads	Ieguldījums ANO budžetā procentos
Afganistānas Islāma Republika	<i>Islamic Republic of Afghanistan</i>	19.11.1946.	0,002
Albānijas Republika	<i>Republic of Albania</i>	14.12.1955.	0,005
Alžīrijas Demokrātiskā Republika	<i>People's Democratic Republic of Algeria</i>	08.10.1962.	0,076
Amerikas Savienotās Valstis	<i>United States of America</i>	24.10.1945.	22,000
Andoras Firstiste	<i>Principality of Andorra</i>	28.07.1993.	0,005
Angolas Republika	<i>Republic of Angola</i>	01.12.1976.	0,001
Antigva un Barbuda	<i>Antigua and Barbuda</i>	11.11.1981.	0,003
Apvienotie Arābu Emirāti	<i>United Arab Emirates</i>	09.12.1971.	0,235
Argentīnas Republika	<i>Argentine Republic</i>	24.10.1945.	0,956
Armēnijas Republika	<i>Republic of Armenia</i>	02.03.1992.	0,002
Austrālijas Valstu Savienība	<i>Commonwealth of Australia</i>	01.11.1945.	1,592
Austrijas Republika	<i>Republic of Austria</i>	14.12.1955.	0,859
Austrumtimoras Demokrātiskā Republika	<i>Democratic Republic of Timor-Leste</i>	27.09.2002.	0,001
Azerbaidžānas Republika	<i>Republic of Azerbaijan</i>	02.03.1992.	0,005
Bahamu Salu Sadraudzība	<i>Commonwealth of The Bahamas</i>	18.09.1973.	0,013

Bahreinas Karaliste	<i>Kingdom of Bahrain</i>	21.09.1971.	0,030
Baltkrievijas Republika	<i>Republic of Belarus</i>	24.12. 1945.	0,018
Bangladešas Tautas Republika	<i>People's Republic of Bangladesh</i>	17.09.1974.	0,010
Barbadosa	<i>Barbados</i>	09.12.1966.	0,010
Belize	<i>Belize</i>	25.09.1981.	0,001
Beļģijas Karaliste	<i>Kingdom of Belgium</i>	27.12. 1945.	1,069
Beninas Republika	<i>Republic of Benin</i>	20.09.1960.	0,002
Bijusī Dienvidslāvijas Makedonijas Republika	<i>The Former Yugoslav Republic of Macedonia</i>	08.04.1993.	0,006
Bolīvijas Republika	<i>Republic of Bolivia</i>	14.11.1945.	0,009
Bosnija un Hercegovina	<i>Bosnia and Herzegovina</i>	22.05.1992.	0,003
Botsvānas Republika	<i>Republic of Botswana</i>	17.10.1966.	0,012
Brazīlijas Federatīvā Republika	<i>Federative Republic of Brazil</i>	24.10.1946.	1,523
Bruneja Darusalama	<i>State of Brunei Darussalam</i>	21.09.1984.	0,034
Bulgārijas Republika	<i>Republic of Bulgaria</i>	14.10.1955.	0,017
Burkinafaso	<i>Burkina Faso</i>	20.09.1960.	0,002
Burundi Republika	<i>Republic of Burundi</i>	18.09.1962.	0,001
Butānas Karaliste	<i>Kingdom of Bhutan</i>	21.09.1971.	0,001
Centrālāfrikas Republika	<i>Central African Republic</i>	20.09.1960.	0,001

Čadas Republika	<i>Republic of Chad</i>	20.09.1960.	0,001
Čehijas Republika	<i>Czech Republic</i>	19.01.1993.	0,183
Čīles Republika	<i>Republic of Chile</i>	24.10.1945.	0,223
Dānijas Karaliste	<i>Kingdom of Denmark</i>	24.10.1945.	0,718
Dienvidāfrikas Republika	<i>Republic of South Africa</i>	07.11.1945.	0,292
Dominikānas Republika	<i>Dominican Republic</i>	24.10.1945.	0,035
Dominikas Sadraudzība	<i>Commonwealth of Dominica</i>	18.09.1978.	0,001
Džibutijas Republika	<i>Republic of Djibouti</i>	20.09.1977.	0,001
Ēģiptes Arābu Republika	<i>Arab Republic of Egypt</i>	24.10.1945.	0,120
Ekvadoras Republika	<i>Republic of Ecuador</i>	21.12.1945.	0,019
Ekvatoriālās Gvinejas Republika	<i>Republic of Equatorial Guinea</i>	12.11.1968.	0,002
Eritrejas Valsts	<i>State of Eritrea</i>	28.05.1993.	0,001
Etiopijas Federālā Demokrātiskā Republika	<i>Federal Democratic Republic of Ethiopia</i>	13.11.1945.	0,004
Fidži Suverēnā Demokrātiskā Republika	<i>Republic of the Fiji Islands</i>	13.10.1970.	0,004
Filipīnu Republika	<i>Republic of the Philippines</i>	24.10.1945.	0,095
Francijas Republika	<i>French Republic</i>	24.10.1945.	6,030
Gabonas Republika	<i>Gabonese Republic</i>	20.09.1960.	0,009
Gajānas Kooperatīvā Republika	<i>Co-operative Republic of Guyana</i>	20.09.1966.	0,001

Gambijas Republika	<i>Republic of The Gambia</i>	21.09.1965.	0,001
Ganas Republika	<i>Republic of Ghana</i>	08.03.1957.	0,004
Grenādas Valsts	<i>State of Grenada</i>	17.09.1974.	0,001
Grieķijas Republika	<i>Hellenic Republic</i>	25.10.1945.	0,530
Gruzijas Republika	<i>Republic of Georgia</i>	31.07.1992.	0,003
Gvatemalas Republika	<i>Republic of Guatemala</i>	21.11.1945.	0,030
Gvinejas Republika	<i>Republic of Guinea</i>	12.12.1958	0,003
Gvinejas-Bisavas Republika	<i>Republic of Guinea-Bissau</i>	17.09.1974.	0,001
Haiti Republika	<i>Republic of Haiti</i>	24.10.1945.	0,003
Hondurasas Republika	<i>Republic of Honduras</i>	17.12.1945.	0,005
Horvātijas Republika	<i>Republic of Croatia</i>	22.05.1992.	0,037
Igaunijas Republika	<i>Republic of Estonia</i>	17.09.1991.	0,012
Indijas Republika	<i>Republic of India</i>	30.10.1945.	0,421
Indonēzijas Republika	<i>Republic of Indonesia</i>	28.09.1950.	0,142
Irākas Republika	<i>Republic of Iraq</i>	21.12.1945.	0,016
Irānas Islāma Republika	<i>Islamic Republic of Iran</i>	24.10.1945.	0,157
Īrija	<i>Ireland</i>	14.12.1955.	0,350
Islandes Republika	<i>Republic of Iceland</i>	19.11.1946.	0,034
Itālijas Republika	<i>Italian Republic</i>	14.12.1955.	4,885

Izraēlas Valsts	<i>State of Israel</i>	11.05.1949.	0,467
Jamaika	<i>Jamaica</i>	18.09.1962.	0,008
Japāna	<i>Japan</i>	18.12.1956.	19,468
Jaunzēlande	<i>New Zealand</i>	24.10.1945.	0,221
Jemenas Republika	<i>Republic of Yemen</i>	30.09.1947.	0,006
Jordānijas Hašimītu Karaliste	<i>Hashemite Kingdom of Jordan</i>	14.12.1955.	0,011
Kaboverdes Republika	<i>Republic of Cape Verde</i>	16.09.1975.	0,001
Kambodžas Karaliste	<i>Kingdom of Cambodia</i>	14.12.1955.	0,002
Kamerūnas Republika	<i>Republic of Cameroon</i>	20.09.1960.	0,008
Kanāda	<i>Canada</i>	09.11.1945.	2,813
Kataras Valsts	<i>State of Qatar</i>	21.09.1971.	0,064
Kazahstānas Republika	<i>Republic of Kazakhstan</i>	02.03.1992.	0,025
Kenijas Republika	<i>Republic of Kenya</i>	16.12.1963.	0,009
Kipras Republika	<i>Republic of Cyprus</i>	20.09.1960.	0,039
Kirgīzijas Republika	<i>Kyrgyz Republic</i>	02.03.1992.	0,001
Kiribati Republika	<i>Republic of Kiribati</i>	14.09.1999.	0,001
Kolumbijas Republika	<i>Republic of Colombia</i>	05.11.1945.	0,155
Komoru Salu Savienība	<i>Union of the Comoros</i>	12.11.1975.	0,001

Kongo Demokrātiskā Republika	<i>Democratic Republic of the Congo</i>	20.09.1960.	0,003
Kongo Republika	<i>Republic of the Congo</i>	20.09.1960.	0,001
Korejas Republika	<i>Republic of Korea</i>	17.09.1991.	1,796
Korejas Tautas Demokrātiskā Republika	<i>Democratic People's Republic of Korea</i>	17.09.1991.	0,010
Kostarikas Republika	<i>Republic of Costa Rica</i>	02.11.1945.	0,030
Kotdivuāras Republika	<i>Republic of Cote d'Ivoire</i>	20.09.1960.	0,010
Krievijas Federācija	<i>Russian Federation</i>	24.10.1945.	1,100
Kubas Republika	<i>Republic of Cuba</i>	24.10.1945.	0,043
Kuveitas Valsts	<i>State of Kuwait</i>	14.05.1963.	0,162
Ķīnas Tautas Republika	<i>People's Republic of China</i>	24.10.1945.	2,053
Laosas Tautas Demokrātiskā republika	<i>Lao People's Democratic Republic</i>	14.12.1955.	0,001
Latvijas Republika	<i>Republic of Latvia</i>	17.09.1991.	0,015
Lesoto Karaliste	<i>Kingdom of Lesotho</i>	17.10.1966.	0,001
Libānas Republika	<i>Lebanese Republic</i>	24.10.1945.	0,024
Libērijas Republika	<i>Republic of Liberia</i>	02.11.1945.	0,001
Libijas Sociālistiskā Arābu Tautas Džamahīrija	<i>Great Socialist People's Libyan Arab Jamahiriya</i>	14.12.1955.	0,132
Lielbritānijas un Ziemeļrijas Apvienotā Karaliste	<i>United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland</i>	24.10.1945.	6,127

Lietuvas Republika	<i>Republic of Lithuania</i>	17.11.1991.	0,024
Lihtenšteinas Firstiste	<i>Principality of Liechtenstein</i>	18.09.1990.	0,005
Luksemburgas Lielhercogiste	<i>Grand Duchy of Luxembourg</i>	24.10.1945.	0,077
Madagaskaras Republika	<i>Republic of Madagascar</i>	20.09.1960.	0,003
Malaizijas Federācija	<i>Federation of Malaysia</i>	17.09.1957.	0,203
Malāvi Republika	<i>Republic of Malawi</i>	01.12.1964.	0,001
Maldīvijās Republika	<i>Republic of Maldives</i>	21.09.1965.	0,001
Mali Republika	<i>Republic of Mali</i>	28.09.1960.	0,002
Maltas Republika	<i>Republic of Malta</i>	01.12.1964.	0,014
Marokas Karaliste	<i>Kingdom of Morocco</i>	12.11.1956.	0,047
Māršala Salu Republika	<i>Republic of the Marshall Islands</i>	17.09.1991.	0,001
Maurīcijas Republika	<i>Republic of Mauritius</i>	24.04.1968.	0,011
Mauritānijas Islāma Republika	<i>Islamic Republic of Mauritania</i>	27.10.1961.	0,001
Meksikas Savienotās Valstis	<i>United Mexican States</i>	07.11.1945.	1,883
Mikronēzijas Federatīvās Valstis	<i>Federated States of Micronesia</i>	17.09.1991.	0,001
Mjanmas Savienība	<i>Union of Myanmar</i>	19.04.1948.	0,010
Moldovas Republika	<i>Republic of Moldova</i>	02.03.1992.	0,001
Monako Firstiste	<i>Principality of Monaco</i>	28.05.1993.	0,003

Mongolija	Mongolia	27.10.1961.	0,001
Mozambikas Republika	Republic of Mozambique	16.09.1975.	0,001
Namībijas Republika	Republic of Namibia	23.04.1990.	0,006
Nauru Republika	Republic of Nauru	14.09.1999.	0,001
Nepālas Karaliste	Kingdom of Nepal	10.12.1955.	0,004
Nīderlandes Karaliste	Kingdom of the Netherlands	10.12.1945.	1,690
Nīģēras Republika	Republic of Niger	20.09.1960.	0,001
Nīģērijas Federatīvā Republika	Federal Republic of Nigeria	07.10.1960.	0,042
Nīkaragvas Republika	Republic of Nicaragua	24.10.1945.	0,001
Norvēģijas Karaliste	Kingdom of Norway	27.11.1945.	0,679
Omānas Sultanāts	Sultanate of Oman	07.10.1971.	0,070
Pakistānas Islāma Republika	Islamic Republic of Pakistan	30.09.1947.	0,055
Palau Republika	Republic of Palau	15.12.1994.	0,001
Panamas Republika	Republic of Panama	13.11.1945.	0,019
Papua Jaungvineja	Papua New Guinea	10.10.1975.	0,003
Paragvajā Republika	Republic of Paraguay	24.10.1945.	0,012
Peru Republika	Republic of Peru	31.10.1945.	0,092
Poļijas Republika	Republic of Poland	24.10.1945.	0,461

Portugāles Republika	<i>Portuguese Republic</i>	14.10.1955.	0,470
Ruandas Republika	<i>Rwandese Republic</i>	18.09.1962.	0,001
Rumānija	<i>Romania</i>	14.12.1955.	0,060
Salvadoras Republika	<i>Republic of El Salvador</i>	24.10.1945.	0,022
Samoa Neatkarīgā Valsts	<i>Independent State of Samoa</i>	15.12.1976.	0,001
Sanmarīno Republika	<i>Republic of San Marino</i>	02.03.1992.	0,003
Santomes un Prinsipi Demokrātiskā Republika	<i>Democratic Republic of Sao Tome and Principe</i>	16.09.1975.	0,001
Sāuda Arābijas Karaliste	<i>Kingdom of Saudi Arabia</i>	24.10.1945.	0,713
Seišelu Salu Republika	<i>Republic of Seychelles</i>	21.09.1976..	0,002
Senegālas Republika	<i>Republic of Senegal</i>	28.09.1960.	0,005
Sentkitsas un Nevisas Federācija	<i>Federation of Saint Kitts and Nevis</i>	23.09.1983.	0,001
Sentlūsija	<i>Saint Lucia</i>	18.09.1979.	0,002
Sentvinsenta un Grenadīnas	<i>Saint Vincent and the Grenadines</i>	16.09.1980.	0,001
Serbijas un Melnkalles Valstu Savienība	<i>State Union of Serbia and Montenegro</i>	01.11.2000.	0,019
Singapūras Republika	<i>Republic of Singapore</i>	21.09.1965.	0,388
Sīrijas Arābu Republika	<i>Syrian Arab Republic</i>	24.10.1945.	0,038
Sjerraleones Republika	<i>Republic of Sierra Leone</i>	27.09.1961.	0,001

Slovākijas Republika	<i>Slovak Republic</i>	19.01.1993.	0,051
Slovēnijas Republika	<i>Republic of Slovenia</i>	22.05.1992.	0,082
Somālijas Republika	<i>Republic of Somalia</i>	20.09.1960.	0,001
Somijas Republika	<i>Republic of Finland</i>	14.12.1955.	0,533
Spānijas Karaliste	<i>Kingdom of Spain</i>	14.12.1955.	2,520
Sudānas Republika	<i>Republic of the Sudan</i>	12.11.1956.	0,008
Surinamas Republika	<i>Republic of Suriname</i>	04.12.1975.	0,001
Svazilendas Karaliste	<i>Kingdom of Swaziland</i>	24.10.1968.	0,002
Šrilankas Demokrātiskā Sociālistiskā Republika	<i>Democratic Socialist Republic of Sri Lanka</i>	14.12.1955.	0,017
Šveices Konfederācija	<i>Swiss Confederation</i>	10.09.2002.	1,197
Tadžikistānas Republika	<i>Republic of Tajikistan</i>	02.03.1992.	0,001
Taizemes Karaliste	<i>Kingdom of Thailand</i>	16.12.1946.	0,209
Tanzānijas Apvienotā Republika	<i>United Republic of Tanzania</i>	14.12.1961.	0,006
Togo Republika	<i>Togolese Republic</i>	20.09.1960.	0,001
Tongas Karaliste	<i>Kingdom of Tonga</i>	14.09.1999.	0,001
Trinidādas un Tobago Republika	<i>Republic of Trinidad and Tobago</i>	18.09.1962.	0,022
Tunisijas Republika	<i>Tunisian Republic</i>	12.11.1956.	0,032

Turcijas Republika	<i>Republic of Turkey</i>	24.10.1945.	0,372
Turkmenistānas Republika	<i>Republic of Turkmenistan</i>	02.03.1992.	0,005
Tuvalu Konstitucionālā Monarhija	<i>Constitutional Monarchy of Tuvalu</i>	05.09.2000.	0,001
Ugandas Republika	<i>Republic of Uganda</i>	25.10.1962.	0,006
Ukraina	<i>Ukraine</i>	24.10.1945.	0,039
Ungārijas Republika	<i>Republic of Hungary</i>	14.12.1955.	0,126
Urugvajjas Austrumu Republika	<i>Oriental Republic of Uruguay</i>	18.12.1945.	0,048
Uzbekistānas Republika	<i>Republic of Uzbekistan</i>	02.03.1992.	0,014
Vācijas Federatīvā Republika	<i>Federal Republic of Germany</i>	18.09.1973.	8,662
Vanuatu Republika	<i>Republic of Vanuatu</i>	15.09.1981.	0,001
Venecuēlas Republika	<i>Bolivarian Republic of Venezuela</i>	15.11.1945.	0,171
Vjetnamas Sociālistiskā Republika	<i>Socialist Republic of Vietnam</i>	20.09.1977.	0,021
Zālamana salas	<i>Solomon Islands</i>	19.09.1978.	0,001
Zambijas Republika	<i>Republic of Zambia</i>	01.12.1964.	0,002
Zimbabves Republika	<i>Republic of Zimbabwe</i>	25.08.1980.	0,007
Zviedrijas Karaliste	<i>Kingdom of Sweden</i>	19.11.1946.	1,998

ZIŅAS PAR AUTORĒM

GUNDA IGNATĀNE

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas doktorante, Latvijas Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas dibinātās Stratēģiskās analīzes komisijas priekšsēdētāja vietiece, Jauno zinātnieku foruma vadītāja un Starptautiskās vides izvērtēšanas grupas locekle, kā arī vairāku zinātnisku publikāciju autore.

Studējusi politikas zinātņi Latvijas Universitātē, Berlīnes Humbolda Universitātē (Vācija) un Freiburgas Alberta Ludviga Universitātē (Vācija).

Īpaši pievērsusies pētījumiem, kuros izvērtēta Apvienoto Nāciju Organizācijas nozīme starptautiskā miera un drošības uzturēšanā.

AIJA LULLE

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļas doktorante, Stratēģiskās analīzes komisijas Jauno zinātnieku foruma locekle, vairāku zinātnisku publikāciju autore. Līdzšinējā darba pieredze saistīta ar ārpolitikas žurnālistiku, publicistiku un pētniecību gan Latvijā, gan starptautiskos projektos; papildinājusi zināšanas un pētnieciskās iemaņas Oksfordas universitātē Lielbritānijā, dažādos semināros unursos Eiropā un ASV. Ir bijusi ANO Informācijas centra vadītāja ANO namā Rīgā. 2004. gadā bija pirmā Latvijas žurnāliste, kas ieguva prestižo Rehamas Al Faras piemiņas stipendiju (*Reham Al-Farra Memorial Journalists' Fellowship*). Tā deva unikālu iespēju iegūt zināšanas par ANO sistēmu, darbības principiem, vērot un vērtēt tos praksē gan ANO galvenajā mītnē Ņujorkā, gan Pasaules Bankas un Starptautiskā Valūtas fonda birojos Vašingtonā, kā arī padziļināt zināšanas starptautisko attiecību analīzē Kolumbijas universitātē Ņujorkā, ASV.

ANO SISTĒMA

AIZBILDNIECĪBAS PADOME

DROŠĪBAS PADOME

ĢENERĀLĀ ASAMBLEJA

EKONOMIKAS UN
PADOMESOCIĀLO LIETU
(ECOSOC)

STARPTAUTISKĀ TIESA

SEKRETARIĀTS

PAKĻAUTĪBAS IESTĀDES

- Militārā personāla komiteja
- Pastāvīgās komitejas un *ad hoc* struktūras
- Starptautiskais bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunāls (*ICTFY*)
- Starptautiskais Ruandas kara noziegumu tribunāls (*ICTR*)
- ANO Uzraudzības, pārbaužu un inspekciju komisija (Irāka)
- ANO Kompensāciju komisija
- Miera uzturēšanas operācijas un misijas

PROGRAMMAS UN FONDI

- ANO Tirdzniecības un attīstības konference (*UNCTAD*)
- Starptautiskais Tirdzniecības centrs (*ITC*)
- ANO Narkotiku kontroles programma (*UNDCP*)
- ANO Vides programma (*UNEP*)
- ANO Bērnu fonds (*UNICEF*)
- ANO Attīstības programma (*UNDP*)
- ANO Sieviešu attīstības fonds (*UNIFEM*)
- ANO Brīvprātīgie (*UNV*)
- ANO Kapitāla attīstības fonds (*UNCDF*)
- ANO Iedzīvotāju fonds (*UNFPA*)
- ANO Augstā bēgļu lietu komisāra birojs (*UNHCR*)
- Pasaules Pārtikas programma (*WFP*)
- ANO Palestīnas bēgļu atbrīvošanas un darba aģentūra Tuvajos Austrumos (*UNRWA*)
- ANO Iedzīvotāju apmešanās programma (*UN-HABITAT*)

CITAS ANO ORGANIZĀCIJAS

- ANO Augstā cilvēktiesību komisāra birojs (*OHCHR*)
- ANO Projektu pakalpojumu birojs (*UNOPS*)
- ANO Universitāte (*UNU*)
- ANO sistēmas Personāla koledža (*UNSSC*)
- Vienotā ANO programma cīņai ar *HIV/AIDS* (*UNAIDS*)

PAKĻAUTĪBAS IESTĀDES

- Galvenās komitejas
- Citas sesiju komitejas
- Pastāvīgās komitejas un *ad hoc* struktūras
- Citas pakļautības iestādes

SAISTĪTĀS ORGANIZĀCIJAS

- Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra (*IAEA*)
- Pasaules Tirdzniecības organizācija
- Vispārējā kodolieroču izmēģinājumu aizlieguma līguma organizācijas Sagatavošanas komisija (*CTBTO*)
- Ķīmisko ieroču aizliegšanas organizācija (*OPCW*)

PĒTNIECĪBAS UN
APMĀCĪBU INSTITŪTI

- ANO Starpreģionu noziedzības un tieslietu pētniecības institūts (*UNICRI*)
- ANO Apmācību un pētniecības institūts (*UNITAR*)
- ANO Sociālās attīstības pētniecības institūts (*UNRISD*)
- ANO Atbrūšanās pētniecības institūts (*UNIDIR*)
- Starptautiskais Pētniecības un apmācību institūts sieviešu attīstībai (*INSTRAW*)

FUNKCIONĀLĀS KOMISIJAS

- Cilvēktiesību komisija
- Narkotisko vielu komisija
- Noziedzības novēršanas un kriminālās tiesvedības komisija
- Zinātnes un tehnoloģiju attīstības komisija
- Sieviešu statusa komisija
- Ilgtspējīgas attīstības komisija
- Iedzīvotāju un attīstības komisija
- Sociālās attīstības komisija
- Statistikas komisija

REĢIONĀLĀS KOMISIJAS

- Āfrikas Ekonomikas komisija (*ECA*)
- Eiropas Ekonomikas komisija (*ECE*)
- Latīņamerikas un Karību reģiona Ekonomikas komisija (*ECLAC*)
- Āzijas un Klusā okeāna valstu Ekonomikas un sociālo lietu komisija (*ESCAP*)
- Rietumāzijas Ekonomikas un sociālo lietu komisija (*ESCWA*)

CITAS IESTĀDES

- Pastāvīgais pamatiedzīvotāju lietu forums (*PFII*)
- ANO Mežu forums (*UNFF*)
- Sesiju un pastāvīgās komitejas
- Ekspertu, *ad hoc* un citas saistītās darba grupas

SPECIALIZĒTĀS AĢENTŪRAS

- Starptautiskā Darba organizācija (*SDO*)
- ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*)
- ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (*UNESCO*)
- Pasaules Veselības organizācija (*PVO*)
- Pasaules Bankas grupa: Starptautiskā Rekonstrukcijas un attīstības banka (*SRAB*) Starptautiskā Attīstības asociācija (*IDA*)
- Starptautiskā Finanšu korporācija (*IFC*)
- Daudzpusējo investīciju garantiju aģentūra (*MIGA*)
- Starptautiskais Investīciju strīdu risināšanas centrs (*ICSID*)
- Starptautiskais Valūtas fonds (*SVF*)
- Starptautiskā Civilās aviācijas organizācija (*ICAO*)
- Starptautiskā Jūrniecības organizācija (*IMO*)
- Starptautiskā Telekomunikāciju savienība (*ITU*)
- Pasaules Pasta savienība (*UPU*)
- Pasaules Meteoroloģijas organizācija (*WMO*)
- Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (*WIPO*)
- Starptautiskais Lauksaimniecības attīstības fonds (*IFAD*)
- ANO Industriālās attīstības organizācija (*UNIDO*)
- Pasaules Tūrisma organizācija (*PTO*)

DEPARTAMENTI UN BIROJI

- Ģenerālsēkretāra birojs (*OSG*)
- Iekšējās uzraudzības pakalpojumu birojs (*OIOS*)
- Tieslietu birojs (*OLA*)
- Politisko lietu birojs (*DPA*)
- Atbrūšanās lietu birojs (*DDA*)
- Miera uzturēšanas operāciju birojs (*DPKO*)
- Humanitāro jautājumu koordinācijas birojs (*OCHA*)
- Ekonomikas un sociālo lietu departaments (*DESA*)
- Ģenerālās asamblejas un konferenču vadības departaments (*DGACM*)
- Sabiedriskās informācijas departaments (*DPI*)
- Vadības departaments (*DM*)
- Augstā pārstāvja vismazāk attīstīto valstu, ģeogrāfiski nošķirtu jaunattīstības valstu un mazu salu jaunattīstības valstu lietās birojs (*UHRLLS*)
- ANO Drošības koordinatora birojs (*UNSECOORD*)
- ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs (*UNODC*)
- ANO Ženēvas birojs (*UNOG*)
- ANO Vīnes birojs (*UNOV*)
- ANO Nairobi birojs (*UNON*)

UM

327.7(03)